Rainer Maria Rilke

Beyaz Mutluluk

Türkçesi: Kâmuran Şipal

Cem Yayınevi

RAINER MARIA RILKE

Beyaz Mutluluk

Türkçesi: Kamuran Şipal

1. Basım: Ocak, 2003
Dizgi: Mustafa Balaban
ISBN 975-406-769-4
Baskı: Umut Matbaası
(0212) 637 09 34
Cem Yayınevi: İpek Sokağı
No: 10 80060 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 293 41 70 Faks: 244 15 33

Beyaz Mutluluk

Türkçesi: Kâmuran Şipal

İÇİNDEKİLER

PİERRE DUMONT

(1894)

Lokomotif ışıl ışıl ağustos öğlesinin sıcaktan titreşen bunaltıcı maviliğinden içeri adeta sonsuzluğa doğru uzayıp giden tiz bir düdük sesi yolladı. Pierre, annesiyle ikinci sınıf bir kompartımanda oturuyordu. Ufak tefek, hareketli bir kadındı annesi, sırtında basmadan sade, siyah bir giysi, iyilik okunan solgun bir yüz, sönük sönük bakan kasvetli gözlerle. Bir subaydan dul kalmış bir hanımefendi; yanında askerî üniformasıyla oğlu, on bir yaşında var yok bir bacaksız.

"Geldik işte," dedi Pierre yüksek sesle, sevinerek. Gri renkteki gösterişsiz valizini ağdan uzanıp aldı. Valizin üzerinde resmî ve beylik iri harflerle *Pierre Dumont,* 1. sınıf, no. 22 yazısı okunuyordu. Suskun, önüne bakıp duruyordu anne hanım. Bir karış boyuyla oğlu elindeki valizi karşılarındaki sıranın üzerine koyunca, o iri ve dik başlı harflere ilişti gözü. Birkaç saatlik yolculuk sırasında belki yüz kez okumuştu bu harfleri. İçini çekti. Pek çıtkırıldım biri sayılmazdı. Bu dünyadan göçüp gitmiş yüzbaşı kocasının yanında askerlik yaşamının nasıl şey olduğunu öğrenmiş ve ona alışmıştı. Ama anne gururu, ufak tefekliğine karşın gönlünde önemli bir kişilik oluşturan oğlu Pierre'in belli bir numaraya indirgenmesinden yine de incinmişti. No. 22. Nasıl da çirkin bir yankılanışı vardı öyle!

Pierre, pencere önünde dikilmiş duruyor, dışarılara bakıyordu. İstasyona varmalarına çok az kalmıştı. Tren yavaşlamış, makaslardan geçiyor, demiryolunun iki yanındaki yeşil otlarla kaplı dolguların, ayrıca geniş düzlüklerin ve küçük küçük evlerin önünden hızla kayıp gitmekteydi. Azizlerin başlarındaki nurdan halelere benzeyen devcileyin ayçiçekleri, evlerin önünde muhafızlar gibi dikilmiş duruyordu. Ama evlerin kapıları öylesine küçüktü ki, Pierre kendisinin bile eğilmeden içlerinden geçemeyeceğini düşündü. Derken evler kaybolup pek çok parçadan oluşan buzlu camlarıyla kara kara, isli ambarlar göründü. Tren yolu genişledi

giderek, bir hat bir ötekisinin yanında belirip ortaya çıktı. Nihayet tiz bir uğultuyla ve tıslaya tıslaya küçük kasabanın istasyonuna girdi tren.

“Bugün çok, ama çok neşeli olmalıyız, anne!” dedi küçük Pierre. Korkup irkilen annesini coşkuyla kucakladı. Valizi kaldırıp aldı sıradan ve annesinin trenden inmesine yardım etti. Sonra yüzünde mağrur bir ifadeyle annesine kolunu uzattı. Uzun boylu bir kadın sayılmazdı Bayan Dumont, yine de ancak sol elini kavalyesinin koltuk altına sokabildi. Yakıp kavurucu bu öğle saatinde tozlu yolda yürüyüp bir restorana geldiler.

“Ne yiyelim anne?”

“Senin canın ne istiyorsa hayatım!”

Bunun üzerine Pierre, iki aylık izin sırasında evde bir çocuk gibi kendisine yedirdikleri o pek sevdiği yemekleri sayıp döktü bir bir. Falan ya da filan yemeği bu restoranda da yiyebilir miydi acaba? Çorbadan kaymaklı elmalı pastaya kadar bütün yemekler, ağzının tadını bilen birinin kılı kırk yararlığıyla gündeme geldi. Küçük asker çok da şakacı biriydi; bu hepsinden çok sevdiği yemekler adeta yaşamının belkemiğini oluşturuyor, diğer bütün olaylar bu temel direk çevresinde sıralanıyordu; çünkü dönüp dolaşıp konuşmaya başlıyordu Pierre: Hatırında mı anne, falan ya da filan şeyi son kez yediğimizde, falan ya da filan şey olmuştu. Kuşkusuz bu canım yemeklerin lezzet ve hazzını bugün son kez yaşayacağı ve artık dört ay gibi bir süre bundan yoksun kalacağı da aklına geldi derken. Biraz sessizleşip usulcacık göğüs geçirdi. Ne var ki, insanın gönlünü şenlendiren güneşli yaz gününün çocuk ruhu üzerinde etkisiz kaldığı görülmez hiç; dolayısıyla, neşesinden kabına sığamayarak yeniden gevezeliğe koyulmakta gecikmedi Pierre, elden çıkıp giden izin günlerini bir bir kafasından geçirdi. Şu anda saat öğleden sonra ikiyi gösteriyordu. Yedide kışlada olması gerekmekteydi. Buna göre daha beş saati vardı. Yani saatin büyük göstergesi kadranın çevresini beş kez daha fırdolayı dönecekti. Bu da uzun, hayli uzun bir zamandı.

Yemekler yenmiş, bir güzel tıkınmıştı Pierre. Ancak, önündeki kadehe kırmızı şarap koyan annesi kendi kadehini kaldırıp yaşarmış gözlerle anlamlı anlamlı ona bakınca, ağzındaki lokma Pierre’nin gırtlağına takılıp kaldı. Salonda gezdirdiği gözleri saatin kadranına gelip durdu; üç olmuştu saat. Gösterge dört kez daha dönecek diye geçirdi içinden. Bu da yüreklendirdi kendisini, kadehini kaldırdı, annesiyle biraz sertçe kadeh tokuşturdu. “Neşeyle, sevinçle yeniden buluşmak üzere anneciğim!”

Sesinde katı ve değişik bir ton vardı. Ve yeniden yumuşamaktan korkar gibi hemen doğruldu, ufak tefek bir kadın olan annesini solgun alnından öptü.

Yemeğin ardından ırmak kıyısında bir aşağı bir yukarı gidip gelmeye başladılar. Fazla bir kimseyle karşılaştıkları yoktu, birbirleriyle rahat rahat konuşabiliyorlardı. Ama sık sık kesiliyordu söyleşileri; Pierre başını dik tutuyor, her iki eli pantolon ceplerinde, iri ve mavi gözleriyle ışıl ışıl parıldayan ırmak üzerinden karşı sahilin mor yamaçlarına dalgın dalgın bakıyordu. Bayan Dumont'nın gözleri ise yürüdükleri yolun iki yanındaki ağaçların yapraklarındaydı: artık sararıp soluyordu yapraklar, parlaklıkları uçup gidiyordu. Hatta yer yer yola serilip kalmış kimi yapraklar görülüyordu. Bunlardan biri ayakları altında çıtırdayınca, Bayan Dumont irkildi ansızın.

"Sonbahar kapıda!" dedi usulcacık.

"Öyle," diye mırıldandı Pierre dişlerinin arasından. "Ama güzel bir yaz geçirdik," diye sürdürdü konuşmasını Bayan Dumont, adeta ne diyeceğini bilemeyerek.

Pierre, annesinin sözlerini cevapsız bıraktı.

"Anne," dedi; ama bunu söylerken yüzünü döndürmedi annesine. "Anne, sevgili Julie'ye selamlarımı ilet, olmaz mı." Sonra sustu, kızardı yüzü.

Annesi gülümsedi. "Sen hiç merak etme, Pierreciğim!" Julie, küçük kavalyenin gönlünü kaptırdığı bir kuzencikti. Pierre sık sık kuzeni Julie'nin odasının penceresi önünden geçmiş, onunla zaman zaman top oynamış, ona çiçekler vermişti; hatta -Bayan Dumont bile bilmiyordu bunu- kuzeninin bir resmini üniformasının iç cebinde taşıyordu.

"Julie de evden ayrılacak yakında," dedi Bayan Dumont, küçük oğlunun dikkatini bu konu üzerine çekebildiğine sevinerek. "İngiliz Froylayn'larına ya da Sacrecour'e gidecek."

Dul kadın oğlu Pierre'i tanıyordu. Gönül verdiği kuzeni Julie'yi de belli bir yazgının beklemekte oluşu avuttu Pierre'i, ayrıcalık acısını hafifletti. Ödlek davranışından dolayı içten içe suçlamalar yöneltti kendisine. Çocuksu hayal gücüyle askerî okulda geçireceği aylar üzerinden atlayıp ötelere geçti.

"Ama Noel'de ben eve dönünce. Julie de gelmiş olacak, değil mi?"

"Elbette!"

"Sen onu Noel gecesi için bize davet edersin, değil mi anneciğim?"

“Şimdiden davet ettim bile; geleceğim dedi, söz almadan koyvermedim yakasını, ne yapıp yapıp izin koparacak annesinden. Noel gecesi olabildiğince uzun süre bizde kalacak.”

“Harika!” diyerek sevincinden bağırdı Pierre, gözleri parıldadı.

“Güzel bir Noel ağacı hazırlayacağım senin için. Sonra uslu durur da yaramazlığa kalkmazsan...”

“Ama anne! Yeni üniforma varken üzerimde.”

“Kim bilir, kim bilir,” diyerek gülümsedi Bayan Dumont.

“Benim canım anneciğim!” diye yükseltti sesini küçük kahraman; gezi yolunun ortasında durup annesi Bayan Dumont’a sarıldı, büyük bir coşkuyla onu öpmekten çekinmedi.

“Öyle iyisin ki anneciğim!”

Annesi vakur bir edayla, “Derslerine güzel güzel çalışacaksın, tamam mı Pierre !” dedi.

“Hem de nasıl! Öyle çalışacağım ki...”

“Önce matematik, biliyor musun. Matematikte biraz zorlanıyorsun da.”

“Bütün derslerden çok parlak notlar alacağım, göreceksin.”

“Sonra, üşütmemeye bak kendini; önümüzde soğuk bir mevsim var, kalın şeyler giyinmeyi hiç aklından çıkarma. Gece olur ki açılırsın, yorgana iyice sarıl da yat.”

“Merak etme sen, hiç merak etme!” Derken Pierre bir kez daha tatilde yaşadığı olaylardan konuşmaya başladı. Öyle komik, öyle eğlenceli şeyler yaşamışlardı ki, anne ve oğlu gülmekten kırıldılar. Ansızın irkildi Pierre. Kilise kulesinden tok çan sesleri dalga dalga kopup gelmeye başlamıştı.

“Saatin altı olduğunu haber veriyor çan sesleri.” dedi gülümsemeye çalışarak.

“Gel seninle şu pastaneye girelim!”

“Olur anne. Nefis kaymak ruloları vardır bu pastanenin. Julie ile son kez gezintiye çıktığımızda yemiştim...”

Pierre, üstü kubbeli pastanede ince bacaklı hasır sandalyelerden birine oturdu: getirilen pastaları avurtlarını şişire şişire yemeye koyuldu. Yiyeceği kadar yedi, derken durup derin bir nefes aldı. Nasılsa son kezdi bu yıl ve devam etti yemeye.

“Pastayı beğendiğine sevindim,” dedi Bayan Dumont kahvesini yudumlarken.

Pierre hâlâ yemeye devam ediyordu.

Derken kilise kulesinden tek bir çan vuruşu duyuldu. İzinden dönen Pierre, “Altı buçuk,” diye mırıldandı göğüs geçirerek. Midesinde müthiş bir ağırlık hissediyordu.

Eh, nasıl olsa annesiyle biraz yürüyeceklerdi daha.

Pastaneden çıktılar. Ilık bir ağustos akşamıydı, yolun iki yanındaki ağaçlarda tatlı bir meltem geziniyordu.

“Üşümüyor musun anne?” dedi küçük Pierre dalgın. “Merak etme sen hayatım.”

“Belly şimdi ne yapıyordur acaba?” Belly, rattler cinsi küçük bir köpekti.

“Hizmetçiye emanet ettim onu, her günkü alışılmış yiyeceğini verecek, sonra da onu evden çıkarıp biraz gezdirecek.” “Belly’ye selam söyle benden, olmaz mı anne? Uslu dursun, yaramazlık yapmasın...” Biraz şaka yapayım demişti Pierre, ama birden ara verdi sözüne.

“Bir şey unutmadın ya Pierre?”

Uzakta, kışlanın o bozbulanık monoton cephesi göstermişti yüzünü. “İzin kâğıdı yanında mı?”

“Hepsi yanımda anne.”

‘Döndüğünü hemen bugünden bildirmen gerekiyor mu?”

“Evet anne, hemen.”

“Yarın da yine okul vardır?”

“Öyle.”

“Bana yazacaksın değil mi?”

“Ama sen de bana yazacaksın anneciğim! Hem de eve döner dönmez.”

“Hiç yazmaz olur muyum hayatım.”

“Sanırım, mektubun bizim buraya gelmesi iki gün sürüyor.”

Bayan Dumont daha fazla konuşmadı; gırtlağına bir şey gelip düğümlenmişti. O anda kışlanın hemen kapısının önüne gelmiş bulunuyorlardı.

“Bu güzel gün için teşekkürler anne.” Zavallı küçük Pierre hiç de iyi görünmüyordu, anlaşılan pastayı fazla kaçırmıştı. Midesinde şiddetli bir sancı hissediyor, ayakları titriyordu.

“Benzin sararmış senin,” dedi annesi. “Yok canım!”

Ama biliyordu Pierre, söylediği kuyruklu bir yalandı. Nasıl da başına sıçramıştı midesindeki ağrı. Ayaklarının üzerinde güç bela durabiliyordu.

“Gerçekten bir şeyim-” O anda yediyi vurdu kilise kulesinin çanı.

Ana oğul birden sarmaş dolaş olup ağlamaya başladılar. “Yavrucuğum!” diye hıçkırıyordu zavallı Bayan Dumont.

“Ama anne, yüz yirmi gün sonra yine yanındayım...”

“Derslerine çalış, hasta olmamaya bak!” Ve titreyen

eliyle küçük oğlunu kutsadı Bayan Dumont.

Pierre, annesinin ellerinden kendini kurtardı. “Acele etmeliyim, yoksa ceza yerim.” diye kekeledi. “Yaz bana anneciğim. Sonra Julie, biliyor musun. sonra da Belly.”

Annesini bir kez daha öptükten sonra koşup uzaklaştı. “Tanrım!” Ama Pierre annesini işitmedi artık.

Kışlanın kapısında bir kez daha dönüp arkasına baktı. Giderek loşluğa gömülen ağaçlar arasında ufak tefek dikilmiş duruyordu annesi. Pierre yutkundu çabuk davranıp tuttu kendini, gözyaşlarını içine akıttı.

Ama hiç de iç açıcı değildi durumu.

Sallana sallana kapıdan geçip kışlanın geniş avlusuna girdi. Kendisini bir yorgun, bir yorgun hissediyordu ki!

“Dumont!” diye seslendi arkadan hoyrat bir ses.

Pierre, kapıda nöbet tutan astsubayın karşısında dikildiğini gördü.

“Dumont! İzinden döndüğünüzü kapıda bildirmeniz gerektiğini bilmiyor musunuz ha?”

GELİNCİK

(1895)

Dünyada kimi kimsesi yoktu küçük Antje'nin. Öksüz çocuklardan biriydi. Kızın yetiştirilip büyütülmesiyle ilgilenmek köy cemaatine düşmüştü. Yetiştirilip büyütülmesi mi?

Kız okula yollanıyordu, o kadar. Bundan ötesini kimse kendine dert etmiyordu. Kırmızı boyalı çiftlik evindeki köylü yiyecek içecek veriyordu kıza. Acıdığından hani; yemek saatinde geldi geldi, gelmedi mi, kendi bileceği şeydi, yanaşmaların payına bir lokma daha çok yemek düşerdi. Bu küçük dilenci kız diken gibi batıyordu yanaşmaların gözüne, nedeni de bu bir lokma fazla yiyecekti.

Okul işi de yürümemişti. Öğretmeni bir soru yöneltti mi, kız cevabını biliyorsa da söylemiyor, cevap vermeye kalkınca öbür öğrencilerin kendisine güldüklerini görerek ağlamaya başlıyordu. Onun ağladığını görünce, ötekiler bu kez daha çok gülüyorlardı. Sonunda okulun semtine hiç uğramaz oldu küçük Antje. Bunun üzerine bütün günü tembel tembel sağda solda gezip dolaşarak geçirmeye mi koyuldu dersiniz? Ne gezer! Daha sabah erkenden evden çıkıyor, gelincik tarlasının kenarına gidip oturarak örgü örüyordu.

Evet işte, annesi örgü örmesini öğretmişti Antje'ye. Zavallı iyi yürekli annesi. Kuşkusuz uzun sivri şişler ve küçük beceriksiz parmaklarla ağır yürüyordu bu iş. Ama yürüyordu. Hem küçük Antje yalnız da değildi.

Oturduğu hendek kenarında çevresi adeta bütün bir saray erkânıyla sarılmıştı. Bebekçikler, bebekçikler -gelincik çiçeklerinden kotarılmış tümü. İrili ufaklı bebekçikler. Açık kırmızıları vardı, koyu renkte olanları vardı. İçlerinden en güzelleri de kraliçeydi. Taştan minik tahtcağızı üzerinde kurulmuş oturuyor, taht som altından yapılmış gibi güneşte ışıl ışıl parlıyordu.

Ve çevresindeki soylu kişilerin ortasında eğlenceli saatler geçiriyordu küçük Antje. Pek vakur bir tavırla oracıkta oturuyor, kraliçeye masallar

anlatıyordu. Oh, Antje'nin de bilmediği masal yoktu. Pamuk Prenses ve Yedi Cüce masalı, devlere, hayaletlere, cinlere, perilere ilişkin masallar. Kraliçe masallarını dinlerken kırmızı giysiler içindeki nedimeleri de başlarını ileri geri sallıyordu.

Küçük Antje anlatacaklarını bitirdi mi, bebeklerin dansına geliyordu sıra. İkişer ikişer, hep ikişer ikişer. Bir tek kraliçe yerinden kalkmıyor, dans edenleri izlemekle yetiniyordu. Dans bitince, bebeklerin tümü ve bütün saray erkânı yine yerlerine geçip oturuyordu. Ama kraliçe çok sertti. Nedimelerinden biri dans ederken yere devrilmeye görsün, vay haline! Ölümden asla kurtaramıyordu yakasını. Küçük Antje kraliçenin ölüme mahkûm ettiği bebeği ötekilerin arasından çekip alıyor, kırmızı giysili vücuduna elindeki örgü şişini batırıyordu, ama sonuna, sonuna kadar!

Bugün küçük Antje her zamankinden büyük bir hamaratlıkla örgüsünü örmekteydi. Bir ara başını kaldırınca, saraylı hanımların yaşlanıp kocadığını, kraliçenin bile sararıp solduğunu fark etti. Böyle olacağı belliydi zaten, bütün gün oracıkta oturup durmuşlar, güneş de hepsini yakıp kavurmuştu; şu sıra sırtını mavi dağlara yaslamış güneş, bir ateş topu gibiydi.

Titreşen bir akşam sessizliği tüm ağırlığıyla gelincik tarlasının üzerine bastırmıştı. Hava durgundu. Ortalık süt limandı; öyle küçük olmasa, usulcacık çarpmasa, Antje'nin kalp atışlarını duymak işten değildi.

Antje'nin canı henüz eve gitmek istemiyordu. Bulunduğu yer, yanında barındığı o yabancı köylü kadının damının altından çok daha güzeldi çünkü. Köylü kadının evinde dayak vardı hep, dayaktan da küçük Antje bir korkuyordu ki! Annesinden hiç dayak yememişti.

Küçük Antje'nin gözlerine yaşlar doldu ansızın. Bu koskoca, bu uçsuz bucaksız dünyada işte öylesine bir öksüzlük duygusu çökmüştü yüreğine. Solgun ve narin yanaklarına yaşlar sıcak sıcak dökülmeye başladı. Antje'nin bebeklerinden başka kimi vardı ki!

Evet, yeni bebekler alıp gelmek istedi birden. Onları her zamanki gibi karşısına oturtacak, onlara masallar söyleyecekti. Ağlamayı bıraktı. Ölmüş saraylı hanımları bir araya toplarken, çocuk ağzının çevresinde bir gülümseme bile uçuştu.

Kalkıp yeni bebekler getirmeye giderken, örmekte olduğu çorabı da yanına aldı. Sol elinde çorabı, sağ elinde de solmuş gelincikleri tutuyordu. Koşa koşa gelincik tarlasının bir hayli içine daldı; en iri, en güzel

gelinciklerin açtığı yere geldi. Güzel mi güzel bir gelincik görüp koparmak için eğildi.

“Bunu kraliçe yapacağım!” dedi sevinçle haykırarak.

Ansızın arkadan bir ses işitti; hoyrat bir ses çıkışıp, söyleniyordu kendisine. Gelincik tarlasını bekleyen oğlan elinde koca bir sopayla küçük Antje’nin üzerine yürüdü. Antje bağırdı, toparlanıp tarlanın içerilerine doğru koşmaya başladı. Peşinden oğlan geliyor, Antje ayak seslerinin giderek yaklaştığını duyuyordu.

Küçük Antje koştu da koştu. Koşmaktan yanakları pancar gibi kızarmıştı. Yorgunluktan ve korkudan güçlükle nefes alıyordu.

Sol elindeki çorabı hâlâ sımsıkı tutuyor, sağ elinde de gelincikleri taşıyordu.

Arkasından gelen oğlan iyice yaklaşmıştı.

Küçük Antje bütün gücünü toplayıp kollarını göğsüne dayamış koşuyordu. Birden ayağı bir tümseğe takılıp yere kapaklandı.

Bir çığlık sesi.

Hiç sesini çıkarmadan serilip kalmıştı yere küçük Antje. Gelincik tarlasını bekleyen oğlan bir küfür savurarak Antje’nin üzerine eğildi, onu kolundan hoyratça yakalayıp elindeki sopayı havaya kaldırdı. Ama ansızın yine indirdi sopayı.

Gelinciklerin ve kızın elinin üzerine kırmızı kırmızı bir şeyler damladığını görmüştü. Yerde yatan küçük Antje’nin vücudunu döndürüp baktı. Antje hiç kımıldamadı. Yıkana yıkana rengi atmış önlükçüğünün altından fışkıran kan göğsü üzerinde yayılıyordu giderek. Elindeki şiş kalbine saplanmıştı Antje’nin. Mavi çocuk gözleri açıktı, dudaklarının çevresindeki korku ve dehşet çizgisi hâlâ yerli yerinde duruyordu.

Küçük Antje ölmüştü.

Dört bir yandaki renkli gelincikler, onun zavallı dostları Antje’nin üzerine eğilmişti. Akşam esintisinde usulcacık fısıldaştıkları duyuluyordu.

DİKİŞÇİ KADIN

(1894)

188... yılının nisan ayıydı. Oturduğum evden çıkmam gerekiyordu. Ev sahibim evi satmıştı, evin yeni sahibi de mütevazı odamın bulunduğu katı olduğu gibi kiraya vermek kararındaydı. Uzun zaman başımı sokacak bir başka oda aradım boşuna. Ben de sonunda aramaktan bıkıp nerdeyse gözlerim kapalı küçük bir odacık kiraladım. Ev dar bir yan sokak içindeydi, uzun cephesiyle sokağın küçümsenmeyecek bir bölümünü kaplıyordu.

Odam daha ilk günler hayli rahat geldi bana. Pek çok parçadan oluşan camları evin eskiliğini gösteren ufak iki penceresinden bakınca, gri ve kırmızı çatılar üzerinden uzaklardaki mor dağları görebiliyor, bir alev topu gibi sisli tepelere yaslanan güneşin yavaş yavaş doğuşunu izleyebiliyordum. Önceki odamdan getirttiğim eşyalar daracık mekâna umduğumdan daha rahat oturabilir nitelik kazandırmıştı. Evin yöneticisinin eşinin üstlendiği hizmete kusur bulunacak gibi değildi. Merdiven fazla dik sayılmazdı, insan çıktığını fark etmiyordu, hatta dalgın zamanlarımda çatıya kadar tırmanacak oluyordum. Kısacası durumdan memnunluk duymamam için neden bulunmuyor, karanlık avluda oynayan çocukların görülmeyişi, laternacıların avluya çıkıp gelmeyişi memnunluğumu daha da artırıyordu. O zamandan bu yana yıllar geçti, sözünü ettiğim günler geçmişin karanlıklarına gömüldü. O zamanlar olup bitenler sararıp solarak silik bir renk aldı. Sanki şimdi sözünü edeceğim olay benim değil de bir başkasının, belki de yakın bir dostumun başına gelmiş gibi bir duygu yaşıyor içimde. Bu yüzden, bencilliğim beni ayartır da bir yalan söylemeye zorlar diye korktuğum yok, her şeyi olduğu gibi yazacağım burada, bütün açıklığıyla, doğrudan hiç sapmaksızın.

O günler evde fazla kalmıyordum. Sabah yedi buçukta çalıştığım büronun yolunu tutuyor, öğle yemeğini ucuz lokantaların birinde yiyor, ikindileri nişanlımın evlerinde geçiriyordum.

Evet, nişanlıydım o vakitler. Hedwig -bu isimle söz edeceğim nişanlımdan- gençti, sevimli ve kültürlü bir kızdı, dostlarım için en önemlisi de varlıklı biri oluşuydu. Ticaretle uğraşan köklü bir aileden geliyordu. Tutumlu ve çalışkan aile, genç ve centilmen beylerin de seve seve girip çıktığı, çünkü bütün kibarlığına karşın doğal bir neşe havasının estiği, çay fincanlarından bir can sıkıntısının yükselmesine fırsat vermeyen bir evin sahibiydi. Öte yandan herkesin gözü Hedwig'deydi, çünkü nişanlım kültürüyle sevimli bir delişmenliği bağdaştırabiliyor, bu delişmenlik de gönülsüz sürdürülen söyleşileri ilginç ve çekici kılıyordu. İki ablasından da daha ince ruhlu ve duygulu bir kızdı Hedwig; içi neyse dışı da oydu, şuh biriydi ve onu kuşkusuz seviyordum.

Açık konuşabilirim: İleride, aramızdaki nişanın bozulmasının üzerinden bir yıl geçmişti ki, genç ve soylu bir subayla evlendi nişanlım, ama kocasına sarışın saç bukleleriyle bir kız çocuğu armağan ettikten sonra bu dünyadan göçüp gitti.

Nişanlımın her Allahın günü kalabalık bir davetli topluluğuyla karşılaşılan evlerinde genel olarak akşam saat altıya kadar kalıyordum; ardından çıkıp bir gezinti yapıyor, saat onda dönüp eve geliyor, ertesi gün yine aynı yaşam biçimini sürdürüyordum.

Sabah erken saatte üç merdiveni usul usul inerken hep ilk katın holünde evin yöneticisine rastlıyordum; yerdeki beyaz çinileri temizleyen yönetici beni selamlayıp konuşmaya başlıyordu. Her Allahın günü aynı şeyleri yineliyordu. İlkin havadan söz açıyor, sonra da odamdan memnun kalıp kalmadığımı soruyor ve buna benzer şeylerden bahsediyordu. Ama yaşlı adamın söyleşiye bir türlü son vermediğini görünce, her seferinde ona çocuklarına ilişkin sorular yöneltiyordum. Bunun üzerine adam ahlayıp ofluyor, dişlerini birbirine bastırarak şöyle diyordu: “Aman beyim! Dertleri bitmiyor hiç!” Derken söyleşi sona eriyordu. Bir defasında, bir salı günüydü, sadece bir şey demiş olmak için yanı başımdaki odada kimin kaldığını öğrenmek istedim. Sorumu hemen yanıtladı adam, üstünkörü bir edayla: “Bir dikişçi kadın, zavallının biri, yüzüne bakılacak gibi değil...” diye mırıldandı gözlerini yerden kaldırmaksızın.

Edindiğim bilgi çoktan aklımdan çıkıp gitmişti ki, ona, gerçekten tahmin ettiğim gibi dikişçi kadına evin holünde rastladım. Bir pazar günü öğle öncesiydi, uzun süre uyumuştum gece, evden yeni dışarı çıkacaktım; o ise, elinde küçük bir kitap, belki de kiliseden dönüyordu. Acınacak bir

vücut; rengi atmış, yere kadar uzanan yeşil bir mantonun altındaki sivri omuzlar arasında ilkin uzun ve ince burunla çökük avurtların dikkati çektiği bir baş sallanıyor, hafifçe açılmış ince dudaklar arasından kirli dişleri görünüyordu; köşeli çenesi hayli ileri fırlamıştı. Yüzde önem taşıyan tek şey varsa, gözlerdi. Hani güzel oldukları için değil, ama donuk donuk baksalar da iri ve simsiyahtılar. Öylesine siyah ki, koyu saçları gözlerin siyahlığı yanında nerdeyse gri görünüyordu. Kadının üzerimde hoş bir izlenim bıraktığını asla söyleyemem. Sanırım başını kaldırıp bana bakayım dememişti. Ben de bu önemsiz karşılaşma üzerinde fazla duracak zaman bulamamıştım; sokak kapısının hemen önünde dostlardan birine yakalanmış, bütün bir öğle öncesini onunla birlikte geçirmiştim, bir kadın oda komşum olduğu tümüyle aklımdan çıkmıştı. Kapı komşu olmamıza karşın, o da ne gece, ne gündüz sesini çıkarmıştı. Bu böyle sürüp gidecekti, ama bir rastlantı mı desem, başka bir şey mi, bir gece hiç beklenmedik, hiç sezilmedik bir şey geldi başıma.

Nisan ayının son günleriydi ki, nişanlımın evlerinde uzun süredir üzerinde konuşulup hazırlanmış bir parti verildi, çok güzel geçti parti, gece geç vakte kadar sürdü. Hedwig o gece pek büyüleyici göründü gözüme. Küçük, yeşil salonda kendisiyle epey bir zaman tatlı tatlı sohbet ettik, sevinçten yerimde duramayarak onun anlattıklarını dinledim. Nişanlım yarı ironi karışımı, ama çocuksu, içten bir naiflikle gelecekteki yuvamızın tablosunu çizip kotardı, bizi bekleyen küçük neşe ve üzüntüleri alabildiğine parlak renklerle süsleyip koydu önüme. İlerideki mutluluğumuzu düşündükçe Noel ağacını bekleyen bir çocuk gibi kıvançla parıldadı gözlerim. Tatlı bir memnunluk, duygusu ılık ılık aktı gönlüme, içim açıldı. Hedwig de o vakte kadar beni öyle neşeli görmediğini belirtmeden duramadı. Öte yandan, bütün davetliler topluluğunda böyle şen bir hava esiyordu. Şerefe sözleri, kadeh tokuşturmalar birbirini kovaladı. Derken sabahın üçünü buldu saat, öyleyken salondakiler istemeye istemeye evden ayrılıp gitmeye başladı. Aşağıda bekleyen arabalar birer birer yola düzüldü. Yaya birkaç konuk da çok geçmeden dört bir yana dağıldı. Eve kadar benim yarım saatten fazla bir yolum, vardı. Üstelik nisan gecesinde soğuktu hava, sisli ve iç karartıcıydı. Adımlarımı iyice açtım. Kafamdaki düşüncelerden başka bir şey yoktu aklımda. Sonunda kendimi evin önünde buldum, yol hiç de bana uzun sürmemiş gibi geldi. Usulcacık kapıyı açtım, yine öyle dikkatle kapadım ardımdan. Bir kibrit yaktım, kibritin ışığında holden geçip

merdivene gelecektim. Cebimdeki son kibritti, çok geçmeden sönüverdi. Hâlâ geçirdiğim gecenin nefis saatlerini düşünerek el yordamıyla merdivenleri çıkmaya koyuldum. Üçüncü kata gelmiştim, anahtarı kilide sokup bir defa çevirdim, usulcacık açıldı kapı...

Baktım karşımda dikişçi kadın dikiliyor. Yana yana neredeyse sonuna gelmiş bir mum ışığının şöylece aydınlattığı odada hoş olmayan bir ter ve yağ kokusu beni karşılamıştı. Sırtında kirli, hayli dekolte bir gömlek ve koyu bir iç eteklikle yatağın öbür ucunda duran kadın hiç şaşırmış görünmüyor, gözlerini dikmiş bana bakıyordu.

Anlaşılan kendi odam diye kadının odasına girmiştim. Alabildiğine mahcup durumdaydım, olduğum yere çivilenmiş gibi bir tarafa kımıldayamıyordum, ne bir şey söyleyip özür dileyebiliyor, ne de geldiğim gibi çekip gidebiliyordum. Biliyorum, bir tiksinti uyanmıştı içimde, ama kaldım, gidemedim. Derken kadın masaya doğru yürüdü, üzerindeki ne olduğu belirsiz yemekten sağa sola dağılmış artıkları bir kenara itti, daha önce sırtından çıkardığı giysileri sandalyeden bir başka yere kaldırdı, sonra usulcacık, “Buyurun!” diyerek beni oturmaya davet etti. Sesinin akustiği de yine insanın gönlünü bulandırıyordu. Ama bilinmedik bir gücün baskısına karşı duramayarak dediğini yaptım. O konuşuyor, ama neden söz ettiğini bilmiyordum. Yatağın kenarına ilişmişti. Tümüyle karanlıktaydı. Sadece solgun yüzünün oval siluetini görebiliyordum. Sönmek üzere olan mum canlanır gibi oldukça, iri gözlerini seçebiliyordum arada bir. Ansızın doğrulup kalktım, odadan çıkıp gidecektim. Ama kapının mandalı diretti, açılmadı bir türlü. Bunu görünce yardımıma geldi. Yanı başımda ayağı kayıp düşecek gibi oldu, ben de ister istemez tuttum kendisini. Bunun üzerine göğsüme yaslandı, burnumun ucunda ateş gibi yanan soluğunu hissettim, içim bulandı. Silkinip kendimi kurtarmak istedim. Ama gözlerini öylesine dikmiş gözlerimin içine bakıyordu ki, durgun bakışları sanki çevremde görünmez bir ağ oluşturuyor, beni habire daha çok kendine çekiyordu. Derken dudaklarıma sıcak sıcak öpücükler kondurmaya başladı. Mum da tam bu anı beklemişçesine söndü.

* * *

Ertesi sabah uyandığımda başım çatlayacak gibiydi. Belim ağrıyordu, dilimde bir acılık vardı. O, yanı başımda yastıklara gömülmüş yatıyor ve

uyuyordu. Avurtları çökmüş solgun yüzünü, sıska boynunu, tahta gibi düz çıplak göğsünü görünce, bir korku düştü içime. Usulcacık doğruldum. Odadaki bunaltıcı havanın ağırlığı altında eziliyordum. Sağıma soluma bakındım; külüstür masa, ince bacaklarıyla sandalye, pencere pervazındaki kuruyup solmuş çiçek, bütün bunlar kavruk, küskün bir izlenim uyandırdı üzerimde. Birden onun kımıldadığını hissettim. Sanki rüya görüyormuş gibi bir elini omuzlarıma attı. Bu ele baktım: Kirli, kısa ve enli tırnaklar, kalın eklem yerleriyle parmaklar, parmak uçlarında da esmer ve delik deşik bir deri... Bir tiksinti yapıştı yakama. Sıçrayıp kalkarak çarçabuk açtım kapıyı, koşup kendimi odama attım. Hâlâ aklımdadır, kapının sürgüsünü arkadan sımsıkı sürmeyi unutmamıştım.

Eskisi gibi, hiçbir değişikliğe yer vermeksizin günler günleri kovaladı. Bir akşam, yaşadığım olaydan bir hafta sonraydı belki, yatağa yatmıştım. Bir ara dirseğim bitişik odanın duvarına çarptı. Dirseğimin kazara duvara çarpışına bitişik odadan hemen yanıt geldi. Derken yeniden uykuya daldım. Yarı uykumda birden kapım açılır gibi geldi bana. Bir an sonra yatakta yanıma sokulan birinin vücudunu hissettim. O idi, kollarımda sabahı yaptı. Sık sık onu geldiği yere yollamak geçti içimden, ama bana bakıp duran iri iri gözleri karşısında söyleyeceğim sözcükler dudaklarımda eridi. Bu yaratığın, bu çirkin, vaktinden öne kocamış bu kız kurusunun sıcak kollarını yanı başımda duyumsamak öyle dehşet vericiydi ki! Yine de onu yanımdan uzaklaştıracak gücü bulamadım.

Kimi vakit kendisine sahanlıkta rastlıyordum, birbirimizi henüz tanımadığımız ilk zamanlar olduğu gibi geçip gidiyordu önümden. Sık sık çıkıp odama geliyordu. Usulcacık, tek söz etmeden, kapıdan girip bakışıyla beni büyülüyor, ona teslim olmaktan başka bir şey gelmiyordu elimden.

Sonunda bu işe bir son vermeyi kafama koydum. İşte öylesine sırnaşıklıkla bana sokulan, bunu bir değil, bir çok kez yapan, sevgi hukukuna sahip çıkan bu kadınla yatağımı paylaşmama nişanlıma karşı işlenmiş bir suç gözüyle bakıyordum.

O gün erkenden eve dönüp odama girdim, kapıyı hemen sürgüledim arkamdan. Akşam saat dokuza yaklaşıyordu ki, çıkıp geldi o, kapıyı kapalı bulunca yine çekip gitti, belki de evde olmadığımı sanmıştı. Gelgelelim dikkatsiz davranıp ağır sandalyeyi masadan biraz beriye çekmemin çıkardığı gürültüyü işitmiş olmalıydı ki, bir an sonra kapı vuruldu. Sesimi çıkarmadım, bir kez daha vuruldu kapı. Sonra da sabırsızlıkla sürekli

vurulmaya başladı. Derken onun hıçkıra hıçkıra ağladığını işittim; uzun, uzun bir zaman ağladı. Kapımın önünde geceyi yarılamış olmalıydı. Ama ben yumuşamamış, bu ayak direyişimle ortadaki büyünün bozulduğunu hissetmiştim.

Ertesi gün ona merdivenlerde rastladım. Pek yavaş yürüyordu. Yanına iyice yaklaştığımda gözlerini kaldırıp bana baktı. Ürktüm ansızın. Gözlerinde tekin olmayan titrek bir parıltı ve bir tehdit ifadesi vardı... Kendi kendime gülmeden duramadım. Aptalın tekiydim. Böyle bir kadın! Peşinden baktım: Hantal adımlarla sendeleye sendeleye taş basamakları indi.

Öğleden sonra şefin bana ihtiyacı oldu, nişanlım Hedwig'i o gün gidip göremedim. Akşam odamdan içeri girdiğimde bir mektup buldum, nişanlımın babasından geliyordu, apışıp kaldım. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Bu koşullar altında sizin de takdir edeceğiniz gibi kızımla aranızdaki nişanı bozmak zorunda kalmamın beni son derece üzdüğünü açıklamak isterim. Ben, Hedwig'i başka kişilere karşı yükümlülük taşımayan bir adamın ellerine emanet edeceğimi sanmıştım. Bu gibi yaşantılardan çocuğunu elden geldiğince esirgemek bir babanın görevidir sanırım. Siz, sayın Bay B., davranışımı anlayışla karşılayacağınızdan eminim. Ayrıca, ben böyle davranmasaydım bile sizin vakit geç olmadan yeni durum konusunda beni bilgilendireceğinizden kuşkum yoktu. Saygıyla..."

O anda neler hissettiğimi anlatamam. Hedwig'i seviyordum. Nişanlımın kafasında tasarladığı o büyüleyici güzellikteki geleceğe şimdiden ısınmıştım. Geleceğimi Hedwig'siz düşünemiyordum. Anımsıyorum, ilkin şiddetli bir acı çöktü yüreğime; doğrusu tuhaf bir geri çevrilmeydi, bunu neye borçlu olduğumu düşünmeye vakit kalmadan gözlerime yaşlar doldu. Böylesine bir geri çevrilişin tuhaflığı kesindi bir kez. Hedwig'in babasını tanıyordum, vicdan ve adaletin canlı simgesiydi; biliyorum ki ancak önemli bir olay kendisini böyle bir davranışa yöneltmiş olabilirdi. Çünkü bana değer veren, ayrıca bana karşı bir haksızlığa başvurmayacak kadar düşünceli bir adamdı. Bütün gece gözüme uyku girmedi. Binlerce düşünce geçip gitti kafamdan. Sonunda sabaha doğru yorgun düşüp daldım. Uyandığımda gördüm ki, kapıyı sürmelemeyi unutmuşum. Ama bitişikteki dikişçi kadın gece yanıma uğramamıştı. Rahat bir nefes aldım.

Acele giyindim, birkaç saat gecikeceğimi söyleyerek izin alıp bürodan ayrıldım ve hemen nişanlımın evlerine koştum. Kapı kapalıydı, tekrar tekrar

zili çaldımsa da kapıyı açan olmadı. Ben de herhalde gezmeye çıktılar diye düşündüm. Ama yönetici bahçede bir işle uğraştığımdan çıngırak sesini pekâlâ işitmemiş olabilirdi. Öğleden sonra her zamanki saatte yeniden eve uğramaya karar verdim. Ve öyle de yaptım. Kapıyı açan yönetici şaşkın şaşkın yüzüme baktı, beyle hanımefendilerin seyahate çıktıklarını sanırım bildiğimi söyledi. İrkildim, ama her şeyden haberim varmış gibi yaptım; yalnızca yaşlı hizmetkâr Franz'la konuşmak istediğimi bildirdim. Franz da dün öğle üzeri evdekiler arasında tuhaf bir olay yaşandığını, bunun üzerine evde herkesin arabaya atlayıp seyahate çıktığını bir bir anlattı bana.

"Ben buradaydım!" dedi yönetici. "Burada, holde yemek takımının tozlarını alıyor, temizliyordum. Derken düşkün bir kadın gelip benden kendisini Froylayn Hedwig'e götürmemi istedi. Tabii ben buna yanaşmadım; ne de olsa kimdir, neyin nesidir önce bir bilmek, tanımak gerekir karşındakini..." Ben, haklısın der gibi hızlı hızlı başımı salladım. Aklıma bir düşünce gelmişti. "Neyse uzatmayayım," diye sürdürdü konuşmasını çalçene Franz. "Kadın istediğini yerine getirmeye yanaşmadığımı görünce, bağırıp çağırmaya, feryat ve figana başladı, bir türlü de susmadı; sonunda beyefendi çıkıp geldi içeriden. Kadın da ona yalvarıp yakarmaya başladı, yemin billah ederek kendisine önemli haberler getirdiğini söyledi. Beyefendi de onu alıp odasına götürdü. Kadın bir saat kadar odada kaldı. Tam bir saat beyim. Sonra da çıkıp geldi odadan, beyefendinin eline sarılıp öptü."

Franz'ın sözünü keserek, "Nasıl biriydi bu kadın?" diye sordum.

"Solgun yüzlü, çelimsiz ve sıska biri."

"Uzun boylu mu?"

"Evet, hayli uzundu boyu."

"Gözleri ne renkti?"

"Siyah, saçları da öyle." Franz, geveze geveze konuşmasını sürdürdü. Ben yeterince bilgi edinmiştim. Korkunç mektupta yer alan bütün sözcüklerin ne anlama geldiğini anlamıştım artık. İçimde büyük bir hınç belirmişti, Franz'ı oracıkta bırakıp fırladım. Kentin sokaklarını koşar adım geride bırakarak eve geldim. Kapının önünde birkaç polis dikilmiş duruyordu. Erkekler, kadınlar, alçak sesle, hararetli hararetli konuşuyorlardı. Onları kabaca bir kenara ittim, üç merdiveni bir solukta tırmanıp çıktım yukarı. Ona gidecek, ona diyecektim ki... Ne diyeceğimi

bildiğim yoktu, ama gereken zamanda gereken sözcüklerin aklıma geleceğine ilişkin bir his vardı içimde.

Merdivenlerden çıkarken de bazı adamlarla karşılaşmıştım. Ama kendilerine pek dikkat etmedim. Yukarıda, onun kapısını hızla itip açtım. Keskin bir karbol kokusu çarptı burnuma. Söylemeye niyetlendiğim sert bir söz o saat dudaklarımda eriyip gitti. Kadın yatağın gri çarşafı üzerinde uzanmış yatıyordu, sırtında bir tek gömlek vardı. Başı hayli geriye düşmüştü, gözleri yumuktu. Elleri gevşecik sarkmıştı iki yanına. Yaklaştım. Kendisine dokunmayı göze alamadım. İyice açılmış duran dudakları ve altları morarmış göz kapaklarıyla tıpkı suda boğulmuş biri izlenimini uyandırıyordu. Ürperdim. Odada yalnızdım. Soğuk güneş kirli masayı ve yatağın bir kenarını aydınlatıyordu. Kadının üzerine eğildim. Evet, ölmüştü. Morarmıştı yüzü. Fena bir koku vücudundan çevreye yayılıyordu. Bir tiksinti duydum, bir nefret uyandı içimde...

KARAKTER SAHİBİ

(1895/96)

Tam da ölü gömülecek bir gün. Nefes almayı güçleştiren, yapış yapış, iç karartıcı bir hava. Dört atlı ağır cenaze arabası, güz aydınlığında dazlak kafalar gibi parıldayan kaygan ve yuvarlak kaldırım taşları üzerinde paldır küldür ilerliyor, tekerlekleri kurşuni renkteki pis su birikintileri içinde derin izler bırakıyordu. Defin enstitüsünün görevlileri suratları asık, ellerindeki fenerleri sallayarak arabanın yanı sıra seğirtiyorlardı. Onları matemzedeler izlemekteydi. Cenaze arabasıyla erkeklerin parlak silindir şapkaları arasında isli örümcek ağları gibi gerilmiş uzun bir dizi halindeki siyah tüller, kadınların da cenaze alayındaki varlığını haber veriyordu. Derin bir üzüntü içindeki matemzedelerin başlıca uğraşını, yolda sağa sola sıçrayan çirkef sularından giysi ve pantolonlarını korumak oluşturmaktaydı; o derya gibi sular içinden başını en fazla çıkarmış taştan adacıkları seçip üzerlerinden dikkatle, ağır ağır yürüyüşleri dokunaklı bir manzaraydı doğrusu. Kimi yüzlerde, keşke rahmetli bu çetin yolculuğu için daha iyi bir havayı bekleseydi diyen iyiliksever bir ifade okunmaktaydı. Cenazeye katılanlar susuyor, yalnızca ikinci sırada yürüyen iki bay birbiriyle harıl harıl sohbet ediyordu. Yüz ifadelerinden rahmetlinin hayattayken neler yapmış, neler yaşamışsa, insancıl-yumuşak bir yaklaşımla elekten geçirdikleri anlaşılmaktaydı. Vardıkları sonuç pek memnun ediciydi: gerek defin törenlerinde, gerek diğer resmî merasimlerde mert ve dürüst kişilerin aralarındaki gizli şifreyi oluşturan o ciddi bakışla iki bay birbirine bakıp başlarını salladı. Ardından, buruşturulmuş yüzü eski düzlüğüne kavuşan baylardan biri sağ elindeki siyah eldiveni ciddi ciddi oynatarak fısıldadı: "Karakter sahibi" bir insan! Yanı başındaki öbür bay söz konusu nitelemeyi öylesine yerinde buldu ki, biraz daha kuvvetle vurgulayarak olduğu gibi yineledi: "Karakter sahibi bir insan!" Bir kez daha temiz yürekli kimselerin birbirine bakışı. Derken iki baydan biri bir su birikintisine bir dalış daldı ki, arkasından gelen bay içerlemiş homurdandı. Daha sonra da iki baydan

hiçbiri ağzını açıp bir şey söylemedi artık. Kalabalığın üzerine bir sessizlik çökmüştü. Yalnızca cenaze arabasının tekerleklerinin gıcırtısı duyuluyor, kazara içine basılan su birikintilerinin cump diye sesi işitiliyordu.

Rahmetli "karakter sahibi," az buçuk servet sahibi bir adamın oğlu olarak dünyaya açmıştı gözlerini. Baba Bay M.'nin ufak bir evi, ayrıca küçümsenmeyecek bir namus kavramı ve iffetli bir karısı vardı.

Küçük M. lohusa odasının karbol kokusunu henüz solumamıştı ki, doğum sırasında genç anneye yardım eden kadınlar birbirlerine bakışarak aralarında fısıldaştılar: "Oğlan olacak seninki!" Doğum yapacak anneyi izlerken, -giderek daha heyecanlı bir edayla bu yoldaki tahminlerini- dile getirdiler. Sonunda da merak dolu soruya o canlı, pembe-esmer buruş buruş yanıt gelmekte gecikmemişti ve gerçekten bir oğlandı bu. Küçük M. bütün diğer çocuklar gibi zamanla büyüyüp gelişti ve gün gelip yumuşak ön ayakçıkları ellere dönüştü, ellerin parmakları artık taban tahtaları üzerinde gezinmeyerek daha çok ağız ve burun bölgesinde eğleşmeye başladı. Bu günleri Noel ağaçlı yıllarla görkemli bir dönem izledi: oğlan haftada bir iki kez buz gibi soğuk misafir odasına çağrılıp konukların bön bakışlarına buyur ediliyor, burada değişik eller oğlanın saçlarında, yanaklarında ve çenesinde geziniyordu; kibarca, terbiyeli terbiyeli toka etmesi öğretiliyor oğlana, gerektiğinde mütevazı bir büyüklüğü içeren o melodik ismini söylemesi isteniyordu. Herkes onu pek sevimli bulmaktaydı; annesinin, babasının, falan ya da filan dayı ya da amcanın "hınk deyip burnundan düştüğü" belirtiliyor, zamanı gelince okulda seçkin bir öğrenci olacağına ilişkin yüce bir kehanette bulunmaksızın evden ayrılıp giden pek az kişi çıkıyordu. Küçük oğlan, kâhince bir hayranlığı içeren bu sözü yeterince sık işitmişti. Ve kendini fazla zahmete koşmadan, hatta doğrusu başarısının farkına bile varmadan temel okulu geride bıraktı, biraz kılı kırk yaran övülecek bir özgüven duygusuyla lise merdiveninin sekiz basamağını tırmanıp çıktı, ardından bir yıl kadar üniversitenin anfilerinde boy gösterdi, sonra da babasının bürosundaki sessizliğin içine gömülüp kayboldu. Günün birinde ortalıkta kulaktan kulağa bir söylenti dolaşmaya başladı, güya delikanlı M. yaşlanan babasından mağazanın yönetimini devralacaktı; aradan kısa bir zaman geçtikten sonra da gerçeğe dönüştü söylenti. Çok sürmeden babası bu dünyadan göçtü,

M. de sıkı bir titizlik ve hayli büyük bir çabayla mağazanın saygınlığını korumayı doğrusu bildi. Kararsız tüccar oğul M.'in eş dostların ağzından

işittiğine göre, herkes ileride onun büyük işlere girişeceğinden söz açıp durmaktaydı. M. de kendisinde varlığı ileri sürülen girişimci ruhtan dolayı şaşırmışlık karışımı bir hayranlığa kapılarak, ona yakıştırılan planlardan kimisini hayata geçirmeye koyuldu. Bazılarını da başarıyla sonuçlandırdı bunların. Böylece yıllar birer birer geçip gitti. Dedikodu peşindeki kalabalığın kendisinde varlığını saptadığı planların uygulamaya konması M.'in refah düzeyini önemli ölçüde yükseltmişti; bu durumda da dedikodu düşkünlerinin. M.'nin evliliğinin kapıda beklediğine ilişkin sözleri birbirlerine fısıldamasından daha doğal bir şey gösterilemezdi. Söylentiler M.'nin de kulağına gelmişti: o günden sonra bütün dikkati neredeyse kendiliğinden, dedikoducuların onun için belirlediği nişanlıya yöneldi; aradan bir iki hafta geçmişti ki, genç kocanın kaba ve kalın sesinin içine seçilmiş zevcenin fısıltılı evet'leri akmaya başladı çığıl çığıl. M. bu kez de herkesin beklentisini boşa çıkarmamıştı; ne de olsa karakter sahibi insandı.

M.'nin doğup büyüdüğü baba yurdunun iyi niyetli hemşerileri hanidir kentte bir tiyatronun kurulmasını planlayıp durmaktaydı. Ne var ki, herkes tarafından bilindiği üzere, bir tiyatro sadece iyi niyetle kurulup çatılmaz, en basitlerinin yapımı bile hiç değilse külüstür keresteye gerekenim gösterir. İyi niyet malzemesinden elde yeterince vardı, öbür malzemenin sağlanması ise paraya bakıyordu. Hizmete hazır belediye meclisi üyeleri sabah erkenden kaşlarını çatıp suratlarını asmaya başlıyor, içlerinden birinin akşam bira masasında yüzüne ağırbaşlı bir ifade oturtmayı unutması hiç de hoş karşılanmıyordu.

Günlerden bir gün bir bahar fırtınası gibi bir haber dolaştı kentte. Sözde Bay M. sanat perilerinin tapınağı tiyatronun yapımı için gerekli parayı veresiymiş. Bir bahar rüzgârı nasıl kuş seslerini uykusundan uyandırırsa, bu söylenti de dört bir yanda kulağa hoş gelen övgülerin alıp yürümesine neden oldu. Haberin yayılması üzerinden henüz birkaç saat geçmişti ki, belediye meclisinden bir heyet, çiy yemiş kış elmasına benzer bir yüzle başlarında sayın başkan olmak üzere hamiyet sahibi M.'nin bürosundan içeri girdi. Başkan, sevincinden sık sık tıkanır gibi olup konuşması kesilerek yüce kalpli bağışı için Bay M.'ye şükranlarını sundu. Bir süre ne diyeceğini bilemeyen Bay M. dikilip kaldı ortada. Ama çok geçmeden bu sevinç gösterisinin nedenini keşfetti. Alnına hafif bir gölge düştü. Hoşuna gitmeyen böyle bir beklentiye tam karşı çıkacaktı ki, döneklik gözüyle bakılacak davranışının kendisine ve işine zararı dokunabileceği aklına geldi

birden: ekşi-tatlı bir gülümsemeyle üzerinde hiç de azımsanmayacak bir miktarın yazılı olduğu sözleşmeyi alıp kabullendi. Böylece M.'nin şan ve şöhreti her geçen yıl biraz daha büyüdü; sanat dostu bir kişiliğe sahip olduğunun keşfedilmesinden sonra kentte yüce kalpli destek ve teşvikini görmüş falan ya da filan yetenekli kişiden söz edilmeye başlanmıştı.

Yalnızca bir kez "karakter sahibi kişi" halkın beklentisini boşa çıkarmıştı nerdeyse. Bir ara, M.'nin evinde sevindirici bir olayın gerçekleşmesinin eli kulağında olduğu kentte konuşulmaya başlanmıştı. M.'nin eşi genç kadın sokakta görünmesin, hemen meraklı bakışlar peşine takılıyordu. Soylu işadamı M. de kent halkını fazla bekletmeden memnun etmek için her türlü zahmeti içtenlikle üstlendi. Ne var ki bu kez talih yüzüne gülmedi, iyi yürekli Bayan M.'in hâlâ dar giysiler içinde dolaştığını, ortada hâlâ olup biten bir şeyin görülmediğini gücenip kırılmış bir hayretle saptayan kentin kadın sakinleri aralarında usulca, ama yine de sağdan soldan işitilecek gibi fiskosa koyulmuş, genç kadının Franzensbad'da bir banyo kürü yapmasının uygun düşeceğini konuşmaya başlamışlardı. Ve Bay M. bu kez de -başka nasıl olabilirdi?- halkın görüşünü kendi görüşü diye benimsedi, karıcığı da kent sakinlerince belirlenen zamana uyarak dar giysileri üzerinden çıkarıp pelerin geçirdi sırtına, "karakter sahibi insan" da böylece kurtulmuştu.

Namuslu, dürüst biri olan M.'nin ünü çok geçmeden kent sınırlarının ötesine taşmıştı. Hanidir bir nişandan söz edilmekteydi. Tanınmış işadamı M. bu defa da gerekli adımları atmakta gecikmedi. Birkaç ay içinde boyun kırmış saygıyla kendisini kutlayanlara ceketinin iliklenmiş düğmeleri ve boş sözlerle teşekkür etmekte fazla zorlanmadı.

Derken bir kış mevsimi çıktığı bir iş gezisinde fena halde üşüttü M, bu da onu hasta yatağına yatırdı. Doktorun yirmi yıl önce münasebetsizce sözünü ettiği akciğerdeki bir rahatsızlık şimdi sesini yeniden yükseltmiş, işadamının durumu günden güne kötüleşmişti. Bayan M. çekingen bir ilgiyle kocasının odasına girip çıkıyor, teselliye gelen komşu hanımlarla rahat salonda otururken, hasta kocasının dinlenmeye ihtiyacı olduğunu yineleyip duruyordu.

Bir sabah ağır hasta M., ateşin etkisiyle gördüğü kâbuslardan kulağına gelen gürültülü konuşmalarla sıçrayıp uyandı, gözlerini dikip şaşkın şaşkın sağına soluna baktı; donuk bir sesle duyduğu gürültünün anlamını sordu.

Hemşire sorusunu yanıtsız bırakıp da sakin olmasını isteyince, Bay M. zili çalıp yaşlı uşağını çağırdı ve aynı soruyu bu kez ona yöneltti.

Uşak da saklayıp gizlemedi, kafasını kaşıyıp patladı: “Aman Tanrım, sersem halkın şu söylediğine bakın hele. Beyefendi ölmüş sözde; ağızlarından yel alır inşallah...” Ve uşak, ayaklarını sürüye sürüye odadan yine çıkıp gitti.

Ateşler içindeki Bay M. gözlerini iri iri açarak uşağın arkasından baktı.

Sonra sol tarafına yatıp uyudu, bir daha da uyanmadı. Ne de olsa “karakter sahibi bir insan” idi.

YİNE DE İNTİHAR

(1896)

Bir ağustos sabahı, altın pençeli ayakkabılarıyla yanımdan geçip ormandan içeri girdi.

Işıl ışıl parıldayan kıvır kıvır yosunlar üzerinde uzanmış yatıyordum. Arkasından bakıp gümüş beyazı çakıl taşlarında açık yeşil yansımalarını gördüm, bakırtaşından kristalleri sağa sola saçar gibiydi adeta. Yavaş ve hafif adımlarının sesini işittim; tatlı tatlı kestiren çiçekleri sevimli uykularından uyandırıyor, hayretlere sürüklüyordu.

Kollarımı uzatabildiğim kadar uzattım; gözlerim ulu karaçamlardan başka bir şeyi görmez oldu. Çamlar bir oraya bir buraya usulcacık sallanıyor, sanki mavi gökyüzünü süpürüp temizleyerek parlatmak istiyorlardı. Oysa ışıl ışıldı gökyüzü.

Derken havadan yağan gümüş noktacıklar, gözlerimden içeri dolmaya başladı; giderek yoğunlaştı noktacıklar sonunda gözlerimin üzerinde bir parıltı deryası oluştu, göz kapaklarımı yumdum. Aydınlıkla doluydu içim; ormanın keskin, baharatlı kokusunu derin derin, sakin sakin soludum.

Ansızın kimi dallarda bir çıtırtı oldu, yerimden kımıldamadım. Ama kafamdan karanlık ve sisli düşünceler geçti.

Bir karacadır kuşkusuz. Ve o narin eklemleriyle kahverengi hayvan gözlerimin önünde canlandı. Kocaman, siyah gözleriyle yeşil yapraklar arasından merakla, ürkek ürkek bana bakıyordu.

Yeniden bir çıtırtı.

Ama ses insan ayaklarından geliyordu bu kez.

Birden ayıldım. Düş kurarken tanımadığımız birinin bizi gafil avladığında elde olmaksızın hissedilen o korkuyla fırladım ayağa.

Gözlerimle çevreyi şöyle bir kolaçan ettim. Bir şey yok.

Ama hayır -bir şey olacak. Çalılığın arkasında biri var. Bir adam. Yüzünü göremedim. Gri bir ceket var üzerinde. Tekrar sırt üstü yere uzanacak oldum. Ama içime bir kurt düşmüştü. Adeta korkuya kapılmış,

sessizce doğruldum. Gözlerini dikmiş bana bakan bir yüz vardı karşımda, çarpılmış bir yüz, için için yanıp kavrulan, kararsız iki göz... Yukarı kalkmış bir el sonra. Ve bu el -aman Tanrım- bu el yanaklardan birine küçük bir tabancayı dayamış tutuyordu. Adam beni fark etmişti, kalkmış eli gevşecik düştü aşağı.

Soğuk, alaylı bir gülümseme çukur ağız köşelerinde kırışıklıklar oluşturmuştu.

Suskun karşı karşıya dikiliyorduk. Adamın bakışında yanıp tutuşan bir öfke.

Cesaretimi topladım, sertçe yaklaştım yanına. Gırtlağımın kuruyup büzüldüğünü hissettim, güç bela bir tek sözcük çıkarabildim ağzımdan:

“Neden ama?”

Adam birden gülmeye başladı. Adeta kutsal mavi sabahı yırtıp parçaladı gülüşü. Beni bir üşüme aldı. Adam hiç konuşmuyordu.

İkimiz de kımıldamadan öylece duruyorduk. Hayli üstümüzde, ağaçların doruklarında bir hışırtı. Adam ansızın hıçkırarak ağlamaya başladı, sarsıla sarsıla ağlıyordu. Yere diz çöküp ellerini kavuşturdu, elleri hayli damadıydı. “Yaşayamam artık,” dedi kekeleyerek, “yaşayamam...”

Acısının yatışmasını bekledim.

Biraz sakinleşti derken. Tabancayı cebine sokup anlatmaya başladı:

Evde bir karısı varmış. Seviyormuş karısını. İyi bir kadınmış, müşfik bir kadın. Ama bir gün yeşil bir renk almış gözleri (aslında maviymiş), yanaklarının rengi kaçmış, dudakları arzuyla kabarmış; burcu burcu bir gizin tatlı kokusunu içer gibiymiş adeta.

“Derken beni soyadımla çağırmaya başladı. Berger dedi bana, oysa daha önce hiç yaptığı şey değildi. Bir gün de geldi, benden kaçmaya başladı; yüzüne bakmak istedim mi, hemen gözkapaklarını indiriyordu. Unutkan, yabancı, dalgın biri olup çıkmıştı.

Hasta galiba diye geçirdim içimden.

Ama sürekli kalmıyor bu durum, kaybolup kaybolup yeniden ortaya çıkıyordu.

Bu yakında yeniden baş gösterdi. Karımın gözleri üzerimden uzaklara dikilmiş bakıyor, eli titriyordu.

Bir ara odasına giderken ben de sezdirmeden, usulcacık peşinden yürüdüm.

Kapıdaki bir yarıktan bakınca gördüm ki, dizleri üzerine çökmüş ağlıyor ve oracıktaki solmuş çiçekleri öpüyor. Bir de ateşli ateşli öpüyordu ki, beni o zamana kadar hiç öpmemiştir böyle, hatta zifaf gecesinde bile.

O günden sonra anladım artık. Birini sevmişti karım, benden önce sevdiği biri vardı. Hâlâ da seviyordu onu."

Adam, bu son sözleri bütün vücuduyla titreyerek ormanın derinliklerinden içeri haykırmıştı.

"Son günlerde de solmuş mutluluğunun mest edici, sıcak esrikliğini yaşıyor. Aldatıp duruyor beni. Yalnızca benim olması gerekirken, kendini bir gölge sevgilinin kollarına atıyor."

Adamın giderek yavaşlayan konuşması içimde ona karşı yürekten bir acıma duygusunun uyanmasına yol açtı. "Gelin benimle!" dedim koluna girerek. Bu kez sözü ben alarak adamı yatıştırmaya çalıştım, ona bazı tavsiyelerde bulundum.

Karısına karşı açık yüreklilikle davranmasını söyledim. İncinip gücenmesinin nedenini ona açıklamalıydı; karısının da bu davranışına aynı açık yüreklilikle karşılık vereceğine kuşku yoktu. Bunun gibi daha bir sürü şey. Adam gerçekten biraz yatışmıştı.

"Bakın!" dedim. "Duygularınızı paylaşmam, Sayın Berger, ayrıca ormanın bu sessizliği size kendi yaşamımdan bir kesiti anlatmaya zorluyor beni. Yıllar önceydi, bir kıza tutulmuştum. Bütün uğraşıp didinmem hep bu kız içindi. Ve bir gün sezdim durumu, bu seni aldatıyor dedim kendi kendime. Ama serinkanlılığımı hiç yitirmemiştim. Kuytu kırların yolunu tuttum. Ceketimin iç cebine dolu bir tabanca yerleştirmiştim. İçimde bir his vardı, ölmekten başka çıkar yol olmadığını bana söyleyip duruyordu. Uçsuz bucaksız bir ıssızlığın içinde dikilip durarak çevreme bakındım. Görünürde kimseler yoktu. Elimi ceketimin iç cebine attım, tabancayı çıkarırken bir kâğıt parçası da birlikte geldi. Kendimi tutamayarak bir göz attım içine.

Hoş bir şiirselliği içeren kısa, sade bir öyküydü; yıldızın parladığı saatlerin birinde oturup kaleme almıştım. İki, üç satır okudum. Sonra otların üzerine çöküp tabancayı yanıma koyarak öykünün kalan bölümünü okumaya başladım.

Yalın, içtenlikli sözler ruhumda esen fırtınayı dindirdi. Yarım saat sonra kalkıp yeniden kentin yolunu tuttum, gözlerim artık daha iyi görüyordu. Acıma şifa olacak bir şey biliyordum şimdi. Etkili bir ilaç: Çalışmak."

Yanı başımda dikilmiş duran adam iri iri açılmış gözleriyle bana baktı, şükran doluydu bakışı. Bir şey demedi. Ansızın iki eliyle sağ elimi tutarak sıktı. Daha bir kuvvetle el sıkışı onun yeniden hayata kazandırıldığını söylüyordu.

Yan yana yürüyüp ormanın derinliklerine daldık. Işıl ışıl ağustos günü, duygulanmış hassas yüreklerimizi altın huzuruyla dolduruyordu. Susuyor, ama zaman zaman dönüp içtenlikli bakışlarla birbirimize bakıyorduk; anlıyorduk birbirimizi.

Bir süre sonra sohbet etmeye başladık. Geçmişten, gelecekten söz ettik, anılarımızdan, isteklerimizden konuştuk. Adamın ağzından çıkan sözlerin öğle sessizliğinde öyle sakin, öyle huzur dolu bir yankılanışı vardı ki! Derken ansızın sordu:

“Peki acınızı tümüyle yenebildiniz mi?”

“Tümüyle.”

Adam, soran gözlerle bana baktı: “Sahi mi?”

“Bunu size nasıl kanıtlayabilirim?” dedim baştan savar gibi.

“Nasıl mı?” Adam düşünmeye koyuldu.

Gülümsedi ardından: “Peki kızın adını şimdi hiç heyecanlanmadan söyleyebilir misiniz? “

“Neden söyleyemeyeyim: Helene Croner.”

Ansızın yanı başımda bir tabanca patladı, parçalanmış kafatasıyla Bay Berger yerdeki yosunların içine yuvarlandı. O saat ruhunu teslim etmişti.

Ertesi gün gazetenin sayfalarını karıştırıyordum. Son sayfanın kıyıda kenardaki bir köşesinde Bay Berger’in kollayıcı bir üslupla kaleme alınmış ölüm ilanı ilişti gözüme. Altında şu imza bulunuyordu.

Yaslı dul eşi
Helene Berger
kızlık soyadı Croner

ÖLÜM YILDÖNÜMÜ

Babette Teyze bir kez daha derin bir nefes aldı. Sabah güneşi ele avuca sığmaz bir torun gibi beyaz beyaz parıldayan tül perdeler arasından kollayarak bir göz attı içeri, en uzun ışınım alarak altın bir kalem gibi ilkin Babette Teyze'nin gecelik beyaz başlığı, sonra da yaşlı kadının nemli alnı üzerinden yürüyüp gitti. Ardından hiç mola vermeksizin kadının gözlerinin, ağzının ve burnunun çevresinde titreşip silkindi. Söz konusu derin nefesi alan Babette Teyze, ürkek ve kırmızı gözleriyle şaşkın şaşkın pencereden yana baktı. Oh! Uzanıp gerinerek keyifli keyifli esnedi. Bu sesli esneyişte tüm üşengeçliğine karşın azimli, bir şeyi nihayet sona erdirmek isteyen kararlı bir eda vardı; bir kimsenin başarıyla tamamladığı bir çalışmanın altına çektiği bir çizgi gibiydi. Oh!

Babette Teyze tekrar yumdu gözlerini ve az önce bir kaşık tatlı kahveyi yudumlamış ya da ağzından hınzırca bir söz çıkmış biri gibi uzanmış yatıyordu. Aydınlık oda sessizliğe gömülmüştü. Kabına sığmayan güneş giderek daha çok aydınlatıyordu odayı; parlak ışınları döşeme tahtalarına ve ampir üslubu sehpalara kargılar gibi saplanmış duruyor, sanki görülmeyen bir peri yüzlerce ışını kocaman duvar aynasından doğruca güneşin yüzüne geri yansıtıyordu.

Camlarda sineklerden bir orkestra uzak bir savaş müziği gibi bir vızıltı sesiyle o eğlenceli kargı cenginin dağdağasına eşlik ediyordu. Hafif vızıltı iyi kalpli Babette Teyze'nin yumuşak yarı uykusundan içeri sızıyor, ilkbahar parıltısının serin dalgaları, gülümseyen yüz hatlarındaki kırışık ve buruşukları giderek artan ölçüde yıkayıp götürüyordu. Ve derken hayli enerjik bir tavırla yatağında doğrulup oturdu Babette Teyze, sağına soluna bakarken bayağı genç görünüyordu. Odadaki bütün eşyalarda bir pırıltı, bir yenilik vardı. Bu da içini şenlendiriyordu. Nazlı bir sümbül kokusu pencere pervazındaki çiçeklerden dalga dalga esip gelerek Babette Teyze'nin yastık, yorganlarından yayılan lavanta kokusuna karışıyordu. Henüz koca görmemiş ihtiyar Babette Teyze, gölgesi o gür ışıkta yeşil yeşil parıldayan

Meryem Ana’nın yağlı boya tablosuna şöyle bir göz attı. Sıska, sert elleriyle acele istavroz çıkarıp pencerenin üstünde asılı duran ve güler yüzlü sabaha karşın hâlâ şakımaya başlamamış uykulu kanaryayı payladı. Pencereden dönerken kanepeye takıldı gözü; üzerinde büyük bir titizlikle yerleştirilmiş yan yana bir sürü eşya duruyordu: Gece gelen bir sel gibi kanepenin arkalığından aşağılara dökülen siyah matem tülüyle kapalı bir şapka, sanki birbirinin amansız düşmanıymış gibi her biri tek başına duran bir çift siyah eldiven, bunlardan daha koyu siyahlıkta atalardan kalmış bir dua kitabı. Yalnızca bembeyaz iki mendil, bakire bir kızın cenaze törenindeki arabaya koşulmuş süt kırı iki at gibi derin bir yas havasına bürünmüş pek çok eşya arasında ışıl ışıl parıldıyordu. Babette Teyze, gözlerini dikip yadırgayan bakışlarla kanepeye baktı; tüm kırışık ve buruşukluklar geniş yüzüne gelip oturdu yeniden. Bir zaman günleri hesap edip durdu: Pazartesi ayın 12’si, salı 13’ü, çarşamba 14’ü, perşembe 15’i, cuma 16’sı. Ardından yorgun ve mütevekkil bir edayla başını onaylar gibi sallayarak bugün ayın 16’sı dedi. Bugün cennet-mekân ağabeyim maliye baş danışmanı Johann August Erdmanner’in yedinci ölüm günü. Kendisinden üç yaş büyüktü ağabeyi. Elli yaşında, henüz genç ve gücü kuvveti yerinde bir adamken geride bir dul kadınla dört masum yavruyu acı içinde bırakarak gerekli tüm kutsamalardan sonra ikindi vakti saat dörtte, evdekiler bir yudum kahve içmek üzere tam dışarı çıktıkları sıra bu dünyadan göçüp gitmişti. Işıl ışıl sabahın doldurduğu odayı ansızın gözü görmez oldu Babette Teyze’nin. Ağabeyi Johannes geldi aklına: nasıl da iğne ipliğe dönmüş, büzülüp küçülmüştü. Ancak bu yıl gibi bir süre ağabeyiyle bir yastığa baş koymuş dul eşini, daha sonra da pancar gibi kırmızı yüzüyle doktoru anımsadı. Ve dul kalan eşi Hermine, ağabeyinin ağzına içki koymadığını söyler dururdu hâlâ. Ve o rahibe haç üzerinde iskambil kâğıtlarıyla nasıl da fal açmasını beceriyordu öyle! İskambiller her şeyi ona söylüyordu. Ağabeyini gömdüklerinin ertesi günü ne de güzeldi! Gazetelerde sütun sütun yazılar, sonra başsağlığına gelenler, ağlamış vakur yüzler, evdeki yöneticinin pek de bir şeye benzemeyen çelengi ve daha başka kişilerden gelen harikulade çelenkler! Ağabeyinin ölüsü ne kadar da güzel hazırlanmıştı! Cennet-mekân kardeşinin ölüm yıldönümü her seferinde gereken görkemle kutlanmıştı. Sabahleyin saat on’da ailenin derin bir yasa gömülmüş bütün aile üyeleri Maria-Himmelfahrt Kilisesi’nde toplanmıştı. Herkesin elinde siyah eldiven, herkesin yanağındaki renk uçmuş, herkesin gözü ağlamaktan kızarmış. Ve

herkes sanki sürekli yutkunmaktan baş alamıyormuş gibi bütün gün usulcacık, kısık sesle konuşmuş, sürekli indirip kaldırdıkları yüzlerindeki resmiyet taşan ifadelerle aralarında iletişim kurmuştu. Havasız, bunaltıcı kiliseden içeri ayak atarlarken, o dik başlı kapı kanatlarını yola getiren yaşlı kadınlara duygulanmışlık taşan bir sesle teşekkürde bulunmuşlar ve külüstür siyah eldivenlerini öylesine diretkenlikle kutsal su kurnasına daldırmışlardı ki, ardından istavroz çıkaran herkesin ürkek, özverili yüz hatlarında eldivenler siyah lekeler bırakmıştı. Öte yandan, sanki yaşlar damlayan gözlere götürülmeyi arzulayan beyaz mendillerin kavuşturulmuş ellerde tetikte bekleyen bir duruşları vardı. Etekleri de bol bol karşılamıyor değildi doğrusu. Hatta zinde bir yüz ifadesiyle rahip efendi dolgun dudaklarının hemen yanı başına acıma bildiren birkaç kırışığı kendini zorlayarak oturtmayı unutmuyordu. Sirkeleşmiş bir içkinin kalıntısını diliyle tiksinerek ağız köşelerinden uzaklaştırır gibiydi adeta. Karanlık mihrabın basamaklarını sarsak adımlarla inip aşağıda tatsız bir puding gibi yere yığılarak çömezinin sözcük sözcük eşlik ettiği ‘Dua edelim hep beraber’ cümlesini bağrının derinliklerinden çıkarır çıkarmaz, cemaat her seferinde siyah krep ve tüllerden tümüyle tanınmaz bir yumağa dönüşüyordu. Rahip efendinin o sarsıcı duygulanmışlığı demiryolunda ilerleyen bir tren gibi ölünün hayatta kalmış yakınları üzerinden geçip giderken söz konusu kişiler raylar arasında parçalanmış gövdeler gibi kilisenin pırıl pırıl sıraları arasında serilmiş yatıyor ya da çömelmiş oturuyorlardı.

Altı defadır böyle olmuştu ve lavanta kokulu yastık, yorganlar içindeki Babette Teyze biliyordu ki, bugün yedinci defa da yine öyle, tıpkı öyle olacaktı.

Derken Ampir üslubu kaskatı duvar saatinin sedef kadranına, sanki kendisinin de son saatini çalmak için eli kulağında bekliyormuş gibi alabildiğine karamsar bir bakış fırlattı Babette Teyze. Doğrulup kalkacak oldu, ama ani bir hamlenin ardından elleri kurşun ağırlığındaki bir buz kitlesinden kayar gibi kuştüyü yataktan, canı çekilmiş, kayıp aşağı düştü. Belinde ve ensesinde birkaç haftadır ortada görünmemiş şiddetli batmalar duydu, bir ürperti akıp gitti sırtından aşağı; başında bir ağırlık, bir sersemlik vardı.

Ansızın inildemeye başladı Babette Teyze, beti benzi sarardı. Annesi de böyle, tıpkı böyle ölmüştü. Kötü geçen bir gecenin ardından aydınlık bir

günün sabahında. Ve yaşlı kadının aklına geldi birden, doğrusu kendisi de gece gözünü pek kırpmamıştı. Kesinlikle kırpmamıştı, anımsamıştı şimdi. Buz gibi bir ter boncuk boncuk boşandı vücudunun gözeneklerinden. Ve yine anımsadı derken. İskambil falı açmakta usta rahibe son saatinde cennetmekân ağabeyinin de alnında biriken terleri silip durmuştu. Gerçekten yaklaşmıştı ölümü. Ellerini, beyaz yorganın üzerinde olanca gücüyle kavuşturdu.

Kanarya dönüp dolaşıp şakıyacakmış gibi bir hamle yapıyor, ama şakımıyordu. Sümbüller adeta yorgun düşmüştü. Aydınlık, solgun gün bütün genişliği ve ayıklığıyla döşeme üzerinde uzanıp geriniyordu.

Babette Teyze, yarı baygın, önüne bakıp duruyordu. Birden babası geldi aklına. Nasıl ölmüştü babası? Alnı kırıştı, babasının nasıl öldüğünü anımsamak için kendini zorladı. Rahat bir nefes aldı derken. Doğru, ölmüş olarak eve getirmişlerdi babasını. Babası sokak ortasında yere yığılıp kalmıştı. Bunun üzerine şöyle geçirdi içinden Babette Teyze: Allahın bir lütfuydu doğrusu böyle yatakta... ve yerinden kımıldamadı hiç.

KAÇIŞ

(1896/97)

Kilise bomboştu.

Ama mihrabın üstündeki renkli cam pencereden akşam güneşinin ışınları, eski ustaların Meryem’e müjdeli haberi getirişini canlandıran yapıtlarındaki gibi geniş ve sade, ana cemaat yerine sızıp geliyor, basamaklar üzerindeki halının solmuş renklerini bir tazelikle donatıyordu. Derken koro mahalliyle orta cemaat yerini birbirinden ayıran duvar, barok üslubundaki ahşap sütunlarıyla kilise mekânı içinden uzanıp gidiyor, duvarın arkası giderek karanlığa gömülüyor, sürekli yanan küçük lambalar sonradan koyulaşmış renkleriyle ermiş tasvirleri önünde giderek daha bir anlayışla göz kırpıyordu.

O en sondaki kumtaşından kaba sütunun arkasına tümüyle yuvalanmıştı gece. Oğlanla kız burada oturuyordu, tepelerinde İsa’nın Golgatha yolculuğunun duraklarını anlatan bir resim asılıydı. Solgun yüzlü kız, açık kahverengi ceketini meşe ağacından ağır ve siyah sıranın en karanlık köşesine sıkıştırmıştı. Şapkasındaki gül, sıranın arkalığına oyulmuş melek tasvirinin çenesini gıdıklayıp onun gülümsemesine yol açıyordu. Lise öğrencisi Fritz kızın eskiyip yıpranmış eldivenler içindeki küçücük ellerini tutuyordu, minik bir kuşu tutar gibi tıpkı, yumuşacık, ama sımsıkı. Kendini mutlu hissediyordu Fritz, düşlere dalmıştı: Kilisenin kapısı kapanacak, ama bizi fark etmeyecekler, ondan sonra da benim kızla burada baş başa kalacağız. Ama geceleyin kilisede hayaletler dolaşırdı kuşkusuz. Birbirlerine iyice sokuldular. Anna, telaşlanmış fısıldadı: “Geç olmadı mı?” Derken ikisinin de aklına iç karartıcı şeyler geldi: kız evde her Allahın günü oturup dikiş diktiği pencere başındaki yeri anımsadı; pencereden bakınca karşıda sevimsiz, siyah bir yangın duvarı görülüyor, gün ışığı asla odadan içeri sızmıyordu. Oğlan da Latince kitap ve defterlerle evdeki çalışma masasını düşündü, üzerinde açılmış bir kitap duruyordu.

Her ikisi de önlerine bakıyor, sıradaki yarık ve oyuklar içinden yürüyüp giden sineği izliyorlardı.

Derken göz göze geldiler. Anna göğüs geçirdi.

Fritz, kolunu usulcacık ve kollayarak kızın beline doladı. “Keşke insan buralardan ayrılıp uzaklara gidebilse!” dedi.

Anna ona baktı, Fritz’in gözlerinde ışıldayan özlemi fark etti. Göz kapaklarını indirdi ardından, kızardı ve Fritz’in anlattıklarını dinledi.

“Zaten nefret ediyorum bizimkilerden. Hem de öyle nefret ediyorum ki! Biliyor musun, senden ayrılıp eve döndüğümde bana nasıl bakıyorlar. Bana hiç güvendikleri yok, hep kötülüğümü isteyen bir halleri var. Artık çocuk değilim ben. Bugün ya da yarın, elim ekmek tutmaya bir başlasın, seninle çekip gideriz buralardan, uzaklara, çok uzaklara gideriz. Herkese inat.”

“Beni seviyor musun?” Solgun yüzlü kız kulak verdi alacağı yanıta.

“Öyle seviyorum ki, anlatamam!” Fritz, bir öpücükle kızın dudaklarından alıp götürdü soruyu.

Küçük kız duraksayarak, “Beni de yanına alıp buradan götürmen daha çok sürer mi?” Lise öğrencisi Fritz sustu. Farkında olmadan gözlerini kaldırdı, bakışları kumtaşından kaba sütunun köşelerini izledi boydan boya. Golgatha yolculuğunun duraklarını canlandıran resmin üstündeki yazıyı okudu: “Tanrım, bağışla onları...”

İçerlemiş, sordu ardından: “Seninkilerin bir şey sezdiği var mı?”

Anna susunca üsteledi: “Söyle haydi!” Başını usulca sallayarak onayladı kız.

“Demek öyle!” diye köpürdü Fritz. “Tahmin ediyordum, Demek öyle. Şu dedikoducu kadınlar yok mu! Hele bir...” Başını ellerine gömdü.

Anna omuzlarına yaslandı Fritz’in. Sadece, “Üzme kendini!” dedi.

Kımıldamadan öylece durdular. Birden başını kaldırdı Fritz: “Benimle gel, gidelim buradan!”

Anna, yaşlar dolmuş güzel gözlerinin içine bir gülümseme sıkıştırdı. Pek çaresiz görünüyordu. Fritz, az önceki gibi kızın külüstür eldivenler içindeki ellerini tuttu. Uzun ana cemaat yerine çevirdi gözlerini. Güneş çekilmişti, renkli cam pencereler çirkin mat lekelere benziyordu. Ortalığa sessizlik çökmüştü.

Derken yukarılardan bir kuş cıvıltısı geldi. Yolunu şaşırmış küçük bir kırlangıç ilişti gözlerine; çaresizlik içindeki yorgun kanat vuruşlarıyla kendisini kiliseden dışarı atmaya bakıyordu.

* * *

Eve dönerken yapmayı unuttuğu Latince bir okul ödevi geldi Fritz'in aklına. Karar verdi, eve varır varmaz, tüm isteksizlik ve yorgunluğuna karşın oturup ders çalışacaktı. Ama adeta farkına varmayarak hayli dolambaçlı bir yol izledi, hatta avcunun içi gibi bildiği kentte yolu biraz şaşırır gibi oldu. Gece vakti eve gelip daracık odasından içeri attı kendini. Latince defter ve kitaplar üzerinde bir mektupçuk duruyordu. Mumun titrek ışığında açıp okudu:

"Bizimkiler her şeyi biliyor. Bu mektubu gözyaşlarıyla yazıyorum sana. Babamdan dayak yedim. Korkunçtu. Beni artık tek başıma sokağa bırakmıyorlar. Haklısın, buralardan gitmeliyiz, Amerika'ya mı olur, başka yere mi, nereye olursa. Yarın sabah altıda istasyondayım. O saatte bir tren kalkıyor. Babam hep bu trenle avlanmaya gider; nereye, bildiğim yok. Burada mektubuma son veriyorum, biri geliyor galiba. Diyeceğim bekle beni! Ama kesin. Sabah altıda. Ölünceye kadar senin olacak Anna."

"Gelen kimse yokmuş. Nereye gitmemizi düşünüyorsun? Paran var mı? Sekiz gulden var bende. Bu mektubu sana bizim hizmetçiyle yolluyorum, sizin hizmetçinize verecek. Artık korkmuyorum hiç. Sanırım halan Marie bizi gammazlamış. Pazar günü bizi görmüş demek!"

Fritz, uzun ve güçlü adımlarla odasında gidip geliyordu. Şimdiden özgürlüğüne kavuşmuş hissediyordu kendini. Kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Birden yetişkin bir adam olduğu duygusu uyandı içinde: Anna bana güveniyor, ona sahip çıkabilirim. Mutluluktan yerinde duramıyordu Fritz ve biliyordu artık, Anna kelimenin tam anlamıyla kendisinin olacaktı. Kan başına hücum etmişti, oturmadan duramadı. Aklına bir düşünce geldi derken: "Nereye gideceklerdi?"

Bu soru bir daha hiç susmadı kafasında. Yerinden sıçrayıp kalktı. Yarın için hazırlığa koyularak kafasındaki sorunun sesini bastırmaya çalıştı. Biraz çamaşırla birkaç parça giysi ayırdı bir kenara, biriktirdiği guldenleri siyah deri valize tıktı. Yüreği şevkle dolup taşıyordu. Hiç gereği yokken çekmeceleri bir bir çekip içinden bazı şeyler alıyor, ama aldıklarını sonra götürüp yine yerlerine bırakıyordu. Masanın üzerindeki defterleri, kitapları kaldırıp bir köşeye fırlatmıştı. Odasının dört duvarına övüngen bir açıklıkla göstermek istiyordu: "Buradan çekip gidiyordu artık! Paydos!"

Vakit gece yarısını geçmişti ki, yatağın kenarına ilişti. Uyumayı aklından geçirdiği yoktu, giysiyle yatağın üzerine uzandı; bunun da tek nedeni belki fazla eğilip kalktığından beline yapışan ağrıydı. Nereye sorusu birkaç kez daha aklına geldi. Yüksek sesle, ‘İki insan gerçekten birbirini sevdikten sonra...” sözleri çıktı ağzından.

Saatin tik tak sesi işitiliyordu. Çok aşağıda bir araba geçti evin önünden, camları titretti. Derken daha önce on ikiyi vurmaktan yorgun düşmüş saat rahat bir nefes alarak güçlükle ‘bir’ diyebildi, o kadar.

Fritz, çok uzaktan geliyormuş gibi işitti saatin sesini ve düşündü: İki kişi birbirini... gerçekten...

Ama gün ağarırken hâlâ üşüyerek yatakta oturuyor ve kesinlikle biliyordu artık; Anna’yı sevmiyordu, başı kurşun gibiydi: Anna’yı sevmiyorum artık. Bakalım Anna ciddi miydi niyetinde? Yediği birkaç tokat için evden kaçmak! Nereye gitmek istiyordu Anna? Nereye olursa, nereye olursa. Tepesi attı birden: Peki ama ben? Tabii her şeyi yüz üstü bırakacağım burada, annemi, babamı, kısaca her şeyi. Oh ne güzel! Peki ileride, peki sonra? Amma salakçaydı Anna’nınki, amma sevimsiz! Böyle bir şeyi yapabileceğini göstersin, mutlaka onu dövmek gelecektir içimden.

Bunu yapabileceğini göstersin hele bir!

Erken mayıs güneşi, ışıl ışıl, yüzü gülerek odaya dolduğunda bir umut uyandı Fritz’in içinde: Anna yazdıklarında ciddi olamazdı. İçi rahatladı derken. Canı yataktan çıkmayı hiç istemiyordu. Derken şöyle dedi kendi kendine: İstasyona gideyim de gelmediğini göreyim şu Anna’nın. O gelmeyince duyacağı sevinci kafasında canlandırdı.

Erken sabah saatinin serinliğinde üşüyerek, dizlerinde büyük bir yorgunlukla istasyonun yolunu tuttu. Girişte kimseleri göremedi.

Yarı korku, yarı umutla göz gezdirdi çevresine. Hiçbir yerde gözüne sarı bir ceket ilişmedi. Rahat bir nefes aldı. Bütün hol ve salonlardan koşarak geçti. Uykulu ve ilgisiz yüzlerle oradan oraya gidip gelen yolcularla karşılaştı. Hamallar sütun diplerinde miskin miskin oturuyor, yanlarındaki çıkın ve sepetlere yaslanmış halkın en alt kesiminden insanlar suratları asık bekleşiyorlardı. Görevli bir memur bekleme salonlarından içeri istasyon isimlerini sesleniyor, elindeki zili çıngırdatıp duruyordu. Derken aynı isimleri horultulu bir sesle yeniden, bu kez daha bir yakından haykırdı, bir kez de peronda yaptı aynı şeyi. Ve her seferinde elindeki sevimsiz zili önceden çıngırdatmayı unutmuyordu. Fritz ellerini ceplerine soktu,

istasyonun girişine dönüp geldi. Durumdan pek memnun kalmıştı, zaferi kazanmış birinin yüz ifadesiyle düşündü: Hani neredeydi sarı ceket? Biliyordu zaten.

Sevincinden adeta kabına sığamayarak bir sütunun arkasına dolandı. Oracıktaki tarifeyi okuyup şu uğursuz altı treninin de nereye gittiğini öğrenmek istiyordu. Az kalsın düşeceği bir merdiveni gözden geçirir gibi bir yüz takınarak, ne yaptığının farkına varmadan istasyon isimlerini okumaya başladı. Birden çini döşeme üzerinde acele ayak sesleri işitip başını çevirdi. Peronlara çıkılan kapı önünde sırtında sarı bir ceket, şapkasında sallanan bir gül, ufak tefek bir kız ilişti gözüne.

Fritz kızın arkasından baktı.

Hayatla oyun oynamaya kalkan bu çelimsiz kızın ortaya çıkışıyla bir korku çullandı üzerine. Onun gelip kendisini bularak birlikte yabancı bir dünyanın yolunu tutmaya zorlayacağından çekinir gibi toparlandı; arkasına dönüp bakmadan var gücüyle kente doğru seğirtmeye başladı.

BİR ÖLÜ

(1896)

Sa Romeo, Mart 1890

Benim iyi kalpli, iyi kalpli Alfred'im!

Uzun sürdü suskunluğum. Bağışla! Sevimli mektuplarının her üçünü bir tek mektupla yanıtlayacağım bugün. Ellerine sağlık. Beni öyle rahatlattılar ki! Satırlarında dile gelen o incelikli, yürekten endişe benim için bir merhem oldu. Çünkü öyle yalnız, öyle yorgunum ki! Bir tuhaf hastalık benimkisi.

Bitkin haldeyim, her tarafım kırılıp dökülüyor. Ama bazı saatler de oluyor, yaşam dedikleri kıvılcımın yeniden çaktığını hissediyorum içimde. Alevler sağını solunu yalayarak aşağılardan gelip yukarılara çıkıyor; kendimi güçlü ve sağlıklı hissetmeye başlayıp geleceğe güvenle bakıyorum. Aptallık işte. Doktor... Doktordan söz etmeyeyim daha iyi. Ama kimi vakit pek kötüleşiyor durum. Solunum güçlükleri diyeceğim ve... Kimi vakit havanın nasıl tüm ağırlığıyla üzerime bastırdığını duyuyorum. Öyle ağır ki anlatamam. Sonra, bu öksürük! Göğsümde usulcacık tırmanıp yukarı çıkıyor, derken bir yay gibi boşanıp gırtlağıma sarılıyor...

Verandada oturuyorum. Mavi bir rüzgâr sıcak, nemli ve altın iplikçiklerden dokunmuş gibi denizden esip geliyor. Itırlı fidancıkların soluğunu yamaçlardan yukarı taşıyor. Mutluluk, aydınlık ve yaşam dolu bir manzara. Ben gözlerimi iri iri açıp ışıltılı ve gür maviye bakıyorum, düşüncelerim... Düşüncelerim şu sıra giderek daha sık bu olaya dönüyor, şimdiye kadar bağrımda gizledim bu olayı: Üzerinden bir yıl geçti sanırım. Biliyorsun, ilkbaharda Bohemya'daydım, herkesin mayıs ayında gittiği kaplıcaların birinde. O zaman sağlığıma diyecek yoktu ya da ben öyle sanıyordum. W. kentinde mektuplarımda dile gelip beni bu yüzden eleştirmene yol açan ve daha çok benim hastalığıma verdiğin o melankoliyi ruhuma yerleştirmiş bir olay yaşadım. Olay... Ama nasıl olsa göreceksin

ileride. Kendimi iyi hissettiğim saatlerde her şeyi kısaca not ettim. Senden sır saklamak istemem. Ölmeden her şeyi... Nihayet ne zaman öleceğini kim bilebilir! Bugün ya da yarın, bakarsın güneş ışıl ışıl parıldıyordur, hava öylesine açık ve mavidir ki... Çıkar gelir ölüm. Ne saçma!

Seninkilere selam. Uzatma arayı, bana yaz. Tanrı'ya emanet ol!

Senin olan
Gaudolf

Buraya gelişimin üçüncü günü W.'deydim. Başlangıçta çok kimse yoktu kentte. Hiç çekinmeksizin, saygılı birkaç köylüden başkasıyla karşılaşmadan iğne yapraklı geniş ormanlarda yürüyüşlere çıkılabiliyordu. Ormanlar dostlarımdır benim. Bir gün erkenden, ufak bir kahvaltının ardından damar damar bitki kökleriyle bezenmiş patikada bir sağa bir sola tırmanmaya koyuldum, çok geçmeden zengin bir yaşamla dolup taşan yabanıl, ıssız bir çevrede yolumu kaybettim. Adeta bakır taşından sayvanlar altında oturur gibi altlarında terbiyeli çiçek prenseslerinin tahtlarına kurulmuş oturdukları heybetli eğreltiotlarını seyretmenin hazzını yaşattım gözlerime. Yeşil yosun zemini şenlendiren, boş durmayıp arı gibi sağa sola koşturan minicik yaratıklara baktım gözlerim parıldayarak: o muzip sincabı izledim: atak sıçrayışlarıyla bir dalı ötekisine bağlıyor, yokları geçen birinin ayak sesleriyle ürkecek oldu mu, gökyüzüne doğru yükselen çamın tepesine tırmanıp saklanıyordu. Bir köylü kulübesinde oldukça zengin bir yiyecekle güçlendikten sonra ikindi üzeri geç vakit otele döndüm. Tek başıma çıktığım bu yürüyüşlerde iki defa aynı kıza rastladım. Tuhaf bir kız. İki defasında da yalnızdı; her seferinde kocaman gri gözlerini kaldırıp sessiz ve biraz buğulu bakışlarla beni süzdü. Bu gözleri bir gören bir daha dünyada unutamaz onları. Düşlerde yitik bir şey, doğaüstü bir ağırbaşlılık vardı bu gözlerde. Gabriel Max'ın tablolarındaki ermişlerin ve tövbekâr kadınların gözlerindeki gibi örneğin. Dudaklarını sımsıkı kapalı tutuyor, bu da saydam ve solgun yüzünü bir sertlik ifadesiyle donatıyordu. Bilmiyorum nasıl oldu, yabancı pansiyon odasında gece bir ara uyandığımda baktım, bu yüz gözlerimin önünde süzülüp duruyor. Kapının yanı başında, gece lambasının ışığıyla kapı kolunun parıldadığı yerde dikilip kalktı bu yüz; yüzdeki ciddilik gözümden kaçmadı, vücudunu sımsıkı saran basmadan sade giysiyle ince, uzun boylu kızın bana doğru geldiğini görünce ürperdim birden.

Kız da benimle aynı pansiyonda kalıyormuş. Anne ve babası da yanında dedi pansiyon sahibi. Ardından pek kurnaz bir yüz takınarak sustu ansızın, sanki sarı dişlerinin hemen arkasında bir sözcük duruyor da bunu dışarı koyvermek istemiyordu. Sonunda duyduğu güvenle bana doğru eğildi: “Söyleyeceklerim aramızda kalacak, değil mi Bay... Kızın biraz, nasıl derler aklından biraz zoru var. Kız...”

Pansiyona gelen yeni bir müşteri sözünü kesmeseydi, bir kez ağzını açmış adam susacağa benzemiyordu. Ben bir şey demeyerek oradan ayrıldım. Söyledikleri doğru muydu pansiyon sahibinin, kızın gözleri...

Ne yapıp yapıp kızı tanımayı kafama koymuştum. Pansiyonda kalanların topluca yediği öğle yemeklerine bundan böyle ben de katılacaktım. Sevimli bir rastlantı işimi kolaylaştırdı. Sofrada tam da kızın eski bir bürokrat olan iyi kalpli, yumuşak yüzlü babasının yanına oturtuldum. İlkin adam başladı konuşmaya. Yanı başında kızı. Onun yanında da kızın annesi. Konuştuklarımızı rahatlıkla işitebilirlerdi. Adamla genel olarak kent üzerinde söyleşiyorduk. Aile Güney Saksonya’nın bir kasabasındandı, adam yanılmıyorsam belediye meclisi üyesiymiş. Kızları için kalkıp gelmişlerdi buraya, kızlarının soğuk su kürüne gereksinimi vardı. Annesi de bunu birkaç kelimeyle doğruladı. Bu vesileyle kızın ismini de öğrenmiştim, Felice’ydi. Ona dönerek, “Burayı nasıl buldunuz, Sayın Felice?” diye sordum. Kız, cevap vermeyerek benim üzerimden ileriye dikti gözlerini; o derin bakışlı, gri gözleriyle tüm somutlukları adeta delip geçer gibiydi. Annesi benim anlayamadığım bir şey fısıldadı kıza. Kız olmaz der gibi başını salladı. Anlaşılan annesi kızı cesaretlendiren sözlerini yineledi. Bayan Felice kendisine tekrarlaması istenen bir cümle söylenmiş bir çocuk gibi ağır ağır, ama yumuşak, soylu bir sesle, “Teşekkür ederim, iyiyim,” dedi. Adamla, kanal inşaatlarına ilişkin konuşmaya başlamıştık. Yemek sona erdi derken. Doğruldum. Anne hanımın gözlerinde yaşlar parıldıyordu. Kocasına işaret etti, o da salondaki birkaç müşteri çıkıp gidene kadar bekledi, sonra beni çekip pencere nişine götürdü. Sesi, titreyerek, “Beyefendi,” dedi, “Kızımızın yıllardır beyninde bir rahatsızlık var. Acayip davranışını bağışlayınız lütfen. Kaplıca kaplıca dolaşıp duruyoruz. Size duyduğu güvene yanlış bir anlam vermezsiniz sanırım. Zavallı yavrucak!” Adam gözyaşlarıyla boğuşuyordu. “Korkunç, inanılmaz bir hezeyan...” İçeri giren pansiyon sahibinin bize doğru geldiğini görünce sustu; adeta

canımı acıtacak gibi kuvvetle elimi sıkarak salonda yankılanan mecalsiz adımlarla uzaklaştı.

Felice'yle konuştum. Şöyle oldu: Tek başıma çıktığım sabah yürüyüşlerinin birinde yine ona rastlamıştım. Her zamanki gibi kendi yolunda gidiyordu. Beni fark edince başını kaldırıp baktı ve olduğu yerde durdu. Bir süre hiç kımıldamadan beni süzdü, derken yüzünde ansızın bir anımsamanın ışığı çaktı, geçen gün annesinin kendisine fısıldadığı sözcükleri işitilebilir bir sesle tekrarladı: "Teşekkür ederim, iyiyim!" irkildim. Demek doğruydu. Ama çabucak kendimi toparlayıp, "Siz de benim gibi tek başınıza bu şahane ormanda yürüyüşe çıkıyorsunuz," dedim. Felice, "Bu şahane ormanda," diye yineledi neredeyse sözcükleri hiç vurgulamadan. Ama gri giysisinin altında göğüsleri inip kalkıyor, gözlerinde bir renk ve ışık seli dalgalanıyordu. Sonra yoluna devam etti, ben de yanı başında yürüyordum. Hiç konuşmuyorduk. Kendimi ormanın yüceliğine ve yanı başımda vakur bir edayla yürüyen güzel ve genç kızın gizemli büyüsüne bırakmıştım. Yol kenarında açmış bir kır çiçeği ilişti gözüme. Koparıp Felice'ye uzattım. Felice aldı çiçeği, hüzünlü bakışlarla süzdü, sonra içinde ansızın beliren bir hoşnutsuzlukla çiçeğin hafifçe inilder gibi ses çıkaran ince, yeşil sapını koparıp attı. Beni başından savmak ister gibi elini uzatarak ağaçların yüksek gövdeleri arasına dalıp yürüdü. Peşinden gitmeyi göze alamadım, devcileyin karanlık ağaçlar arasında değişip duran bir ışık altında gri giysisini seçebiliyordum henüz, derken tümüyle onu gözden kaybettim.

İleride de birkaç kez Felice'yle karşılaştık. Giderek bana daha çok güven duyar gibiydi. Çevredeki güzelliğe hayranlığımı belirttiğimde ya da çam kokulu havadaki nefis aromadan övgüyle söz açtığımda alçak sesle katıldı bana. Ama bu kadarı bile beni memnun etmeye yetmişti. Söz konusu yürüyüşlerin birinde ona şöyle dedim: "Çiçekleri görüyor musunuz, Bayan Felice, nasıl güle oynaya açıyorlar. Kuşların cıvıltısını, pınarların şırıltısını duyuyor musunuz? Bütün bunlar bize neşeli olmamızı anımsatıyor, oysa siz ne kadar da üzgünsünüz?" Başımı kaldırınca, gözlerini nasıl iri iri açmış soran bakışlarla bana baktığını gördüm. Birden elleriyle yüzünü kapayıp ağlamaya başladı Felice; ağladı, ağladı; içime bir hüzün çöktü. O gün başka da bir şey konuşmadık.

Aradan bir hafta geçti. Çıktığım yürüyüşlerde alıştığım o sevimli karşılaşmamızı yeniden yaşayacağımı umdumsa da umudum boşa çıktı.

Yemek salonunda da göremiyordum kendisini. Belediye meclisi üyesi babasının dediğine göre biraz keyifsizmiş; annesinin gözlerinin ise kızarmış olduğu anlaşılıyordu.

Nihayet yeniden rastladım Felice'ye. Bana doğru gelerek, "Bugün sormuştunuz," dedi. "Bugün değil miydi yoksa?" Şaşırıp bocaladığını hissettim, zamanları birbirine karıştırıyordu. "'Bayan Felice, neden böyle durgunsunuz?' diye sormuştum," diyerek tamamladım cümlesini. Bunun üzerine olanlar bir daha dünyada aklımdan çıkmayacak. Felice bir adım gerileyerek başını kaldırdı, boyu olduğundan daha yüksek, hayli daha yüksek bir görünüm kazandı, buz gibi bir soğukluk gelip oturdu gözlerinin içine; hiç kıpırdatmadığı solgun dudaklarının arasından usulcacık, "Ben bir *ölüyüm,*" dedi.

Elimde olmadan birkaç adım geriledim. Belli belirsiz adımlarla usul usul üzerime geldiğini görünce, sanki gerçekten bir çürümüşlük kokusunun vücudundan çevreye yayıldığı gibi bir duygu uyandı içimde, işte öylesine soğuk, öylesine dehşet verici bir kokuydu. Bir çocuk gibi haykırsam, dünyalar benim olacaktı. Kendimi toparladım derken. Bir ürperti sırtımda gezindi. Ama yine de peşinden yürüyerek pansiyona kadar Felice'ye eşlik ettim. Tek kelime konuşmadık. Berbat haldeydim. Ateşim vardı kuşkusuz. Gece karmakarışık düşler içinde kıvranıp durdum. Sabahleyin kafamın içi karışık, başım kazan gibi uyandım.

Artık Felice'yle birbirimizi sık sık görüyor, yosun kaplı bir sırada çok vakit saatlerce yan yana oturuyorduk. Kendisine hikâyeler anlatıyor, o da can kulağıyla, nerdeyse ürkek ve çekingen, beni dinliyordu. Neşeli şeyler söyleyerek moralini elden geldiğince güçlendirmeye çalışıyordum. Her seferinde bana, "Sen (birkaç günden beri bu samimi sözcüğü kullanıyordu benimle konuşurken) sen biliyor musun bunu kesinlikle?" Ben bildiğimi söyleyince, "Ama onlar canlı insanlardı, gerçekten yaşayan insanlar, oysa ben ölüyüm, çoktan beri ölü..." diyordu. Bunun üzerine ben ne konuşursam konuşayım, susuyor ve ciddi bir yüz takınıyordu.

Bir defasında konuşmamı yine böyle dehşet verici sözlerle kesmesi üzerine, göze alıp sordum: "Felice, ne zaman öldün sen?" Felice, "Ne zaman mı?" diye yineledi, gözlerinde yine o durgun ifade belirdi, vücudu uzayıp gerildi. Ama sonra irkildi birden, gelip yanı başıma oturdu ve çocuksu, dokunaklı bir güvenle şöyle dedi: "Unutmadımsa, söyleyeyim. Bir çocuktum henüz, küçük bir çocuk, biliyor musun. Bebeklerle, toplarla

oynayan, çiçeklerden hoşlanan bir çocuk. Çok önceydi ama, bin yıllarca zaman önceydi. Hiç kardeşim yoktu, ama şen, neşeli birkaç oyun arkadaşım vardı, Maria vardı örneğin, Berger'lerin Maria'sı," Yavaşça söylemişti bunu ve çocuklara özgü bir davranışla parmaklarında saymaya başlamıştı, "Elsa, Lene, Gretchen, Kurt, Hans." Son isimde duraksadı ve ansızın hıçkırıklara boğuldu. Kendisini güçlükle yatıştırabildim. Derken yine gülümsedi. Sevincinden havalarda uçan bir çocuğun yüz ifadesiyle, "Annem bana hep cici şeyler verirdi, bebekler verirdi, minik minik, anlıyor musun, ayaklarında gerçek pabuçlar vardı hepsinin, başlarında da sırma saçlar. Ama…" Sözlerinin burasında koyu bir gölge kayıp geçti yüzünden,

"o zamanlar daha canlı, daha diriydim çünkü; oysa şimdi, şimdi bin yıldan beri ölüyüm, bin yıldan beri." Ağzından çıkan sözcükler sönüp gitti sessizce. Ürperdim.

Felice sürdürdü konuşmasını. "Her zaman birlikte oynardık. Bütün çocuklar. Çiçekler toplardık... çiçekler..." Düşüncelere dalar gibi oldu bir ara, sonra başını sallayarak, "Sana söyleyeceğim," dedi. "Sonbahardı. Gri, gri bir gün dünyanın üzerine çökmüştü. Evden çıkma dışarı dedi annem. Ama saat öylesine yalnız tik tak edip duruyordu ki! Sonra, resimli kitaplarıma öyle çok, öyle çok bakmıştım ki! Annem mutfağa geçti derken. Ben de usulcacık bahçeye çıktım. Oyun arkadaşlarımdan birini görebilmem zor değildi. Ve çalılığın yanı başında baktım Hans duruyor. Adımlarım iyice ıslak yerde şap şup ediyordu yürürken. Aman yavaş! Beni işitmemeli Hans! Parmak uçlarıma basa basa... basa basa çalılığın arkasına dolandım. İncecikten yağan yağmur iğne gibi gözlerime batıyordu. Hans beni fark etmemişti. Elinde bir şey tutuyor. Açık seçik görüyorum ne olduğunu; bir kuş, minicik, sevimli bir şey. Ne yapıyor Hans? Kuşu okşayıp seviyor diye geçiriyorum içimden. Birden kulağıma bir cik sesi geliyor. Cik... cik... duyuyor musun?" Ansızın elime sarıldı Felice. "Bir korkunç yankılanıyordu ki ses! Hava da bir griydi ki! Dalları araladım. İşte orada, orada..." Felice fırlayıp kalktı birden; heyecanlanmıştı, sözcükler ağzından nefes nefese çıkıyor, sanki Hans oracıkta duruyormuş gibi gözlerini bir noktaya dikmiş bakıyordu. "Görüyor musun, görüyor musun, her iki başparmağıyla zavallı minik kuşun gırtlağını sıkıyor, kuşcağız da çığlık çığlığa, kanat çırpıp duruyor. Ama Hans gülüyor; görüyor musun, nasıl da gülüyor. Kuşun gırtlağını sıkıyor parmaklarıyla. Bağırmak istiyorum, bağıramıyor, bir türlü bağıramıyorum. Kuşcağız gagasını sonuna kadar açıyor. Birden başcağızı

düşüyor aşağı. O anda, o anda çırpınmaya başlıyor yüreğim.” Elini kalbine götürdü Felice. “İşte o zaman öldüm - ben.” Son sözcükler usulcacık sönüp gitti. Felice yanı başıma, sıranın üzerine bıraktı kendini. Gözlerini yummuştu. Göğsünde nefes alıp verdiğini gösteren bir kımıltı yoktu. Yanı başımda serilmiş yatıyordu sıranın üzerinde; solgun, solgun ölümün tüyler ürperten manzarası.

Üzeri yosun kaplı sırada oturuyorduk. Dünyanın, haz dolu gerçek yaşamın güzelliğini öven tok sesli büyük bir ilahiye benzediği o şahane ilkyaz günlerinden biriydi. Orman, kalın sütunlar üzerinde sonsuz bir çatının mavi bir saydamlık içinde dinlendiği bir tapınaktı adeta. Rüzgâr çıtkırıldım bir esintiyle dalları oynatıyor, küçük çam ormanından insanı büyüleyen ıtırlı kokunun o sırnaşık buğusu yükseliyordu. Sessizlik. Bana öyle geldi ki adeta insanların kendisine kurbanlar sunmayı unuttukları iyi yürekli, sevecen, çevresine mutluluk dağıtan bir tanrıça iki yanı yosun kaplı patikada tek başına yürüyüp gitmişti. Sanırım ruhumda gözlerini hayata açan bir ilahiydi bu, derin, derin bir ilahi, savaşa savaşa insanın dudaklarına kadar çıkıp gelen, ormanın bu bilinmedik, insanüstü varlığına ilişkin bir ilahi. Yalvarıp yakarmaya koyuldum; yanı başımdaki bu şirin kız, bilincinin gri ve korkunç bulanıklığından uyanıp kendine gelsin de, çevresindeki sevimli, diri yaşamı sezip duyumsasın istedim. Bağırarak mı konuşmuştum? Felice elini elimin üzerine yumuşacık koyarak öylesine bir hüzünle bana baktı ki, kalbim sevinç esrikliğinden ansızın sıyrılıp doğruldu. Boğulur gibiydim. Bir şey söyleyeyim, Felice’yi neşelendirip avutayım dedim, söyleyeceklerim dudaklarımda eriyip gitti. Susuyorduk. Önümüzde, güneşin ışıklarıyla yıkanan orman duruyordu. Neşe içinde ışıklar kabına sığmayan bir aceleyle yosunlu zemin üzerinden hoplaya zıplaya geçip gidiyor, uzakta yavaş yavaş loşluğa gömülen ağaçların karanlığında sönüyordu. Gözlerimi önüme dikmiş yola bakıyordum. Karşı ağaçlıktan küçük, gözü pek bir kuş zıplaya zıplaya bize doğru yaklaştı, sıçrayıp çakıl döşeli yola kondu. Gri kanatlarına güneşin sıcacık ısıttığı kum selinde banyo yaptırdıktan sonra yanımıza sokuldu, ayaklarımızın dibine kadar geldi. Felice’nin sevimli hayvanı izlediğini fark ettim: yüz hatları giderek aydınlanıyordu. Evet gerçekten gülüyordu Felice. Onu hiç böyle görmemiştim. Aklıma geldi, cebimde biraz ekmek kırıntısı vardı, çıkarıp sokulgan konuğumuzun önüne attım, o da kırıntıları gagasıyla yerden toplamaya başladı; kafasını bir sağa bir sola döndürdükten sonra yine yere eğiyordu. Yanı başında oturan Felice

elini usulcacık omzuma koydu, başını benden yana çevirdi. Gözlerinin içine baktım. Bulanık, buğulu gözlerinin eskisi gibi gri olmadığını, derinlerde ışıl ışıl yıldızlara benzediğini görünce şaşırdım; gözleri öylesine dile gelmez bir mutlulukla parıldıyordu ki, adeta tatlı, sevinçten çığlık çığlığa bir cinnete yakalanmış gibi, “Felice!” diye haykırdım. “Yaşıyorsun Felice!” ve titreyen kızı özlemle tutup bağrıma bastırdım.

Felice susuyordu. Bana sımsıkı sarılmıştı. Derken benden koparıp aldı kendini, son derece içten bir şükran duygusuyla dolu aydınlık bakışlarla gökyüzünü, ışığı, güneşi ve tüm varoluşu selamladı, sonra yeniden kollarımda aldı soluğu, başcağızını omzuma dayayıp ağlamaya koyuldu. Sevincin kurtarıcı gözyaşlarıydı bunlar. Çocuklar gibi bahtiyar, dönüş yolunu tutup pansiyona geldik. Sevincimize sınır yoktu, hele anne ve babası kızlarında gerçekleşen büyüleyici mucizeyi işitince daha da büyüdü sevincimiz. Felice iyileşmişti...

İzin ver de bunu izleyen dönemden bahsetmeyeyim, bir iki sözle son vereyim yazdıklarıma. Anlatılmaz bir mutluluğun yaşandığı günlerdi. Bu günlerde tattığım hazzı, sevinci dile getirebilmem için Tanrıların dilini konuşmam gerekir. Çocuksu bir sevinçle yaşam selini selamlayan, bizim alışkanlık ve duygusuzlukla önünden geçip gittiğimiz doğanın güzelliklerini titreyen sinesi ve alev alev bakışlarıyla yaşayan, masum ve saf yüreğinde artık genç kızlara özgü bir ürkeklikle o zamana kadar asla sezilmedik bir sevginin tomurcuklandığını hisseden şirin yavrucağı görmenin hazzını.

Beni yiyip yutan, çocukluğumdan beri bana yaklaşmasından korktuğum korkunç hayalet o zamanlar ilk kez yanıma sokuldu. Ağrı sızılar başladı vücudumda, kan tükürdüm. Hekimler başlarını sallayarak “Güneye gideceksin, güneye” diyorlardı. Nişanlım olmuş Felice’den hayli bir süre sakladım durumu. Sonunda bir ara Felice’nin yanındayken beni bir öksürük tuttu. İlkin işi şakaya aldı Felice. Ben odadan çıkıp gitmesini söyleyince korktu. Kalıp gitmedi. Öksürük nöbeti geçince, her şeyi kendisine açıkladım. Onunla evlenemeyeceğimi söyledim sonra, daha bilmem neler. Kollarımda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Ben de onunla ağladım. Geç vakit birbirimizden ayrıldık. Kendisini kapıya kadar geçirdiğimde hava kararmıştı. O korkunç katılığın bulanık sisten örtüsü derin sular gibi iri gözlerinin üzerine kapandı, boyu uzadı Felice’nin; elimdeki eli buz gibi soğuktu ve bir çürümüşlük kokusu vücudundan çevreye yayılmaya başlamıştı.

En son görüşmemiz oldu bu. Ertesi gün kentten gittim. Felice’nin babası, araba hareket edinceye kadar yanımdan ayrılmadı. Felice, babasıyla bana bir mektupçuk yollamıştı. Mektubu aldım, kızına son kez selamımı iletmesini istedim babasından; nihayet yaslı adamın kollarından kendimi kurtardım. Felice’nin mektubunu kompartımanda okuyacaktım. Henüz fazla heyecanlıydım. Trendeki yerime yerleştim. Yolcuların sağa sola gidip gelişleri son bulup kompartımanda tek başıma kalınca, o değerli mücevheri çıkardım cebimden. Yalnızca şu sözcükleri okudum: “Elveda! İkinci kez beni bekliyor ölüm!” Tüyler ürpertici bir sezgi uyandı içimde. Geldiğim yere dönmeye karar verdim. Bir sonraki istasyona kadar geçen dakikalar bana sonsuz bir zaman gibi geldi. Nihayet istasyon göründü. “Ne zaman tren var W.’ye?” ‘İki saat sonra.” İstasyon şefi bana yaklaştı. “Bay M. siz misiniz?” diye sordu. Başımı sallayarak onayladım, konuşacak durumda değildim. İstasyon şefi cebinden bir telgraf çıkardı. Bilinçsizce açtım telgrafı, içinde şöyle yazıyordu: “Felice ayağı kayıp göle yuvarlandı. Her şey bitti. Hepimizin başı sağ olsun!”

ÖN BAHÇEDE

(1896)

İnsanın aklına ne tuhaf düşünceler geliyor bazen. Örneğin dün. Yine sayfiyedeki evinin ön bahçesinde Bayan Lucy ile oturuyordum. İri ve derin gözleriyle genç ve sarışın kadın susuyor, atlas parlaklığındaki gökyüzüne bakıyor, Brüksel dantelli mendilini yelpaze gibi kullanarak serinlemeye çalışıyordu. Yelpaze işini gören mendilden ya da oradaki leylaktan çıkıp gelen burcu burcu bir koku işte öylesine gıcıklayarak içime doluyordu.

Sadece bir şey söylemiş olmak için, "Bu ne şahane leylak böyle!" dedim. Çünkü susmak, üzerinde kaçamak düşüncelerin sessiz ve hızlı gidip geldiği gizli bir orman yoluna benzer. Dolayısıyla, hiç susmaya gelmez.

Bayan Lucy gözlerini yummuş, başını arkaya yaslamıştı; akşamın aydınlığı olduğu gibi ince damarlarla bezenmiş göz kapaklarında eğleşiyordu. Burun kanatları körpe bir gülden özsuyu yudumlayan bir kelebeğin kanatları gibi hafif hafif titreşiyordu. Eli tesadüfen benim sandalyenin arkalığında, benim elimin hemen yanı başında duruyordu; usulcacık titreyişini parmak uçlarımda hisseder gibiydim. Yalnızca parmak uçlarında mı! Bütün vücudumun içinden akıp giderek beynime ulaşıyordu bu titreyiş, bütün düşünceleri biri dışında kafamdan uzaklaştırıyordu. O tek düşünce de dağdaki bir fırtına bulutu gibi kafamın içinde şekillenip tortop oluyordu: "Bayan Lucy bir başkasının eşidir..."

Lanet olsun! Hanidir bildiğim bir şeydi bu. Üstelik bu başkası dostlarımdan biriydi. Gelgelelim, söz konusu tuhaf düşünce dönüp dolaşıp aklıma geliyordu; gözlerini pastane vitrinlerindeki nefis yiyeceklere özlem ve hayretle dikmiş bakan bir dilenci çocuğunkine benzer bir duygu içindeydim.

Zihnimden geçenlerden kendimi koparıp alarak, "Ne düşünüyorsunuz hanımefendi?" dedim.

Bayan Lucy gülümsedi: "Ona ne kadar da benziyorsunuz?"

"Kime?"

Gözlerini benden başka tarafa çevirerek oturduğu yerde doğruldu Bayan Lucy: “Benim rahmetli kardeşime.”

“Ya? Genç mi ölmüştü?”

Bayan Lucy göğüs geçirdi: “Hem de çok genç. Tabancayla vurdu kendini zavallı! Eşi bulunmaz, efendi bir adamdı. Durun, bir dahaki sefere resmini gösteririm size.”

Dikkatini bir başka konuya çekmek isteyerek, “Çok kardeşiniz var mıydı?” diye sordum.

Sorumu pek işitmemişe benziyordu. İnsanın aklını karıştıran bir rahatlıkla ışıl ışıl gözlerini yeniden bana çevirmişti. Olanca büyüklüğüyle, gökyüzü gibi kocaman.

“Gözlerini çevreleyen o çizgi, o ağız...” Sanki bir düş görüyormuş gibi söylemişti bu sözleri.

Serinkanlılıkla yüzüne bakmaya çalıştım. Benim için hayli zor bir şeydi. Bayan Lucy uzun uzun beni süzdü. Ardından sandalyesini bana yaklaştırdı; içtenlikli, mahrem bir edayla kardeşinden anlatmaya başladı. Yavaşçacık konuşuyordu. Başı bana o kadar yakındı ki, sarı saçlarındaki parfüm kokusunu duyuyordum. Mutluluk ve acının canlı anısı gözlerinde bir ateş tutuşturuyor, yüzünü bir dirimsellikle donatıyordu. İçimdeki heyecanın ateşiyle yüz çizgileri bana öylesine aşina görünüyordu ki, onun anımsadığı ölmüş kardeşi bendim sanki.

Bu gözler, bu ağız diye geçirdim içimden -bu benim yüzümdü, *benim* bir incelikle, bir soylulukla donatılmış yüzüm.

Nihayet boğazında bir hıçkırık, susup da narin başcağızını Brüksel dantellerine gömmesi üzerine, ‘O benim! O benim!’ diye haykırmak geçti içimden. Böyle bir kadın tarafından uğrunda gözyaşı dökülen biri olmanın mutluluğunun henüz hayattayken keyfini çıkarıyordum. Bilmem nasıl oldu, akşam kızıllığı vurmuş başını usulcacık okşadım. Sesini çıkarmadı.

Parıldayan gözlerini kaldırarak düşünceli düşünceli, “Keşke şimdi hayatta olsaydı,” dedi. “Bir arada yaşar, ben de hiç evlenmezdim.”

Ben kulak kesilmiş, onu dinliyordum.

Doğasının gereğini yapıp boşandı Bayan Lucy, gözyaşlarına boğuldu.

Güneşin sönüp gittiğini görerek, ‘Ama bir başkasının karısı’ diye geçirdim içimden.

Ama onun ağıdı kafamdaki bu düşünceyi bastırdı. Güneş mor tepelerin ardına henüz tümüyle gömülüp kaybolmamıştı ki, Bayan Lucy’nin

başcağızını göğsüme yaslanmış buldum, altın sarısı dağınık saçları çenemde bir gıdıklanmaya yol açıyordu. Derken sarışın Bayan Lucy'nin çiğ parlaklığındaki gözyaşlarını öpücüklerimle gözlerinden uzaklaştırdım. Gökte ilk solgun yıldızların belirmesiyle birlikte kırmızı dudaklarında bir gülümsemenin tomurcuklandığını gördüm.

Bir saat kadar sonra bahçe kapısında kocasıyla karşılaştım; dostum elini tam bana uzatmıştı ki, boyunbağımda bir toz zerresi ilişti gözüme. Hay Allah! Toz zerresini bir elimle bir fiske vurup uzaklaştırırken, öbür elimi telaşla dostumun bana uzanmış eline bıraktım.

BEYAZ MUTLULUK

(1896/97)

Sigorta memuru Theodor Fink Viyana'dan Riviera'ya gidiyordu. Yolda not defterine bakınca trenin gideceği yere gece yarısı varacağını gördü. Burada iki saat aktarma yapacağı treni bekleyecekti. Keyfini kaçırmak için bundan güzel bir şey olamazdı. Bir sigara yaktı, ama dumanına katlanamayarak az sonra fırlatıp attı pencereden. Gözleriyle için için yanan kırmızı noktayı izledi. Boşlukta geniş bir yay çizdi nokta. Tren mart havasını soluyan renksiz, sönük bir araziden geçiyor, alabildiğine derin vadilerde kar kalıntıları kirli yastıklar gibi yerde serilmiş yatıyordu. Manzara, yanı başındaki koltukta duran sarı kapaklı roman gibi sıkıcıydı. Suratını asarak, hasta kardeşinin Nizza'dan yazdığı mektubu belki onuncu defadır aldı eline. Aceleyle çiziktirilmiş sarsak satırları sık sık okudukça, can çekişen bir kişinin çağrısına uymuş gitmekte olduğunu daha bir açık seçik anlıyordu. İçindeki rahatsızlık büyüdü giderek. Kendisinden yedi yaş geç dünyaya gelmiş bu küçük kardeşe hiçbir zaman fazla yakınlık duymamıştı, çünkü onun hastalıklı, narin yapısı Fink'e hep itici gelmiş, duygularındaki aşırı inceliği netameli ve yadırgatıcı bulmuştu. Pek çok telaş ve zahmetli günlerin kendisini bekliyor olması bir korku saldı yüreğine. Öte yandan içten bir acıma duygusuna kapılmaktan da kendini alamadı ve bu duyguyu yatıştırmak için durup durup şöyle dedi kendi kendine: "Onun için en hayırlısı da bu. İnsan bir kez hasta olunca."

Sarsıntıdan bitkin durumda, her bir yanı sızlayarak, mahmur gözlerle Verona Vecchia'da trenden indi, kendisinden başka da inen olmamıştı. Görevli memurun peşine düşüp ikinci sınıf bekleme salonuna geldi. Görevli memur onu yüksek cam kapıların önünde bırakıp gitti. Theodor Fink, kapı kanatlarından birini dirseğiyle itip açtı; gözleri salonun karanlığına alışana kadar eşikte durup içeri girmedi. Perona açılan karşıdaki kemerli kapıları yavaş yavaş seçebildi ancak. Salonun orta yerinde kalın dört bacağıyla pek çok hörgücü bulunan dev gibi bir şey görür gibi oldu. Üzerine bir sürü bagaj

yığılmış bir masaydı bu. Nihayet duvarlar boyunca yerleştirilmiş sıraları fark etti. Usul usul ilerlemeye çalışarak en yakın sıraya geldi. Yarıda kesilmiş uykusuna burada devam edecekti. El yordamıyla keşfettiği sıraya tam oturacaktı ki, elinde fenerle biri geçti kapı önünden, bir ışık demeti içeri düştü; sırada uyuyan bir adamın sakallı yüzü şöylece aydınlandı. Mahmurluğundan sıyrılan Fink bir küfür savurdu. Salonda, beklediğinden daha gür yankılanmıştı sesi ve her köşeden bir cevap gibi yine dönüp kendisine geldi; bir inilti, bir kımıltı, bir uzanıp gerinme, bir sıra gıcırtısı, adeta düşte söylenen vurgusuz, anlamı belirsiz bir sözcük. Salon baştan aşağı uyuyanlarla dolu diye geçirdi içinden Fink. Duvarlar boyunca ilerleyerek salonun en karanlık köşesine yakın bir yerde eliyle yoklaya yoklaya boş bir sıra buldu. Adeta bitkin halde sıraya bıraktı kendini. Ayaklarını uzatmayı göze alamadı, sağında solunda sıralara uzanmış yatanların bulunduğundan emindi. Onlara dokunmaktan çekindi. Hiç kımıldamadan beklemeye koyuldu. Göz kapakları ağırlaşmıştı, kapanır gibi oldukça ansızın bir korkuya kapılarak tekrar açıyor, döşeme tahtaları üzerinden zaman zaman martıları andıran beyaz ışıkların kayıp gittiği soğuk salona alışmaya çalışıyordu. Bir ara giriş kapısının gıcırdadığını duyarak derin bir nefes aldı. Holdeki kırmızımsı donuk ışıkta iki, üç gölge belirdi; salona yeni yolcular girdi ve kapı kapandı arkalarından. Fink gözleriyle yeni gelenleri izlemeye çalıştı; koyu karanlıkta suskun ve sessiz eriyip kayboldular. Yalnızca bir sıra gıcırtısı duyuldu, ardından salon yine sessizliğe gömüldü. Ne var ki, Fink aşırı yorgun düşmüş bir merak duygusuyla işittiği binlerce sesi izliyor, bunların her birinde yabancı ve düşmanca bir şey buluyordu. İçinde öyle bir his vardı ki, adeta bütün salondakiler kendisine sokuldukça sokuluyorlardı. Çevresindeki karanlık giderek öylesine bir yoğunluk kazandı ki, sonunda bir kibrit çakmadan duramadı; önünde o kocaman, siyah boşluğu görünce rahatlamış bir nefes aldı. Yine de ikinci bir kibrit çakmadan edemedi, iyice rahatlamak istiyordu. İkinci kibritin çıtırdayarak yanması üzerine bir köşeden biri uzandı: “Afedersiniz, ışık insanın çok fena gözünü alıyor.” Fink pek hafif sesin ahengine kulak verdi, büyük bölümü yanmış kibritle aydınlattı sesi, sımsıkı örtülü bir kadın yüzünü seçer gibi oldu. Kibrit söndü derken, Fink de eskisi gibi karanlıkta oturmaya başladı. Deminki sesin yeniden işitilmesini bekledi ve yeniden işitildi ses: “Bir geceyi pek çok yabancıyla aynı yerde geçirmek korkunç şey. Öyle değil mi? İnsanlar geceleyin bir tuhaflaşıyor ki!

İçlerindeki gizler büyüyor, aşıp geçiyor kendilerini. Korkunç şey doğrusu! Işık da insanın gözünü ne fena alıyor.” Fink, hafiften işitilen tatlı sesin kendisini endişelendiren bir şeyi açığa vurduğu duygusuna kapıldı. Ama bir özür gibi yankılanan son cümle ansızın tüm korkuları alıp götürdü içinden; genç, hatta belki güzel bir kadının yanı başında oturduğunu anlamıştı, salonda beklemekle geçireceği zamanı ufak bir serüvenle kısaltabileceğini düşünerek kadınla tanışmaya heveslendi.

Farkına varmadan bıyığını burup karanlık köşeye doğru nazikçe, “Hanımefendi de Nizza’ya mı gidiyorlar acaba?” diye sordu.

“Hayır. Ben memleketime dönüyorum.”

“Daha mart ayı çıkmadan mı? Almanya’da hava hâlâ pek soğuk. Umarım hastalık nedeniyle aşağılara inmemişsinizdir?”

“Oh evet, hastayım.” Bunu mahzun, ama kendi kendisiyle barışık bir edayla söylemişti kadın. Fink şaşırmıştı, ne diyeceğini bilemeyerek sustu. Gözlerini karanlıkta arayarak dolaştırdıysa da bir şey göremedi. Hava buğulu ve ağdalıydı. Salonda birinin uykuda gördüğü bir düşten kaynaklanan iniltisi yükseldi, dışarıda çalan bir çıngırağın cırcır böceklerini çağrıştıran sesi işitildi.

Kadının sözünü yanıtsız bırakmak istemeyen Fink, “Ben değilim ama, kardeşim hasta,” dedi. “Nizza’da kendisi, durumu ciddi. Oraya gitmem de bunun için.”

Karanlık içinden kadının sesi geldi: “Oh - alıp getirin kendisini Nizza’dan. Durumu ciddi olsun isterse. Bahar geldi mi, insana her şey hüzün verir orada. Yaşamak ve ölmek...”

Fink kımıldadı oturduğu yerde. Hasta kadın tümüyle vurgusuz bir sesle ekledi: “Yorgun ve hasta insanlar evlerinde kalmalılar.” Fink, kadın genç biri olmalı diye geçirdi içinden. “İklimi düşünmek zorundasınız, hanımefendi,” demesi üzerine salak, beceriksiz ve kaba adamın biri olduğu duygusuna kapıldı.

Kadın onun söylediğini işitmemişe benziyordu, konuşmasını sürdürdü: “Ben de eve dönüyorum. Hüzün çöktü gönlüme. Çiçekler ortasında tek başıma...”

Kadının sözünü kesen Fink, “Kuşku yok, henüz pek gençsiniz, hanımefendi,” diye yanıtladı. Ardından böyle söylediği için kendi kendine kızdı.

“Evet, gencim henüz,” dedi kadın kısaca. Fink, kadının gülümsediğini sezer gibi oldu. Kadın devam etti: “Ama işte bu yüzden seviyorum yalnız kalmayı. Evde çok vakit yalnızımdır.”

Fink, “Nerelisiniz?” diye sormaya hazırlanmıştı, ama buna fırsat bulamadı; çünkü kadın hâlâ konuşuyor, sesi giderek daha yumuşak ve düşsü çıkıyor, adeta uzaklardan geliyordu:

Hayal kurar gibi, “Beyaz bir odam var,” dedi. “Düşününüz, duvarları öylesine parlak beyaz ki, biraz güneş hiç kaybolmaz üzerlerinden. İsterse dışarıda günler gri olsun. Dışarıda da gri günler eksik değildir hiç. Beyaz perdeler vardır pencerelerin önünde ve dış pervazlarında da beyaz çiçekler. Çünkü çiçekler odanın içinde asla gereği gibi gelişip büyüyemez. Hani fazla bir kokuları yoktur, yine de her şey onların kokusunu barındırır kendisinde, mendil, yastık, yorgan severek okuduğum kitaplar, ne varsa. Sabahları Agatha Hemşire çıkıp gelir odama ve gülümser. Ne zaman gelse gülümser hep, başında beyaz rahibe başlığıyla yatağımın yanı başına oturur. Ellerine dokunmaya görün, gül yapraklarına dokunuyorum sanırsınız. Dünyaya ilişkin hiçbir şey bilmez, ben de bilmem, böylece anlaşırız birbirimizle. Yalnızca güneşin sıcak sıcak parıldadığı saatler pencere başına oturup dışarısını seyrederiz. Böyle zamanlarda denizmiş, ormanmış, köymüş ve insanlarmış, gürültülü ve büyük ne varsa bir uzağımızda kalır ki! Pazarları kapının zilini çalışları bir anı gibidir adeta. Geçmiş yıllardan iyi kalpli tanıdıklar odamın kapısını vurur, bir kiliseye gider gibi çıkıp bana gelirler çiçeklerle, parmak uçlarına basarak, sırtlarında yabanlık giysiler...”

Ortalık birden sessizliğe gömüldü. Dışarıdaki çıngırak sesleri de susmuştu.

Fink gözlerini karanlığa dikmiş, sesin yeniden işitilmesini bekliyordu. Kadının aynı tatlı ve yumuşak sesiyle konuşmasını sürdürüp kendisine daha pek çok şey söyleyeceği duygusu vardı içinde. “Kadın sanki günah çıkartan biri gibi konuşuyor ve ben onu anlayamıyorum. Salondaki sıralarda oturan pek çok yabancıdan biri işitir de o anlar belki. Ben anlamıyorum. Korkuyorum ondan.”

Fink, sıranın gıcırdamamasına çalışarak usulca doğruldu; el yordamıyla hole açılan kapıya geldi. Dışarı çıkıp kapıyı büyük bir dikkatle kapadı arkasından. Sonra, kendisini bir kovalayan varmış gibi, donuk bir ışığın aydınlattığı hol ve koridorlardan, uykulu istasyon bekçilerinin önünden seğirtip geçerek gar binasının çıkışını aradı. Sonunda buldu yüksek kapıyı.

İki yanında ıhlamur ağaçlarıyla bilemediği karanlık bir yolda kente doğru seğirttiğinden habersizdi; ‘onu anlayamıyorum’ duygusu hâlâ içinde yaşayıp duruyordu. Ancak önünden geçen erken saatteki ilk posta arabasının istasyona doğru yuvarlanıp gittiğini görünce, olduğu yerde durup şapkasını çıkardı. Başının üstündeki yaşlı ıhlamurların dalları sabah rüzgârıyla usulcacık kıpırdıyor küçük küçük, taze çiçekler esintiyle uçup gelerek alnına konuyordu.

SES

(1896/97)

Doktor Henke kentte görev aşkının canlı örneğiydi; ama altı tatlı haftasını Baltık Denizi kıyısındaki kaplıca kasabası Listray'ın beyaz sahilinde sırt üstü uzanıp yatarak, eşi görülmedik bir miskinlikle hayal âleminde gezip dolaşarak geçirmekteydi. Ellerini saçları kısa kesilmiş başının altına yastık yapmış, gözlerini yüksek kayınların doruklarına dikmişti. Önünde durmuş, ileriden yuvarlana yuvarlana gelen dalgaların gırtlağından içeri küçük küçük çakıl taşları fırlatan dostu Erwin'e fena halde kızmıştı.

Ciddi ciddi, "Sen biliyor musun, eşeğin birisin!" diye başladı konuşmaya. "Delice işler peşinde koşacağına vaktini dinlenmekle geçirsen daha iyi olmaz mı! Senin bu işine akıl erdiremiyorum doğrusu. 'Bir ses!' Hiç olacak şey mi! Ne pahasına olursa olsun artık baş göz edilmesi gereken birisin. Unutmadan söyleyeyim, bir kız bakmaya gideceğim senin için. Bu birkaç gün içinde kulağıma neler geldi bir bilsen! İki hırsızı ve bir hırsız katili savunmak, vasiyet yapmadan dünyadan göçüp gitmiş bir teyzeden kalan miras işini düzenlemek, bütün o budalalıkların seni inandırmaya çalıştığı gibi insanı yoracak şeyler değil, o kadar. Sen çalışmaktan sürmenaj olmuşsun."

Erwin, dalgalara bakarak gülümsedi. "Haklı olabilirsin. Hayli yorgun düştüm. Bu yüzden de yumuşak bir koltuğa gömüleyim, biri bana tatlı bir sesle hayatın nasıl şey olduğunu anlatsın dinleyeyim istiyorum. İstiyorum ki bu tatlı ses sayesinde hayatla barışayım ve ondaki her şeyi ondaki küçük olayları, büyük mucizeleri yeniden seveyim."

Doktor Henke, sabırsızlıkla başını kaldırıp dostunun gözlerini aradı. Şiirden anlayan biri olduğu söylenemezdi. Ama o değişken derinliği ve gizli, beklenmedik ışıldayışlarıyla dostunun gözlerinin denizleri çağrıştırdığını düşündü bir an. Alaylı alaylı gülümseyerek, kırılıp gücenmiş, "Söyler misin, Tanrı aşkına, bu düşünce yine nerden esti aklına?" diye sordu.

Üşengeç bir el hareketiyle kül sarısı saçlarını arkaya sıvazlayarak, "Oh, basit," dedi dostu. "Sahildeki üstü tenteli hasır koltuklar arkasındaki yüksek, sessiz kum tepeleri içinde yürürsen, tenteler altındaki insanları göremezsin, ama birinin bir diğerine seslendiğini, bir başkasının gevezelik ettiğini, bir ötekinin güldüğünü işitir ve anlarsın hemen: Bu insan şöyle şöyle biridir diyebilirsin. Onun hayatı sevdiğini, bağrında büyük bir özlem ya da acı barındırdığını, bu acının da sesini ağlamaklı kıldığını her gülüşünde hissedersin."

Doktor Henke sıçrayıp kalktı ayağa. "O zaman da, Erwinciğim, boynunu biraz ileriye uzatır, insanların sesleriyle dış görünümlerinin hiç de birbiriyle uyuşmadığını anlar, bön bön bakıp surat asarsın."

Erwin başını salladı. "Benim aradığım insanların kendileri değil, sesleridir."

Doktor dostuna yaklaşan Erwin, onu tutup kaldırarak denizin kıyısına götürdü. Denizin alabildiğine büyük acayipliklerini sergilediği bir saatti, bir rengi hovardaca alıp yerine bir başkasını koyduğu bir saat. Güneş battı batacaktı. Toprak sarısı tek bir yelkenli suyun aydınlık yüzeyinde ışıl ışıl parıldıyordu. Uzakta, denizin öğle mavisinden bir dilimi içinde kocaman, beyaz bir vapur Rügen'e doğru yol alıyor, havada uçuşan gümüşten dalgaları bir leylak kafilesi gibi peşinden sürüklüyordu.

"Rügen vapuru; demek saat altı," diye mırıldandı Doktor Henke hemen. Erwin evet der gibi başını salladı. "Bak işte, her gün karşıdan geçip gidiyor bu vapur. Alıştık, onu görmek bizi sevindirmiyor artık. Ama ben, 'Hey Rügen vapuru!' ya da 'Beyaz vapur!' ya da 'Gümüş vapur' diyecek sesi düşünüyorum hep. Usulcacık çalan bir çanın kutsal sesine kulak verir gibi kulak vereceğim bu sese, sonra da sesin isteğine uyup bu vapuru uzakta arayacak ve göreceğim. Ve içimde kesinlikle bir duygu uyanacak, sanki beyaz bir kuğu diyeceğim vapur için."

Doktor Henke, dostu Erwin'in sözlerini hararetle geri çevirerek başını salladı, kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Derken iki dost, adam boyundaki eğreltiotları arasından yürümeye koyuldu. Başlarının üstünde kayınların hışırdadığı duyuluyordu.

Bunu izleyen günlerde Doktor Henke pek keyifsiz hissetti kendini. Her zaman sevinerek yaptığı gibi ormanda sırt üstü uzanmış yatarken hep dostu Erwin'i düşünüyor, bu da boş vaktini hayli kısıtlıyordu. Bütün öğle sonralarını kaplıcanın terasında insanlar arasında geçirerek ve bunu da

gazete okumak için yaptığına her an kendini inandırmaya çalışarak kafasındaki düşünceden kurtulmaya bakıyordu. Gerçekten de bir gün okuduğu başyazıya öylesine dalmıştı ki, ancak burnunun ucuna gelip dikildiğinde fark edebildi Erwin'i. Dostunu şaşkın ve heyecanlı görünce korkudan yüreği ağzına geldi, kendisine bir soru yöneltecek oldu. Ama daha önce davranan Erwin acele bir bakışla, "Gel!" dedi sadece. Doktor Henke karşı koyamadı ve iki dost hiç konuşmaksızın ağaçlıklı yoldan sahile doğru inmeye başladılar. Beyaz kum yığınları üzerinde yürürlerken, Doktor Henke dikkatle Erwin'i süzüyordu. Dostu derin kumlar içinde bata çıka, acele adımlarla ilerliyordu; gözleri bir susamışlıkla iri iri açılmış, dudakları belli bir sese kulak veren bir kimsenin dudakları gibi hafifçe aralanmıştı. Derken Doktor Henke güneşin yakıp kavurduğu kumlar üzerinde her türlü düşünceden uzak, derin bir rahatlık duygusuyla uzanmış yatan ya da birbiriyle çene çalan insanlar gördü; onların avare dinginlikleriyle yanı başındaki dostunun nefes nefese aceleciliği arasındaki karşıtlık endişe vericiydi. Sonunda durdu dostu Erwin ve bileğinden sımsıkı yakaladığı kendisini de durmaya zorladı.

Önlerinde tenteli bir şezlong vardı. Birden Doktor Henke'nin kulağına yaşlı bir kadının aşina sesi geldi, sonra da bir kızın hafiften, tiz ve biraz tuhaf sesini işitti. Bütün vücuduyla titreyen dostu Erwin'i de kendisiyle çekerek şezlongun önüne geldi.

Yaşlı kadın General Weiner'in eşiydi, sofra arkadaşıydı doktorun. Bay Henke'ye içtenlikle elini uzattı. Doktor Henke'nin gözü kadının yanındaki tanımadığı genç kıza ilişti. Başını hafifçe eğmişti kız, akşam güneşi koyu ve gür saçlarını yansımalara boğuyordu. Generalin eşi Erwin'e de uzattı elini. Sonra narin başını yanındaki kıza çevirerek sevecen bir sesle, "Hedwig!" dedi.

Kız, gözleri yerde, doğrulup kalktı. Generalin eşi tanıttı Hedwig'i: "Kuzenim."

Erwin bir kraliçenin önünde bulunuyormuş gibi eğildi kızın önünde. Generalin eşi Erwin'in kulağına, "Gözleri görmez," diye fısıldadı.

Erwin irkildi. Doktor Henke, tenis oyunundan ve Stibbenkammer'e bir geziden söz açtı. Ardından generalin eşi, "Benim banyo yapmama izin yok, ama kuzenim Hedwig'e yüzmek çok iyi geliyor." dedi.

Gözleri görmeyen kız başını salladı: "Sanırım sağlığa pek yararlıdır." Sesi bir ezgi gibi yankılanmıştı.

Ama Erwin, sesinde bir hüzün var diye geçirdi içinden. Doktor Henke durmadan konuşuyordu. Bir ara generalin eşiyle yüksek sesle güldüler, ama Hedwig gülmeye katılmadı. Erwin, doktor dostuna yavaşçacık, “Yazık ki gözleri görmüyor, yoksa çok güzel bir kız,” dedi.

Doktor Henke omuzlarını silkti. Generalin eşi Erwin’in söylediklerini işitmemişti, eliyle denizi gösterdi. Uzakta kocaman ve beyaz bir vapur koyu yeşil bir çizgiyi izleyerek Rügen’e doğru yol alıyordu.

Doktor Henke saate bakarak, “Rügen vapuru; anlaşılan saat altı olmuş,” dedi.

Generalin eşi yorgun sesiyle, “Bir de güzel aydınlatılmış ki!” diyerek hayranlığını belirtti vapura.

Vapurun ardı sıra bakan Erwin bekledi. Ama kız susuyordu, vapuru görmüyordu çünkü. Ama generalin eşi oradan, “Bir serinlik çıktı,” diye atıldı. Generalin eşiyle kız veda ederek ayrıldılar. Erwin yerlere kadar eğildi önlerinde. Hanımlar gitti, geride kalan iki dost bir süre konuşmadılar. Derken Doktor Henke ellerini ovarak, “Gerçekten serinlik çıkmış,” dedi.

Erwin hâlâ denize bakıyordu, denizin engin yüzeyi gümüş rengindeydi. Durgun bir sesle, doktor dostundan çok kendi kendisiyle konuşur gibi, “Başka bir denizde başka vapurlar görüyor.” dedi. “Başka bir dünyadan içerilere bakıyor gözleri. Ondan sesi böyle.”

HAVARİ

(1896)

M. kentinin birinci sınıf otelinde şölen sofrası. Davetlilerin mırıltısı, bıçakların şıngırtısı gündüz gibi aydınlatılmış yüksek tavanlı salonun mermer duvarlarına kayaları döven dalgalar misali vurup çatlıyor. Biri ötekisi gibi suskun, biri ötekisi gibi hamarat siyah fraklı uşaklar, ellerinde gümüş tepsilerle gölgeler gibi sağa sola sessizce süzülüyor. Yüksek ayaklı ışıl ışıl buz kovaları içinden şampanya şişeleri alçak şarap kadehlerine göz kırpıyor. Elektrik lambalarının ışığında her şey pırıl pırıl. Hanımların gözleri ve mücevherleri, beylerin kafalarındaki dazlaklar ve nihayet kıvılcımlar gibi sağa sola sıçrayan sözler, her şey. Bazen yakında, bazen uzakta bir kıvılcımın tutuşturduğu bir kadın hançeresinden kısa bir gülüşün göz kamaştıran alevi yükseliyor. Hanımlar narin ve saydam kâselerden o nefis kokulu çorbaları höpürdetip dururken, beyler kelebek gözlüklerini burunları üzerine yerleştirerek sofradaki renkli kişileri eleştiren bakışlarla süzüyor.

Günler var ki hep bir arada oturuluyordu böyle. Bu arada masanın bir ucuna salondakilerin tanımadığı yeni bir konuk gelip yerleşmişti. Beylerin gözleri, zaman zaman bu konuk üzerinden şöylece kayıp gidiyordu. Masanın alt ucunda oturan solgun ve vakur yüzlü adamın üzerinde modaya uygun bir giysi yoktu çünkü. Kar beyazı dik bir yaka çenesine kadar gelip dayanıyor. Yüz yılımızın ilk çeyreğinde genellikle takılan enli, siyah bir kravat boynunu sarıyordu.

Sırtındaki siyah ceket geniş omuzlar üzerine görkemle oturuyor, gömleğin göğüs kısmından en ufak bir bölümün dışarıdan görülmesine izin vermiyordu. Ama beylerin daha çirkin bulduğu bir şey vardı ki, o da yeni konuğun gri renkteki iri gözleriydi adeta; bir yücelik ve heybet edasıyla salondaki topluluğu, salonun duvarlarını delip geçer görünen gözlerde sanki uzakta parıldayan bir hedef sürekli yansıyordu. Bu gözler, hanımlara meraklı ve kaçamak bakışlar yöneltiyordu. Masada bir fiskostur almış

başını gidiyor, karşıdan karşıya tahminler mırıldanılıyor, birbirlerinin ayaklarına usulcacık dokunmalar, sorup araştırmalar, omuz silkmeler birbirini izliyor, ama işin içinden bir türlü çıkılamıyordu.

Zeki, nispeten genç bir kadın olan Polonyalı Barones Vilovsky, masadaki sohbetin odak noktasını oluşturmaktaydı. Suskun yabancı konuk, Barones'in ilgisini uyandırmışa benziyordu; siyah ve iri gözleri dikkati çeken bir ısrarla adamın ruhanilik taşan yüz hatlarında geziniyordu. İnce eli asabi bir hareketle beyaz Şam kumaşından masa örtüsünü tıklatıyor, bu da serçe parmağındaki o muhteşem elmas yüzüğün sağa sola şimşek üstüne şimşek yollamasına yol açıyordu. Açgözlü, çocuksu bir telaşla bazen şu, bazen bu konuya el atıyor, ama yabancı adamın söyleşiye katılmaya hiç yanaşmadığını görerek, ele aldığı konuyu ansızın suratını asarak yine bir kenara bırakıyordu. Barones, yabancıya bir sanatçı gözüyle bakmaktaydı. Hayran kalınacak kibar bir üslupla söyleşi ipliğini yavaş yavaş birbiri ardından tüm sanat dallarının boynuna dolamaya çalışmışsa da, ele geçen bir şey olmamıştı. Esmer yabancı konuk bir yücelik ve ağırbaşlılıkla uzaklara bakıp durmaktaydı. Ama Barones Vilovsky pes etmedi. Yanı başında oturan baya dönerek, "N. köyündeki büyük yangını sanırım duymuş olacaksınız," dedi. Bay duyduğunu söyleyince konuşmasını sürdürdü Barones: "Ben diyorum ki, bir komite oluşturalım, komite yangında zarar görenlerin yararına bir etkinlik düzenlesin, bağış toplansın." Ardından soran bakışlarla çevresinde gezdirdi gözlerini Barones. Önerisi büyük takdir toplamıştı. Ne var ki, yabancı konuğun yüz hatları üzerinden alaylı bir gülümseme kayıp geçti. Barones bu gülümsemeyi görmediyse de *hissetmişti;* bir öfke içini yiyip kemirmeye başladı.

Derken itiraz kabul etmek istemeyen bir hükümdariçe edasıyla, "Herkes razı mı?" diye sordu. Bir ses curcunası cevap verdi: "Evet! — Kabul! — Elbette!"

Benim karşımda oturan Köln kentinden bir bankacı, sözünü pekiştirmek ister gibi elini desteyle banknotu barındıran ceketinin iç cebi üzerine koydu.

Bunun üzerine Barones yabancı konuğa dönerek, "Sizin de katkınızı bekleyebilir miyiz acaba?" diye sordu. Sesi titriyordu. Yabancı konuk oturduğu yerde biraz doğruldu, Barones'e bakıp sesini yükselterek hoyrat bir edayla, "Hayır!" diye yanıtladı. Barones irkildi. Kendini zorlayıp gülümsemeye çalıştı. Bütün gözler yabancı konuğa dikilmişti. Yabancı konuk, gözlerini Barones'e çevirerek sürdürdü konuşmasını:

“Siz sevgi adına bir şeyler yapmaya çalışıyorsunuz. Ama ben sevgiyi öldürmek için yola çıktım. Nerede ele geçirirsem canına okuyorum onun. Yeterince sık olarak da kulübelerde ve saraylarda, kiliselerde ve özgür doğada karşıma çıkıyor. Amansızca peşine düşüyorum. Sert esen bir bahar rüzgârı *vakitsiz açmaya kalkan* bir gülü nasıl dalından koparıp atarsa, ben de gazaba gelmiş o güçlü iredemle bitiriyorum işini, *çünkü bizler sevmekle vaktinden önce yükümlü kılındık.”*

Yabancı konuğun sesi Ave Maria’da[1] çalan çanların sesi gibi yankılanıp söndü. Barones bu sözlere tam karşılık verecekti ki, yabancı konuk sürdürdü konuşmasını: “Beni henüz anlamış değilsiniz. Dinleyin! O Nasıralı[2] çıkıp da kendilerine sevgiyi getirdiğinde, insanlar bunun için yeterli olgunluğa ulaşmamıştı henüz. Nasıralı, o gülünç ve çocuksu yüce kalpliliğiyle insanlara iyilikte bulunduğuna inanıyordu. Dev soyundan kişiler için sevgi, başlarını dayayıp bir şehvetperestlikle yeni eylemlerinin düşünü kuracakları rahat bir yastık olabilir, ama güçsüzler için bir yıkımdı.” Masadakiler arasında bulunan Katolik bir rahip, boynunu fazla sıkmış gibi sol elini ansızın boyunbağına götürdü.

“Yıkım!” Yabancı konuğun ağzından bir gümbürtüyle çıkmıştı bu sözcük. “Karşı cinsler arasındaki sevgiden değil, hemcins sevgisinden söz ediyorum ben, duygudaşlıktan ve merhametten, bağışlamadan ve hoşgörüden söz ediyorum. Ruhumuzu öldürecek bunlardan daha güçlü zehirler yoktur.” Rahip efendi, kalın dudakları arasından bir şeyler mırıldanır gibi oldu. “İsa, şu yaptığına bak bir! Bana öyle geliyor ki, bizler en içsel güdüleri çıkarcı bir zekâyla koparılıp alınan, ehlileştirildikten sonra sopayla rahatçacık dayaktan geçirilebilmeleri için böyle bir yola başvurulan yırtıcı hayvanlar gibi terbiye edildik. Dişlerimiz de, pençelerimiz de eğelenip törpülendi ve vaaz edildi bizlere: Seviniz! Gücümüzün çelikten zırhı omuzlarımızdan çekilip alındı ve vaaz edildi bizlere: Seviniz! Mağrur irademizin elmastan mızrağı kıvrılıp bükülerek ellerimizden alındı ve vaaz edildi bizlere: Seviniz! Böylece yazgının topuz darbelerinin uğuldayarak üzerimize inip kalktığı yaşam fırtınası içine çırılçıplak salındık ve hâlâ vaaz ediliyor bizlere: Seviniz!” Salondaki herkes nefesini tutmuş, yabancı konuğun konuşmasını dinliyor, yerlerinden kımıldamayı göze alamayan uşaklar ellerinde gümüş tepsilerle masa kenarında şaşkın şaşkın dikilmiş

duruyordu. Coşmuş yabancı konuğun sözleri, ateşten bir sağanak gibi bunaltıcı suskunluk içinde gümbür gümbür ötüyordu.

“...ve bizler söyleneni yaptık,” diyerek antika yabancı konuk yeniden başladı konuşmaya. “Körü körüne ve sersemce davranarak o çılgınca buyruğa uyduk. Susayanlara el uzattık, açların, hastaların, vebalıların, güçsüzlerin, sefillerin elinden tuttuk ve bu arada kendimiz aç, hasta, sefil kişiler olup çıktık. Düşmüşleri ayağa kaldıralım, umutsuzlara yol gösterelim, mahzunları avutalım derken kendi yaşamımızı elden çıkardık ve kendimiz kolu kanadı kırılmış umutsuz kişilere dönüştük. Karımızı, çocuklarımızı canından eden, ocağımızı nifak baltasıyla kırıp döken o alçağın beynini dağıtmadık da kıyamet gününü rahat rahat seyredebilsin diye ona bir kulübe çattık.”

Yabancı konuğun sesinde korkunç bir alay havası titreşiyordu. “Mesih[3] diye baş tacı ettikleri o kişi dünyayı tümüyle bir düşkünler evine çevirdi. Güçsüzler, sefiller, acizler için benim çocuklarım ve sevdiklerim diyor. Ve bu güçsüzler takımını korumak, karınlarını doyurup hizmetlerine koşmakla bizi görevlendiriyor. Işığı doğru o fırtınalı dürtüyü bütün sıcaklığı, içtenliği ve tanrısallığıyla yüreğinde duyan, sağlam adımlarla vuslatın sarp ve kayalık yolunu alev alev tırmanıp çıkan, o ilahi hedefin önünde parıldadığını gören ben, diyelim yol kenarına yığılıp kalmış bir kötürümü tutup ayağa kaldıracak, ona övücü sözler söyleyecek, birkaç adım sonra yine sendeleyip düşecek o aciz kadavra uğruna gücümü harcayıp tüketeceğim öyle mi? Gücümüzü kuvvetimizi sefillere, başı sıkışanlara, beyinsiz sefillere ve ruhsuz rezillere buyur ettik mi, bizler nasıl çıkarız yücelere?” Bu sözler üzerine, salondakiler tedirgin tedirgin homurdanmaya başladı.

“Susun!” diye gürledi siyah giysili yabancı konuk. “Her şeyin söylediklerim gibi olduğunu kabul edemeyecek kadar ödlek kimselersiniz. Bataklıkta bata çıka yürümekte gözünüz. Yerdeki çirkefte yalnızca yansısını görüyor, gökyüzünü gördüğünüzü sanıyorsunuz. Herhalde anlıyorsunuz ne demek istediğimi. Gücümüz yeryüzüne bağımlı kılındı. Bu gücün merhamet sunağında sefil biçimde için için yanıp gitmesi isteniyor; acıma buhurunu, bizim kendi duyularımızı uyuşturan o dumanlı buğuyu ateşlemeye yarayacak bu güç sadece. Sevinç çığlıklarıyla yanan özgür, kocaman alevin dili gökyüzüne kadar uzanabilecek bu güç!”

Herkes susmuştu. O muhteşem konuk gülümseyerek devam etti:

“Atalarımız gerçekten maymun soyundan gelip doğanın güçlü içgüdüleriyle donanmış vahşi hayvanlar olup kendilerine hemcins sevgisini vaaz eden bir Messias çıkıp gelseydi ve onlar da bu Messias’ın sözünü tutsalardı, asla evrim merdivenini tırmanıp olduklarından yüksek bir aşamaya ulaşamazlardı. *Duyguları körelmiş çeşitli düşüncelere saplanmış kalabalık hiçbir zaman ilerlemenin taşıyıcısı olamaz, kendi küçüklüğünün o küflü içgüdüsüyle kalabalığın kin ve nefretle baktığı bir kişi, bir büyük kişi iradesinin gösterdiği yolda kimsenin gözünün yaşına bakmaksızın ilahi bir güç ve bir zafer gülümsemesiyle yürüyebilir ancak.* Bizim soyumuz da sonsuz oluşum piramidinin doruk noktasını oluşturmaktan uzaktır. Bizler de mükemmelliğe ulaşmış değiliz. Bizler de henüz olgunlaşmadık; sözde o kibrimizle bir kuruntu olarak seve seve içinizde yaşattığınız gibi bizler de asla fazlasıyla olgunlaşmış sayılmayız. Bu yüzden ileri! Bilgi, irade ve güç bakımından neden daha yükseklere çıkmayalım. Neden güçlüler, kalabalıkların kıskançlığının insanı cendere gibi sıkan atmosferinden sıyrılıp aydınlıklara ulaşamasın! Beni dinleyin hepiniz! Bir savaş içinde bulunuyorsunuz. Sağınızda solunuzdakiler düşüp düşüp kalıyor yerde; güçsüzlük, hastalık, sefahat, cinnet enselerine binip can veriyorlar. Ne olursa olsun isimleri, korkunç yazgının ağzından püskürttüğü mermiler gelip buluyor kendilerini. Bırakın serilip kalsınlar yere! Yalnızlık içinde ve sefil, bırakın ölüp gitsinler! Sizler yumuşamayın! Korkutuculuğu ve amansızlığı elden bırakmayın asla! Size düşen ilerlemektir, ilerlemek! Ne diye öyle dehşete kapılmış bakıyorsunuz? Sizler de mi zayıf iradeli kişilersiniz? Siz hepiniz? Sizler de mi geride kalmaktan korkuyorsunuz? Kalın o zaman! Köpekler gibi geberip gidin! Yalnızca güçlü olanların hakkıdır yaşamak. Güçlü olan ileri gider ve saflar seyrekleşir. Ama üç beş büyük, güçlü ve tanrısal kişi güneşli ve aydınlık gözleriyle o yeni, o vaat edilmiş ülkeye ulaşacaktır. Belki binlerce yıl sonra ancak. Ve güçlü, adaleli, hükmetmek için yaratılmış elleriyle hastaların, zayıfların ve sakatların ölüleri üzerinde bir krallık kuracaklardır... bir krallık!”[4]

Yabancı konuğun gözleri alev alev yanıp tutuşuyor, siyah giysili vücuduyla boyu yukarılara doğru uzanıp gidiyordu. Nurdan bir hale kendisini sarıp kuşatır gibiydi.

Yabancı konuk Tanrıya benziyordu.

Çok uzaklara çevrilmiş ruhunun o muhteşem vizyonuna takılıp kalmıştı. Ansızın uzaklardan dönüp geldi yine yabancı konuk. “Ben sevgiyi boğazlamak için yola çıktım,” dedi. “Güç, kuvvet sizinle olsun! Ben dünyayı dolaşacak ve güçlülere vaaz edeceğim: Nefret! Nefret! Yine nefret!”

Salondakiler dillerini yutmuş gibi birbirlerine baktılar. Adeta belirsiz bir duyguya yenik düşmüş Barones mendilini gözlerine götürdü.

Başını kaldırıp baktığında, şölen sofrasının alt ucundaki yerin boşalmış olduğunu gördü. Sofrada oturanların vücutlarında bir ürperti dolaştı.

Kimse ağzını açmıyordu.

Uşaklar, ürkek ürkek yemeklerin servisine koyulmuştu. İlk olarak karşımda oturan şişman bankacının dili çözüldü.

Bana dönüp, “Ya kaçığın biriydi adam,” diye mırıldandı, “ya da...” Bundan sonrasını anlayamadım; ağzına bir parça ıstakoz böreği almış, avurtlarını şişire şişire çiğniyordu.

KURBANINIZ

(1896)

Söylesene! Eylül sonlarında bir sabah orta Bohemya'daki bir şosede yürüdün mü? Alçak, sise doymuş, mekânı daraltan gökyüzü, ceviz rengindeki araba tekerleklerinin açtığı derin oyuklarla kırış kırış yolun iki başındaki yanıp kavrulan solgun at kestaneleri üzerine kirli gri çadırdan bir tavan gibi gerilmişe benzer. Kızıl renkte güneş buğuya doymuş yüzünü kalın tüllerle örtmüştür; bulutların oluşturduğu duvar üzerinde sessizce kayıp giden yolunu şaşırmış birkaç güneş ışını, yolun çamurunu ince ince sarı çizgilerle kuşatır. Asık suratlı bir rüzgâr sararmış yaprakları zaman zaman önüne katıp götürür, uzak köylerin damlarından sürüne sürüne çıkan incecik dumanlarda girdaplar oluşturur. Bütün bunlar dile gelmeyen, anlatılmaz, çaresizlik taşan hazin bir manzaradır. Bu manzara ne zaman aklıma gelse, kalp yöremde derin bir sızı duyarım. Bir şey kasılır orada, çekip çekiştirir, sonunda yaşlar gözlerimi yakmaya başlar.

Şimdi sana kendisinden söz edeceğim kadını düşündükçe, aynı duygu uyanıyor içimde.

Şairler sevgiye övgüler döşenir; doğrusu sevginin güçlü bir şey olduğu kesin. Güneşin bir ışınıdır sevgi, aydınlatıp nurlandırır insanı der bazıları; bazıları da insanı esrikliğe sürükleyen bir zehri kendisinde barındırdığını söyler. Gerçekten de yol açtığı sonuçlar, bir hekimin ağır bir ameliyattan önce korkudan titreyen hastaya teneffüs ettirdiği güldürücü gazınkine benzer, içinde tepinip duran acıyı unutturur hastaya.

Agnes de bütün sıkıntılarını, dertlerini unutmuştu pek çok haftadan beri, Hermann'la evlendi evleneli. Gerçekten haftalardan beri mi? Daha çok dile gelmez bir mutluluğun zevkle coşup köpüren bir tek an'ı değil miydi bu? Kadının gönlünde yeni, tatlı, gizemsel milyonlarca duygunun, ayın öptüğü çiçeklerden periler gibi boy verdiği, genç kızın gönlündeki bu duygu zenginliği karşısında titreyip hayrete düştüğü, gözlerinin Tanrının dünya durdukça duracak, kutsal bir vaadi gibi ışıldadığı o an değil miydi?

Söz konusu günlerde hiçbir soru, hiçbir sıkıntı Agnes'in içinde yeşermiyor, ruhunun aynasını hiçbir endişe gölgelendirmiyordu.

Ve o nurlanmış kadın haz dolu ilk haftaların bu tatlı esrikliğini kalbine kilitleyerek ilerideki yıllara kendisiyle taşıyıp götürdü.

İki yıl. Her şey değişmiş, Hermann soğuk ve hoyrat, ilgisiz ve dalgın birine dönüşmüştü. Fırtınalı sanatçı ruhu sevgi coşkusunun köpüğünü höpürdeterek içmiş, bundan böyle kadın onun için tatsız, bayat bir içkiyle dolu bir kadehten daha çok değer taşımaz olmuştu.

Kadın farkındaydı işin. Esriklik dönemi geride kalmıştı. Korkunç bir açıklıkla görüyordu bunu. Kocasının kendisine acıdığından gülümsediğini, sadece merhametten kendisini seyrek olarak sevip okşadığını, alışkanlıktan onu şöylece, belli belirsiz öptüğünü biliyordu artık.

Biliyor ve bağışlıyordu.

Ama onun suçsuz olduğunun da farkındaydı. Verebileceği her şeyi vermişti kocasına, onun kendisinden bekleyebileceği fazla bir şey kalmamıştı. Aynı sevgi, aynı sevecenlik her Allahın günü aynı şekilde sürüp giden. Bu, eninde sonunda genç kocasının ruhunu sıkıp onu huzursuz etmeyecek miydi?

Nereden kapılmıştı bu düşünceye?

İlkin buna inanmak istemedi. Ama hayır - hayır, kafasından ne kadar sık geçirirse, gözüne o kadar doğal, o kadar anlaşılır, hatta o kadar zorunlu göründü düşünce.

Ve zamanla alıştı.

Söz konusu düşünce kendisine acı vermez oldu.

Ama bir başka acı var ki, ondan bir türlü yakasını kurtaramıyordu.

Hermann öyle iyiydi ki!

Kendisine asla, “Git! Sen bana ayakbağı oluyorsun. Seni bir yük gibi hissediyorum sırtımda,” diyebilecek biri değildi.

Ama bilincini kaybetmeden ölmekte olan birinin ölümün pençesini hissedişi gibi, ruhunun derinliklerinde çok iyi hissediyordu ki, bu şekilde kocası mahvolup gidecekti. Onları birbirine bağlayan bağlar kocasının yaratıcı gücünü engelleyecek, zekâsındaki canlılığı yok edecekti. Annelerinin kaba sofu isteği, kendilerini dini eğitim veren bir okulun duvarları arasına gömen genç insanlar gibi, bugün değilse yarın harıl harıl değişen düşüncelerin yerini duyuların bulanık, asık suratlı ve kör miskinliği alacaktı.

Söz konusu duygu kadının içinden bir türlü kaybolmuyor, günlük yaşamın sayılı ödevlerini yerine getirirken ona eşlik ediyor, bir türlü son bulmayan uykusuz gecelerde yatağının yanı başına kurulmuş oturuyordu.

Ve böyle gecelerin birindeydi ki kadının içinde bir karar dünyaya açtı gözlerini.

Bu karar karşısında ilkin korkudan titredi. Gözlerini yumdu. Ama karar olgunlaştıkça olgunlaştı içinde.

Derdine derman oluşturacak, sağlıklı bir karar değildi. İğrenç bir yaraya benziyordu: hekimin merhemler ve sargılarla biraz önüne geçtiği, ama sonradan hastanın vücudundan içeri daha bir korkunç ilerleyen bir yarayı andırıyordu.

Ve günlük güneşlik bir sabah kadın gözünü karartıp, “Hermann!” diye seslendi.

Kocası duraksayarak başını çevirdi. “Sana bir sır vermek istiyorum...”

“Bir sır mı? Peki söyle bakayım!”

“Yaklaş bana!” Kadın kolunu usulcacık kocasının boynuna doladı. Ateş bastı, kızardı yüzü.

“Hermann!” dedi. “Öyle hissediyorum, öyle sanıyorum ki, sana yakında bir hayat armağan edecek, bir hayat kurban edeceğim.”

Hermann, şaşırmış, başını kaldırdı.

“Bir hayat - bir çocuk!” diye haykırdı sevinçten uçarak. Agnes ürperdi.

Ama Hermann yavaşçacık, içtenlikle onu çekip göğsüne bastırdı.

Karısını okşayarak, “İsteğim demek gerçekleşecek - bizim isteğimiz...” dedi.

Zavallı kadın bir şey söyleyecek durumda değildi.

Bir saat sonra atölyede otururken aklına geldi ansızın: Karısı ne tuhaf konuşmuştu öyle? Bir hayat armağan etmek. Ne diye kurban etmek sözcüğünü eklemişti sonuna? Ama derken karısının bu sözü yine aklından çıkıp gitti.

Öyle görünüyordu ki, o eski haftalar, o ilk güneşli, aydınlık haftalar yeniden çıkıp gelmişti.

Hermann karısı Agnes’in üzerine titriyor, içi ona karşı saygıyla dolup taşıyordu.

Öpücükleri daha ateşli, sözleri daha yürektendi şimdi. Bu, Agnes’in korkunç kararı için bir merhemdi. Başlangıçta Agnes böyle bir inanç içinde

yaşadı. Ama hayır, bütün bunlar kocasının geleceğini umduğu üçüncü varlık için, çocuk içindi çünkü; eğer...

Kocasının, Hermann'ın duyguları ölüydü nihayet, bu onun sevgisinin yalnızca ölüler günüydü.

Hermann öyle iyiydi ki!

Evet, işte bu yüzden onun bağımsız kalması gerekiyordu.

Kendisinden bağımsız kalması.

Soğuk bir sonbahar sabahı Hermann üşüyerek atölyede oturuyordu. Dişlerinin arasına bir sigara sıkıştırmıştı, bir yandan da resim yapıyordu. Sigarasının dumanı gözlerinin içine doluyor, onu durmadan gözlerini kırpıştırmak zorunda bırakıyordu.

Dışarısı henüz iyice aydınlanmamıştı. İnci gibi serpiştiren gri bir yağmur havada salınıp duruyordu.

Elinin altındaki çalışma ilerlemeyi bilmiyordu bir türlü. Hermann kulak kabarttı.

Holde bir gürültü işitmişti. Hoyrat, bayağı sesler.

Hemen ardından yaşlı uşak atölyeden içeri daldı. "Aman Tanrım!" diye bağırdı ellerini ovuşturarak. Hermann yerinden fırladı.

Dört adam, geniş kanatlı kapıdan siyah bir sedyeyi içeri taşıdılar.

Taşıyıcılardan biri bir iş adamı edasıyla, "Can Kurtaran Ekibi'ndeniz" diye mırıldandı.

Bir diğeri sedyenin üzerindeki deri örtüyü bir kenara itti. Örtünün altında Agnes yatıyordu solgun, kaskatı.

Suyla ağırlaşmış saçları başını yana doğru çekmişti. Sular damlayan giysisi sımsıkı sarmıştı vücudunu. Alnında nurlu bir aydınlık seçiliyordu.

Hermann oracıkta dikilmiş duruyor, hiç kımıldamıyordu. Ansızın bir seğirme gezindi yüz hatlarında: Bir hayat... armağan etmek... kurban etmek...

Kendini kaybederek yığılıp kaldı yere.

KUTSAL İLKBAHAR

(1897)

“Yüce Tanrının acayip pansiyonerleri var.” Bu, üniversite öğrencisi Viktor Karsky’nin bayıldığı bir sözdü ve bu sözü yerli yersiz, her seferinde üstünlük taslayarak tekrarlar dururdu. Böyle yapmasının nedeni, belki kendisini de söz konusu pansiyonerler arasına katmak istemesiydi. Arkadaşları hanidir ona antikanın biri gözüyle bakıyordu; çokluk duygusallığa varan candan davranışını takdir ediyor, neşeli halinden keyif alıyor, hüzünlendiği zamanlar onu yalnız bırakıyor, üstünlük taslamasını iyi yürekli bir bağışlamayla sineye çekiyorlardı.

Vinzent Viktor Karsky’nin üstünlüğü, yaptığı ya da yapmadığı her şey için parlak bir isim bulmasından ve övüngenliğe kaçmaksızın olgun bir güven duygusuyla kusursuz taşları bir araya getirip dünya durdukça duracak bir duvar ören biri gibi eylem üzerine eylem kondurmasından oluşuyordu.

İyi bir kahvaltının ardından edebiyat üstüne konuşmaktan hoşlanıyor, bu sırada asla karşısındakini yeren ya da kötüleyen bir tutum takınmayarak sadece beğendiği kitapları az ya da candan bir takdire layık görmekle yetiniyor, bu konudaki sözleri de her zaman en yüce bir onay gibi yankı buluyordu. Üzerinde kötü bir izlenim bırakan kitapları sonuna kadar okumamayı alışkanlık edinmişti. Ama böyle durumlarda isterse başkaları belli bir kitabı öve öve bitiremesin, ağzını açıp bir şey de söylemiyordu.

Bunun dışında dostlarına hiç çekingen davranmaz, mahremleri de içinde olmak üzere bütün yaşantılarını sevimli bir açık yüreklilikle anlatır, dostlarının bir emekçi çocuğunu elinden tutup ‘kendi düzeyine’ ne zaman çıkarmaya çalışacağı sorusunu hep yanıtsız bırakırdı. Çünkü Vinzent Viktor Karsky’nin zaman zaman söz konusu girişimlerde bulunduğu etrafta konuşulmaktaydı. Derin bakışlı mavi gözleri ve karşısındakinin duygularını okşayan yaklaşımı da, bu girişimlerde de ettiği pek çok başarıda kendisine yardım etmiş olabilirdi. En azından başarılarının sayısını sürekli artırmak ister görünüyor, bir din kurucusunun gayret ve şevkiyle çok sayıdaki küçük

kızlara kendi mutluluk felsefesini aşılamaya çalışıyordu. Zaman zaman dostlarından biri ona, sarışın ya da esmer bir kızı usulcacık koluna girmiş götürerek öğreticilik görevini yerine getirirken rastlıyordu. Böyle durumlarda küçük kız genel olarak bütün yüzüyle gülerken Viktor Karsky sanki 'yorulmak bilmeden insanlığın hizmetindeyim' demek ister gibi ciddi bir yüz takınıyordu. Ne var ki, biri gelip de falan ya da filan kişinin sınıfta çıktığını ve o güzel topluluklarına kabul edilmesinin iyi olacağını anlatmaya görsün, başarılı bu gezici öğretmen, İslavlara özgü geniş ve köşeli omuzlarını silkip nerdeyse küçümser bir edayla:

"Evet, evet, yüce Tanrının acayip pansiyonerleri var," diyordu.

Vinzent Viktor Karsky'deki acayipliklerin hepsinden büyüğü, en yakın dostlarından hiçbirinin bilmediği bir şeyin hayatındaki varlığıydı. Karsky söz konusu acayipliği adeta kendi kendisinden de gizli tutmaktaydı, çünkü onu niteleyecek bir isim ele geçirememişti henüz, ama yazın beyaz yolda tek başına batan güneşten içeri yürüdüğünde ya da kış rüzgârı sessiz odasının bacasından içeri dolduğunda ve kar yumaklarından oluşan birlikler kâğıt yapıştırılmış pencereye saldırdığında, olmazsa bir meyhanenin loş odasında, hatta dost çevresinde bu ismi düşünüyordu hep. İçki kadehi el sürülmeden dururken uzaktaki bir ateşe bakar gibi kamaşmış gözlerle önü sıra bakıyor, sanki gülmek ya da esnemek gibi aklına tamamen dua etmek gelmişçesine elleri kendiliğinden kavuşuyordu.

* * *

Küçük bir kentte bahar geldi mi, şenlik düzenlenir. Dar hücrelerinden fışkıran tomurcuklar gibi altın sarısı başçıklarıyla çocuklar kışı geçirdikleri bunaltıcı odalardan dışarı fırlar, dalga dalga kırların, bayırların yolunu tutarlar, sanki saçlarını ve giysilerini çekip çekiştiren ve kirazların ilk açan çiçeklerini kulaklarına uçurup getiren ılık rüzgâr önüne katmış götürür kendilerini. Uzun bir hastalıktan sonra bir çocuğun hanidir eksikliğini çektiği bir oyuncağı sevincinden uçarak karşılaması gibi, mutlulukla her şeyi yeniden görüp tanır, her ağacı, her çalılığı neşeyle selamlar, coşkuyla akan ırmağa bütün zaman neler yaptığını anlattırıp dinlerler. Çıplak, ürkek ayakçıkları hafifçecik gıdıklayan ilk yeşil otlar içinde koşmak, çaresizlik içinde geniş yaylar çizip kıt mürverler üstünden geçerek sonsuz ve solgun maviliklerde yitip giden bir kelebeğin peşine düşmek ne büyük bir hazdır.

Dört bir taraf yaşamla kaynayıp coşar. Çatı altları, kırmızı kırmızı parıldayan telgraf direklerinin, hatta kilise kulesinin üzeri, homurtulu emektar çanın yanı başları kırlangıçların buluşma yeridir. Çocuklar eski yuvalarını arayan o sevimli göçmen kuşlar gibi gözlerini iri iri açarak bakıp durur, öte yanda babaları gül fidanlarına hasır giysilerini giydirir, anneleri ise sabırsız küçüklerin sırtından kalın fanilalarını çıkarmaya koyulur.

Yaşlılar da ürkek adımlarla kapı eşiğinden dışarı çıkarlar, ellerini kavuşturup ovar, sel gibi akan ışığa bakarak gözlerini kırpıştırırlar: birbirlerini "moruk" diye çağırır, mutluluklarını ve duygulanmışlıklarını açığa vurmak istemezler. Ama gözleri doluksar, bir ilkbahar daha yaşadıkları için Tanrı'ya şükrederler, annenin de, babanın da içlerinde bir şükran duygusu uyanır.

Böyle bir günde elde bir çiçek olmadan sokakta dolaşmak günahtır diye geçirirdi içinden Karsky. Dolayısıyla, sanki ilkbaharın reklamını yapmak ister gibi sağ elinde burcu burcu kokan bir dalı sallamaya başladı. Evlerin ağızlarını açmış kara kara esneyen küflü kapılarından bir an önce kaçıp kurtulmak için, üçgen çatılı eski ve gri evlerin yer aldığı sokaklardan geçti, her zaman gittiği meyhanenin patronunu eliyle selamladı. Adam meyhanenin geniş kapısının altında durmuş kanıt bir edayla geniş geniş gülümsüyordu. Daha sonra Karsky, öğle zilinin çalmasıyla daracık okullarından fırtına gibi dışarı fırlayan çocuklara el etti. İlkin uslu akıllı ikili sıralar halinde yürüyen çocuklar okul kapısından yirmi adım kadar uzaklaşır uzaklaşmaz dağılıyor, çok sayıda topluluklar oluşturuyordu. Bunu gören Karsky, havada, yüksek mavilikler içinde ışıl ışıl minik yıldızlara ve küreciklere bölünen maytapları düşünmekten kendini alamadı. Dudaklarında bir gülümseme, ruhunda bir ezgi küçük kentin en dış semtine doğru seğirtti; burada biraz köy manzarasıyla bir huzur havasını soluyan çiftlikler ve kısmen küçük bahçecikler ortasında villalar gülen yüzlerle insanı karşılıyordu.

Yolun sonundaki evlerin birinin önünde hafifçe kıvrılıp bükülmüş dallar üstünde şimdiden yeşil bir soluğun gelecekteki bir görkemi müjdeleyerek parıldadığı ağaçlıklı bahçe yollarını görmek keyiflendirdi Karsky'yi. Evin girişinde iki kiraz ağacı çiçeğe durmuştu; bu da bir zafer kapısı olarak kurulup çatıldığı gibi bir görünümle donatıyordu kapıyı, sanki soluk pembe çiçekler kapının üzerine ışıl ışıl bir "hoş geldin" yazısı kondurmaktaydı.

Ansızın irkildi Karsky. Çiçeklenmeler ortasında koyu mavi iki göz görmüştü; sakin, höpürdetile höpürdetile içe çekilen bir mutlulukla düşlere dalmış, uzaklara bakıyorlardı. İlkin yalnızca bu iki gözü fark eden Karsky öyle sanmıştı ki, adeta gökyüzünün kendisi çiçek açmış ağaçlardan ona bakıyordu. Biraz yaklaşınca şaşıp kaldı. Solgun yüzlü sarışın bir kız, donuk renkli çiçeklerle bezenmiş bir şezlongda büzülmüş oturmaktaydı; adeta görülmez bir şeye uzanmış elleri dizleriyle ayaklarını saran koyu yeşil battaniyelerden parlaklık ve saydamlığıyla ayrılıyordu. Dudakları henüz açmış çiçekler gibi narin kırmızıydı, hafif bir gülümsemenin güneşiyle çevresi kuşatılmıştı. Noel gecesi kollarında yeni tahta atıyla uyuyakalmış bir çocuk böyle gülümserdi ancak. Solgun ve nurlu yüzü öylesine güzel, öylesine nazlıydı ki, birden öğrenci Karsky'nin uzun, çok uzun süredir düşünmediği eski masallar geldi. Farkına varmadan durdu olduğu yerde; bugün, dua etmeyi unutmuş kişilerin bazen üzerine çullanan o büyük güneşe yürekten bir şükran duygusuyla yoldaki bir Meryem tasviri önünde de durakalmıştı öyle. Derken kızla göz göze geldiler, mutlu bir anlayışla birbirlerinin gözlerinin içine baktılar. Ve Karsky, ne yaptığını pek bilmeden elindeki çiçekli dalı çit üzerinden kaldırıp bahçeye attı; havada hafifçe sallanarak giden dal kızın kucağına düştü. Kızın beyaz ve ince elleri de nazlı bir aceleyle, bir merini gibi gelip kendisini bulan burcu burcu dala uzandı; Karsky haz dolu bir ürpertiyle kızın masalsı gözlerinde parıldayan şükran duygusunun keyfini çıkardı. Ardından kırlar ve bayırlar ortasından vurup gitti. Ancak açık arazide epey ilerleyip başının üstünde görkemli sessizliğiyle gökyüzünü görmüştü ki, durmadan şarkılar söylediğini fark etti. Küçük, eski, mutluluk taşan bir şarkıydı.

Bu da benim sık sık arzuladığım şeydi diye içinden geçirdi Karsky; bütün bir kışı hasta geçirmek, bahar geldiğinde yeterince dinlenmiş olarak yavaş yavaş, adım adım yaşama geri dönmek. Şaşkınlık okunan gözlerle kapı önünde oturmak, güneşe ve hayata karşı öylesine çocuksu bir şükran duygusuyla dolup taşmak. Herkes sevimli ve güler yüzlüdür, anne her an gelip hastalıktan yeni kalkmış evladını alnından öpebilir, kardeşler halka olup dans eder, akşam kızıllığına kadar ezgiler söyleyip dururlar. Öğrenci Karsky'nin bütün bunları düşünmesinin nedeni, bahçede çiçeklerle yüklü kiraz ağacı altında oturmuş, tuhaf tuhaf düşler kuran sarışın, hasta Helene'nin ikide bir aklına gelişiydi. Çalışmalarının başından ne çok kalkıp solgun ve sessiz kıza koşmuştu. Aynı mutluluğu yaşayan iki insan birbirini

çabuk bulur. Hasta Helene ve öğrenci Viktor, ikisi de serin ve hafif bahar havasıyla sarhoş olmuş, ruhları aynı sevinç haykırışıyla yankılanmıştı. Sarışın Helene'nin yanında oturan Karsky okşayan, yumuşak bir sesle ona binlerce öykü anlatıyordu. Ruhundan çın çın yükselen ses kendisine yabancı ve yeniydi, ağzından çıkan sözlere kendinden geçerek hayretle kulak veriyordu; sözcükler öylesine saf ve özlüydü ki, bir 'vahyi ilahiyi' andırıyordu adeta. Karsky'nin sözcüklerle açığa vurduğu, gerçekten büyük bir şey olmalıydı, çünkü Helene'nin dünyada ve hayatta bir sürü şey görüp yaşamış ak saçlı babası da çok vakit onun konuşmasını huşuyla kulak kabartıp dinliyordu. Bir defasında gülümseyerek şöyle demişti: "Siz aslında bir şair olacaktınız, Bay Karsky!"

Ama Karsky'nin arkadaşları düşünceli düşünceli başlarını sallıyordu. Vinzent Viktor Karsky akşam toplantılarına seyrek katılmaya başlamıştı; geldiği zaman da susup konuşmuyor, ne arkadaşlarının şakalarını dinliyor, ne de sorularını işitiyor, sanki uzak, aşina bir ezgiye kulak verir gibi öylesine bir gizlilik içinde lambanın ışığına bakıp gülümsemekten başka şey yapmıyordu. Edebiyat üstüne de konuşmaz olmuştu, hiçbir şey okumaya yanaşmıyor, daldığı düşüncelerden biraz hoyratça çekilip alındı mı ansızın homurdanıyordu: "Rica ederim, Aziz Tanrının tuhaf pansiyonerleri vardır."

Ancak, öğrenci arkadaşları iyi bir çocuk olan Karsky'nin artık eşi bulunmaz antikalar arasında yer aldığı konusunda görüş birliği içindeydi: çünkü Karsky o saf üstünlüğünü de çevresine hissettirmez olmuştu: küçük kızlar yüreği insan sevgisiyle dolu öğretmenliğinin eksikliğini duymaya başlamış, Viktor Karsky herkes için bir bilmeceye dönüşmüştü. Akşamları bazen kendisine sokakta tek başına yürürken rastlayanlar çıkıyordu; Karsky ne sağına, ne soluna bakıyor, gözlerindeki mutlu, tuhaf ışıltıyı yalnız odacığına koşup burada bütün dünyanın gözünden saklamak için hayli acele eder görünüyordu.

Karsky, "Ne tatlı bir ismin var, Helene" diye fısıldadı, ona bir sır emanet eder gibi dikkatli bir sesle.

Helene gülümsedi. "Amcam hep paylar beni; Helene'nin aslında prenseslerin ve kraliçelerin ismi olduğunu söyler."

"Sen de bir kraliçesin, Helene. Başında som altından bir taç taşıdığının farkında değil misin? Zambaklar gibi ellerin var. Hatta öyle inanıyorum ki, Tanrı kendisi için o değerli gökyüzünü kesip doğrayarak bu gözleri yaptı sana."

“Bırakın bu romantik sözleri!” dedi hasta kız darılıp gücenmiş, öte yandan şükran dolu gözlerle.

“İsterdim ki senin böyle resmini yapayım,” diyerek içini çekti Karsky. Bunun üzerine ikisi de sustu. Kendileri farkına varmadan elleri birbirini buldu; bahçe içinde kulak vermiş onları dinleyen birinin ansızın kendilerine doğru geldiği duygusuna kapıldılar. Bir Tanrı ya da bir peri. Mutlu bir beklentiyle doldu ruhları. Susuzlukla kavrulan bakışları uçuşan iki kelebek gibi birbiriyle karşılaştı -ve öpüştü.

Karsky konuşmaya başladı derken, sesi kayın ağaçlarının uzaklardan gelen hışırtısını çağrıştırıyordu.

“Bütün bunlar bir düş sanki. Beni büyüledin, Helene. O çiçekli dalla kendimi de sana teslim ettim. Her şey bir başka türlü şimdi, içim aydınlıkla dolup taşıyor. Geçmişe ilişkin hiçbir şey bilmiyorum artık. Hiçbir acı, hiçbir sıkıntı hissetmiyorum, bir istek bile duyduğum yok. Hep böyle tasarlamıştım mutluluğu -ölüm ötesindeki mutluluğu...”

“Ölmekten korkuyor musun?”

“Ölmekten mi? Evet. Ama ölümden değil.”

Helene, solgun elini usulcacık Karsky’nin alnına koydu. Karsky, elin fazlasıyla soğuk olduğunu hissetti. “Gel içeri!” dedi usulcacık uyaran bir sesle.

“Ama ben hiç üşümüyorum. Sonra, ilkbahar bir güzel ki!”

Helene, yürekten bir özlemle söylemişti bunu. Sözleri uzun zaman bir ezgi gibi yankılandı.

Kiraz ağaçlarının çiçek açması sona ermişti. Helene ağaçlıklı yolun daha içerlerinde, gölgelerin daha koyu ve serin olduğu bir yerde oturuyordu şimdi. Karsky, ona veda etmeye gelmişti. Yaz tatilini uzakta, Salzkammergut dolayındaki göl kıyısında anne ve babasıyla geçirecekti. Helene’yle her zamanki gibi değişik konular, düşler, anılar üzerinde konuştular. Ama geleceği düşünmek hiçbirinin aklından geçmedi. Helene’nin yüzü her zamankinden daha solgundu, gözleri daha büyümüş, daha çok çukura gömülmüştü; elleri koyu yeşil battaniye üzerinde hafifçe titriyordu. Karsky doğrulup kalktı; her iki elini kırılgan nesneler gibi kollayarak elleri içine alınca, Helene yumuşacık bir sesle:

“Öp beni!” dedi.

Karsky eğildi, şehvetten arınmış soğuk dudaklarla alnından ve ağzından öptü hasta Helene’yi. Bu masum ağzın sıcak rayihasını bir mutluluk gibi

yudumladı; ansızın çocukluğundan bir sahne geldi aklına: Annesi bir ara kendisini tutup havaya kaldırmış, keramet sahibi bir Madonna tasvirini göstermişti. Derken güçlenmiş olarak Helene'den ayrıldı Karsky, hiçbir üzüntü hissetmeksizin ağaçlıklı yoldan uzaklaşıp gitti. Yolda bir kez daha arkasına döndü, yorgun bir gülümsemeyle peşinden bakan olgun yüzlü Helene'ye başıyla selam yolladı, sonra yeni açmış bir gülü çit üzerinden ona attı. Helene, mutlu bir özlemle hemen elini uzatıp gülü yakalamak istedi. Ama kırmızı gül ayakları dibine düştü. Helene zahmetle eğildi, gülü yerden kaldırıp kavuşturulmuş ellerinin arasına aldı; kadife yumuşaklığındaki yapraklarına kondurduğu öpücüklerle kırmızıya boyandı dudakları.

Ama Karsky bunu göremedi artık.

Kavuşturulmuş elleriyle yazın yakın kavurucu sıcağı içinden yürüyüp gitti.

Sessiz odacığına girer girmez kendini emektar koltuğa atarak, güneşe çevirdi gözlerini. Beyaz tül perdelerin ardında uçuşan sineklerin vızıltısı geliyordu. Pencere pervazındaki çiçekte bir tomurcuk patlamıştı. Helene'yle birbirlerine "Görüşmek üzere" demedikleri nasılsa aklına geldi.

Güneşte yanmış olarak tatilden yine küçük kente döndü Karsky. Eskiden aşinası olduğu üçgen çatılı evlerin yer aldığı sokaklarda yürüyüşe çıktı; soluk güz ışığını neredeyse mor bir renge boyayan evlerin cephelerine başını çevirip baktığı yoktu. Döndüğünden beri kentte ilk yürüyüşe çıkışıydı bu, öyleyken yürüyüşü her Allahın günü aynı yolu arşınlamış birininkine benziyordu. Sonunda parmaklıklı yüksek kapıdan geçerek gömütlükten içeri girdi; tümsekler ve şapeller arasında hedefinden emin yürüyüşünü sürdürerek yeşillikler ortasında bir mezarın önüne gelip durdu, gösterişten uzak haçtaki yazıyı okudu: Helene. Onu burada bulacağı doğmuştu içine. Hüzünlü bir gülümseme ağız köşelerinin çevresinde titreşti.

Ansızın olamaz diye geçirdi içinden. Helene'nin annesi ne kadar da eli sıkı davranmıştı; kızının mezarı üzerinde kurumuş çiçeklerle yanı başında zevksiz tenekeden kaba bir çelenk duruyordu. Karsky çiçekçiden birkaç gül alıp geldi, diz çöküp keskin kenarlarıyla cimrice çelengi baştan aşağı taze çiçeklerle bezedi, çelenkte boş bir köşecik bırakmadı. Sonra ayrıldı gömütlükten; kalbi, görkemli binaların çatıları üzerindeki sonbaharın kızıl akşamları gibi aydınlıktı.

Karsky, bir saat sonra müdavimi oldukları meyhanenin yolunu tutmuştu. Eski dostları etrafını sardı, onların ısrarlı isteğine karşı duramayarak geçirdiği yaz tatilinden anlatmaya koyuldu. Alplerde çıktığı turlardan söz ederken eski üstünlük taşan tavrını yeniden açığa vurdu. Oradakiler Karsky'nin şerefine kadeh kaldırdılar.

“Baksana,” diye konuşmaya başladı dostlarından biri, “neydi o zamanki halin, tatilden önce, hani kendini büsbütün... haydi anlat, saklama!”

Karsky kaçamak bir gülümsemeyle: “Eh, aziz Tanrının...” diye başladı.

“...tuhaf pansiyonerleri var,” diye tamamladı dostları. “Bunu biliyoruz çoktan.”

Bir süre sonra artık kimse kendisinden bir cevap beklemez olmuştu ki, çok ciddi bir edayla ekledi Karsky: “İnanın bana, önemli olan, hayatta hiç değilse bir kez kutsal bir ilkbaharın yaşanmasıdır; öyle bir bahar ki, insanın gönlünü ilerideki bütün günleri altın yaldızla kaplamaya yetecek kadar ışık ve parıltıyla doldursun.”

Dostları, konuşmasının arkasını bekliyorlarmış gibi kulak kabartmış Karsky'yi dinliyorlardı. Gözleri ışıl ışıl parıldayan Karsky sustu. Dostlarından hiçbiri anlamamıştı kendisini. Ama herkesin üzerinde sanki gizemli bir büyü vardı. Sonunda oradakilerin en genci bardağında kalmış içkiyi bir anda kafasına dikip eliyle masanın üzerine vurarak “Çocuklar!” diye yükseltti sesini. “Sanırım kendinizi duygusallığa kaptırıyorsunuz. Kalkın haydi, hepinizi benim eve davet ediyorum. Benim orası meyhaneden daha rahattır, aramıza katılacak birkaç kız da var sonra.”

Ardından Karsky'ye dönerek, “Sen de bizimle geliyorsun tabii?” dedi.

“Elbette!” diye yanıtladı Karsky şen bir edayla. Bardağındaki içkiyi acele etmeden içip bitirdi.

AİLE ŞENLİĞİ

Ayinden sonra Maria Schnee Kilisesindeki mihrabın dört basamağını inen rahip efendi, dönüp koro mahalliyle orta cemaat yeri arasındaki duvarın arkasında yere çömeldi. Cüppesinin pek çok cebini karıştırıp bir mendil aradı, pes bir org-C sesiyle gereken saygıyı elden bırakmayarak sümkürüp konuşmaya başladı: “Bu dünyadan göçüp giderek rabbimize kavuşan imparatorluk danışmanı Sayın Anton von Wick için hep beraber dua edelim. Yüce rabbimiz! Sadık kulun Antonius’tan rahmetini esirgeme...”

Cemaat yerindeki ilk sırada oturan Stanislaus von Wick, sekiz yıl önce hayata gözlerini yummuş ‘Tanrının sadık kulu Antonius’un’ kardeşi ayağa kalktı, duygulanmışlığını sümkürerek açığa vurdu. Ölünün ruhuna düzenlenen ayin atlatıldıktan sonra, ailenin reisi olarak önden yola koyuldu; cemaat yerinin kasvetli sıralarından kendilerini çözüp alan siyahlar giyinmiş birkaç kadın da onu izledi. Yolda Bay Stanislaus von Wick bir binbaşıdan dul kalmış kız kardeşi Bayan Richter’in koluna girdi, ötekiler de ikişerli sıralar halinde onların peşinden yürüdü. Kimse konuşmuyordu. Hepsinin de ağlamış gözlerini dışarıdaki aydınlık rahatsız etmişti, hepsi de açlık ve can sıkıntısından esniyordu. Aile rahmetli Bay Antonius’un kızı Bayan Irene’nin, Bay Harn’dan dul kalmış, kızlık soyadıyla Bayan Wick’in evinde yemek yiyecekti. Bayan Richter o rahatlığıyla sürekli çelişen bir tempo tutturmuş yürüyor, yürüyüşündeki sabırsızlık kardeşinin fazlasıyla resmî matemzede adımlarıyla pek bağdaşmıyordu. Kız kardeşinin adım atışlarındaki o nefsani dünyevi gayreti fark eden Bay Stanislaus adeta bir uyarıda bulunur gibi, ‘Zavallı Anton kardeşim’ diye mırıldandı.

Bayan Richter başını sallamakla yetindi. Derken Bay Stanislaus dar omuzlarını birkaç kez kaldırarak endişeyle kulak kabartmış bir yüz takındı. Bu hareketini giderek pekiştirdi ve evin kapısına geldiklerinde bütün aile üyeleri önünde uzun zaman onu öylesine vurgulayarak yineledi ki, sonunda Bayan Irene sinirli sinirli sormadan edemedi: “Nen var senin amca?” İlkin endişeli yüzüne yeterince bir teslimiyet ifadesi oturtan Bay Stanislaus, o

korkutucu hareketi çabuk çabuk tekrarlamayı sürdürerek göğüs geçirdi: “Her yanım kaskatı kesildi, kilisede üşüttüm galiba.” Bayan Irene başını salladı sadece; kız kardeşi Friederike alabildiğine dokunaklı pes diyen bir edayla, “Ben de,” diye fısıldadı. Bunun üzerine Fransız mürebbiye, Bayan Irene’nin yedi yaşındaki solgun yüzlü oğluyla ötekilere katıldı; saz benizli Friederike elini usulcacık oğlanın yüzünde gezdirdi. “Rengi o kadar sararmış görünüyor ki, kuşkusuz o da üşüttü,” diye geçirdi içinden. Karanlık merdivenleri çıkarlarken, kız kardeşine, “Oswald öksürüyor,” diye çıtlattı.

Evde hazır bekliyordu yemek masası. Sofraya oturulduğunda herkes kilisedeki ayinden yanında getirdiği rahatsızlığı unutmuş görünüyordu. Bay Stanislaus von Wick kız kardeşiyle Bayan Friederike’nin yanında oturuyordu. Amca bey yolda gerçekleştirdiği aşırı omuz jimnastiğini bir put hareketsizliğiyle gidermek ister gibiydi. Gözlerini karşısında oturan, aileyle akrabalık derecesi konusunda kimsenin fikir sahibi olmadığı evin yorulmak bilmez teyzesi yaşlıca Matmazel Auguste’nin üzerinden uzağa, yemek odasının koyu karanlık bir köşesine dikmişti; köşedeki pek küçük komodinin yanı başında emprime kumaşla kaplı iki yüksek koltuk adeta boyunları bükük öylece durmaktaydı. Bürosunda gazete okurken kendisini birinin rahatsız edecek olduğu zamanlardaki gibi kafası işte öylesine meşgul görünüyordu Bay Stanislaus’un. Bıçak tıpkı bir kalem gibi sert parmaklarının arasına sıkışmış, o andaki düşüncelerini içeren belgenin altına sanki çayır güzelinden örülmüş o zarif Stanislaus von Wick ismini çiziktirmesini bekliyordu. Çevresindekiler bu önemli an’ın bilincindeydi ve adeta nefeslerini tutmuş bekliyorlardı. Yalnızca masanın bir ucunda oturan küçük Oswald gecikmiş bir aceleyle önündeki et suyunu kaşıklıyor, her anma günü yemeğinde üç gün öncesinden başlayıp üç gün sonrasına kadar karnını tıka basa doyuran Auguste Teyze ise, çok yiyip çok konuşma işlevini yerine getiriyordu. Sözlerini silme yemek dolu tabağına siper yapıyor, yediklerini sindirme konusunda hayal gücü midesiyle yarışıyordu. Ne var ki, bu karışık iş onu az terletmiyor, zaman zaman her iki etkinliğe de bir süre ara vermek zorunda bırakıyordu.

İşte böyle bir mola sırasında Bay Stanislaus yüksek koltuklardan geriye çağırdığı gözlerini Auguste Teyze’nin gölgeli alnına, daha sonra da büyük bir önemle evin hanımına, kendisini daha çok kızlık soyadıyla Bayan von Wick olarak duyumsayan dul Bayan Horn’a yöneltti; o da amcasının bu

elçilerini resmî bir edayla karşıladı. Masadakiler derin bir suskunluğa gömülmüştü. Bayan Horn meyve bıçağını eline aldı, bir taç gibi 'W' harfiyle donatılmış şarap kadehinin kenarına kadar zahmetle kaldırıp bir kez tıklattı onu. Bu küçük neden, bir sürü önemli sonucun doğmasına yol açtı: Tüm silahlar az çok neşeli telaşına ara verdi, beyaz bayraklar gibi değişik kucaklardan başlarını çıkaran peçeteler silahların susuşunu ve barışı müjdeler gibi dalgalanmaya koyuldu. Tavşan gözlü Fransız mürebbiye küçük Oswald'ın elinden çekip aldı kaşığı. "*Que veux-tu*?"[5] dedi Oswald. Neye uğradığını şaşıran mürebbiye, "*Fais attention*!"[6] dedi fısıldayarak. Bu gürültü içinde Bay Stanislaus'un ilk sözleri geride bir iz bırakmadan kaybolup gitti. Bunun üzerine gerinip uzanan Bay Stanislaus boynunu biraz daha yukarı kaldırdı; hançeresinde uyuyup kalmış sözcükleri silkip uyandırmak ister gibi elini boyunbağına bastırdı. Donuk bakışları köşedeki iki koltuğu arayıp buldu. 'Orada,' diye başladı konuşmaya ve herkes bir buyruğa uyarak gözlerini gösterilen yere çevirene kadar bekledi. "Benim zavallı kardeşim, Tanrı rahmetini esirgemesin kendisinden, sekiz yıl önce orada ruhunu teslim etti. Ağzından çıkan son sözler ailemizin esenliğiyle ilgiliydi. Ölümünden önceki gün birbirinize destek olun demişti bana. Ve biz de onun dileğini yerine getirerek bugün bir dayanışma içinde bir araya gelmiş, onun sekizinci ölüm yıldönümünü kutluyoruz. Tanrı bize güç versin, sağlık ve sükûn içinde onun anısını daha uzun zaman gönlümüzde yaşatalım; eminiz ki, şu an kardeşimi ve-" evin hanımına ve Bayan Friederike'ye dönerek "-babanızın-", duygulanmış gözleri, usulcacık ve kimse görmeden nemli parmaklarıyla önündeki ekmek kırıntılarını tutup kaldıran Oswald'ı arayıp bularak "-büyükbabanızın ruhu bizleri kutsayarak üstümüzde dolaşıyor." Konuşurken gösterdiği çabadan ve duygulanmışlıktan bitkin düşen Bay Stanislaus yerine oturdu, ama otururken redingotunun uzun, siyah eteklerini titizlikle sıvamayı unutmamıştı. Kardeşinin öldüğü günde de yine böyle konuşmuş, o gün bugün de her defasında yaptığı sadece arada geçen yılların sayısını konuşmasına eklemek olmuştu. Ne var ki, her yıl yalnızca bir kez kullanıldığı için konuşmasındaki sözcükler belli bir tazeliği korumuştu.

Bay Stanislaus'a öyle gelmişti ki, sanki dile getirilmeden önce her sözcük ağzında üzerindeki tozlardan arınıyor, kendine bir çeki düzen veriyordu. Tokuşturulan kadehlerin yakışık alır bir çekingenlikle

selamlaşmasının ardından solgun yüzlü Bayan Friederike kısık bir sesle, çabuk çabuk öksürerek, “Babam o koltukta mı öldü, yoksa öbürsünde mi?” diye sordu, yarı yumulmuş gözleriyle köşedeki yere bakarak. Bu soruyu yersiz bulan evin hanımı Bayan Irene omuzlarını silkti. Bay Stanislaus, içine iyice gömüldüğü duygulanmışlığından hâlâ sıyrılamamıştı; kız kardeşi Bayan Richter’e gelince şişmiş avurtlarıyla ağzındaki lokmayı çiğniyordu; dolayısıyla, soruyu yanıtlamak Auguste Teyze’ye düştü, fazla duraksamayarak anılarından bir bölümünü uykusundan uyandırmak ister gibi elini kır saçlı başında gezdirdi; ardından gözü pek bir kararlılıkla, “O koltukta!” diye kestirip attı. Auguste Teyze, her zaman böyle titiz ve saygılı bilgiler vererek aileyle genelde biraz su götürür akrabalığını kanıtlamaya çalışırdı. Derken bir curcunadır aldı salonu. Herkes ayağa kalkıp köşedeki koltukların çevresinde dikilmeye başladı. Sonunda Bay Stanislaus da ötekilere katıldı. Ikına sıkına koltukların etrafını dolanarak arka yüzlerini elleyip yokladı. Ardından merakla oracıkta bekleşenleri bilgilendirerek, “Bir vidası eksikti koltuğun,” dedi. “Buradakinin de bir vidası eksik; kardeşimin de bu koltukta hayata veda etmiş olması gerekiyor.” Oradakiler acaba koltuk da dile gelir, o da bir şey söyler mi gibilerden bir süre daha bekledi; koltuk ilgisiz kalıp suskunluğunu koruyunca, herkes yine eski yerine döndü.

Bayan Friederike ufak ufak öksürerek, “Büyükannem de o sarı koltukta öldü,” diye bir saptamada bulundu. Ardından, Wick ailesinin üyelerinden biri ya da öbürünün oturduğu yerden kalkamayarak hayata veda ettiği ve ruhları öbür dünyaya göçmüş diğer aile üyelerinin ruhlarını arayıp bulmaya çıktığı bütün koltuk ve kanepeler odadakiler tarafından birbirlerine gösterildi. Az da koltuk yoktu evde; aileden birinin üzerinde otururken hayata gözlerini kapamadığı koltuk olmak adeta bir yüz karasıydı. Bunu Bay Anton’un can verdiği koltuğun yanı başındaki emprime kumaşla kaplı koltuk da bütün varlığıyla hissediyordu.

Yemek arasındaki mola biraz uzamıştı. Evin hanımı parmaklarından birini elektrikli zilin düğmesine bastırdı. Sofradakiler hâlâ son kalan koltukları ve koltuklarda ağızlardan çıkan son sözcükleri sayıp döküyor, Bayan Friederike de donuk bir gülümsemeyle her fırsatta yaptığı gibi bu kez de büyükanne von Wick’in ölmeden Fransızca bir şeyler söylediğini yineliyordu ki, “emektar Johann” girdi salona; oldum olası bu isim altında evin envanterinde yer alan uşak, karaca etinden filetolarla bir servis tabağını

elinde dengeleyerek kaygan zemin üzerinde masaya yaklaştı. Aile üyelerine hanidir hizmet ettiği yoktu artık; değişik von Wick kuşaklarından değişik emeklilik maaşı alıyor, sadece pek özel durumlarda, öncelikle önemli ölüm yıldönümlerinde işe soyunuyordu. Böyle zamanlarda '*constantia et fidelitas*'[7] armasını ve yazısını içeren gümüş düğmeleriyle eski üniformasını sırtına geçirip sırma iplikten örülmüş kocaman beyaz eldivenlerini gut hastalığından kıvrılıp bükülmüş ellerine geçiriyor, bu haliyle giyinik bir hayalete benziyordu. Adeta solgun bir yaprak gibi masanın ucuna sürüklenip Bayan Irene'nin, dulluk soyadıyla Bayan Horn'un yanında durdu. Pek iyi görmeyen gözlerinin ilkin salondaki loşluğa alışmasını bekledi; daha sonra elindeki tabağı yalnızca sezgilerine dayanarak bir kişinin oturduğunu varsaydığı yöne uzatmaya başladı. Bayan Irene hayli zahmetle küçük bir fileto parçasını servis tabağından kendi tabağına yuvarladı, ardından garnitür olarak biraz pirinç tanesini de yaşlı Johann'ın bir hayır dua gibi titreyen ellerinden aldı; babası ve büyükbabası da kendi filetolarını emektar Johann'ın elinden almışlardı. Ardından Bayan Irene yaşlı uşağın iplikten örülmüş eldivenleri önünde saygıyla eğildi. Kendi kuş perspektifinden bakan emektar Johann bu kez gözlerini başında mor hotozuyla Bayan Richter'e çevirmişti. Bayan Richter, ilkin anlayış dolu bir bakışla servis tabağını gözden geçirdi. Emektar uşak, önündeki mor renkli hotozun sahibinin kim olduğunu çıkarmaya çalışıyordu şimdi. Bir süre düşünüp taşındıktan sonra leylak rengindeki hotozun rahmetli büyükbabanın eşi saygıdeğer Bayan Karolina von Wick'e ait olduğuna bütün kalbiyle kanaat getirdi; iyi yürekli kadının önünde alçakgönüllülükle eğildi, otuz yılı aşkın bir zaman önce ona son karaca filetosunu buyur etmişti. Emektar uşak için bin yıl bir gün gibiydi; Bay Stanislaus'u bizzat büyükbaba Peter diye görmek ve ilerlemiş yaşına karşın onu hâlâ pek dinç bulmak emektar Johann'ı sevince boğmuştu. Attığı her adımda, büyükbaba zamanında hizmetine koştuğu bir aile üyesinin karşısında dikiliyor görüyordu kendini. Küçük Oswald'ı çocuk Stanislaus Amca olarak selamlaması hepsinden şaşırtıcıydı. Solgun yüzlü Oswald'ın sivri dirseklerinin çevresinde bir tur yaptırdığı servis tabağının elinde sallanışı bir sevecenliği, bir komplimanı içeriyordu adeta. Sofradakilerden pek çoğunun gözleri yaşlı uşağın devinimlerini izliyordu, doğrusu seyrek rastlanır, görülmeye değer biriydi emektar uşak Johann; Tanrının rahmetine

kavuşmuş bütün Wick ailesinin üyelerinden kalmış tüm dünyevi artıkları adeta kendisinde barındırıyordu.

Yalpalayan ayaklar üzerinde ölülerin yer aldığı masanın çevresini dolanan ihtiyar Johann, Fransız mürebbiyenin önünde biraz duraklamış, bu kırmızı gözlü bayanı ölüler arasında nereye yerleştireceğine karar verememişti. Ama belleğinin kendisini sık sık yarı yolda bırakıyor olmasıyla teselli bulup henüz yeteri kadar fileto almasına fırsat vermeyerek servis tabağını mürebbiyenin önünden hemen çekip uzaklaştırdı. Fransız mürebbiye biraz şaşırarak çevresine bakındıysa da ortalığı telaşa vermekten kaçmış, Oswald'a dönüp:

"*Bubi, tu as trop,*"[8] dedi. Büyük bir serinkanlılıkla Oswald'ın önündeki tabaktan bir fileto parçası aldı; oğlan, ürkek ve mahzun gözlerle tabağından giden nefis lokmanın arkasından baktı.

Auguste Teyze incir çekirdeğini doldurmayan kent dedikodularını anlatıp duruyor, pek seyrek olarak sofradakilerden biri sadaka gibi bir sözcükle lafa karışıyordu. Böyle bir günde böyle dünyevi şeylerden söz edilmesini yakışıksız gören evin hanımı, dul binbaşı eşi Bayan Irene bu konuda bir iki şey söylemeden edemedi kız kardeşi Bayan Richter'e, o da haklısın der gibi başını salladı, tabağındaki karaca filetosunu giderek daha bir iştahla yemeye koyuldu. Bayan Friederike evrensel teyzenin anlattıklarını daha fazla dinlemekten vazgeçip Fransız mürebbiyenin on birinci kez söylediklerine kulak kabarttı. Bir vakit manastıra kapanmaya niyetlenen Fransız mürebbiyenin davranışını, Bayan Friederike her zaman son derece ilginç bulmuştu; aynı şeyin on ikinci kez anlatımında solgun yüzlü Parisli mürebbiyeyi bu kötümser kararın kucağına iten olayın izlerini ele geçirdiğini ummaktaydı. Ne var ki, bu kez de Stanislaus Amca'nın sesiyle konuşmaları tam orta yerinde kesintiye uğradı. Stanislaus Amca'nın sesi şimdi daha yüksek perdeden çıkıyordu; emektar sadık uşağı ceketinin eteğinden tutup alıkoyarak sevecen bir alçakgönüllülükle kulağına fısıldamadan duramamıştı: "Eh, bizler yaşlanıyoruz artık, sevgili Johann!" Emektar uşak Johann buna bir yanıt bulup veremedi. Bir kez Sayın Büyükbaba Peter von Wick'in gösterdiği yakınlık fazlasıyla duygulandırmıştı kendisini; sonra da kulağı ağır işittiği için konuşulan sözlerden hiçbirini anlamamıştı. Bay Stanislaus biraz aceleyle tekrarladı sözlerini, ama söyledikleri yine emektar uşak tarafından anlaşılmaksızın

kaldı. Şimdiye kadar her şeyi yağdan kıl çeker gibi çözümlemiş Stanislaus Amca düpedüz formalite niteliğindeki bu işin gereğinden çok uzadığı sonucuna varmıştı; sesindeki tüm sevecenlik kayboldu ansızın, yaşlı Johann'ın yüzüne karşı haykırdı:

"Ee, Johann -ne var ne yok bakalım?" Soru üzerine herkes dikkat kesilmişti.

Bayan Friederike susmuştu; Fransız mürebbiye, Auguste Teyze, ayrıca Oswald susmuş, hatta oğlan merakından bir çatal dolusu yiyeceği tam ağzına götürecekken vazgeçip elinde tutmaya başlamıştı.

Ve Johann anlamıştı bu kez. Yaşlı uşakların o saygılı teklifsizliğiyle Bay Stanislaus'un beyaz, dazlak başına doğru eğilerek, "Fazlasıyla lütfediyorsunuz Saygıdeğer Efendimiz Peter!" diye yanıtladı soruyu. Geçmiş yıllarda büyükbabaya evdeki öbür kardeşlerinden farklı olarak hep böyle hitap etmişti. Ağzından sözcükler kısa aralarla çıkıyor, sanki önceden her sözcüğü güçlükle arayıp buluyordu. Hasta Bayan Friederike'ye öyle gelmişti ki, sanki bir yerde hanidir kurulmamış bir çalar saat çalışmaya başlamıştı. Sözde büyükbaba Peter'in önünde yaşlı Johann bir an duraklamıştı; bu yüzden, Peter ismi genel dikkatin içinde daha bir tuhaf, daha bir yadırgatıcı yankılanmıştı. Bay Stanislaus irkildi ansızın, benzi sarardı, yüz hatlarındaki sevecenlik uçup gitti. Herkesin bakışını bir yük gibi üzerinde hissetmeye başladı: iyice kocamış, kolu kanadı kırılmış biri gibi göründü gözüne; çünkü kendisinin belli belirsiz hissettiği şey salondakilerin bakışlarında kat kat güçlenmiş olarak açığa vurmuştu kendini: Dehşet ve korku. Oradakileri sırayla süzdü, birinin dudaklarında "Sayın Peter" sözcüğünü okuyabileceğinden çekindi. Ama herkes susuyordu. Bunun üzerine ürkek ürkek arkasına dönüp bakarken, "Bizim Johann kafayı üşütmüş anlaşılan," dedi. Ama arkasında kimse yoktu artık.

Bay Stanislaus, elini birkaç kez dar alnı üzerinde gezdirdi. Serinkanlılığını biraz korumuş olan kız kardeşi dul Bayan Richter, "Ne var, ne oldu Stanislaus?" diye sordu.

Sönük bir sesle, "Yok bir şey Karoline," diye yanıtladı Stanislaus Amca. Ardından peçetesini asabi bir kararlılıkla tabağının yanı başına bıraktı, iki koluyla masanın kenarına dayanarak doğrulup kalktı, sarsak adımlarla iki koltuğun küçük bir sehpanın yanında durmakta olduğu karanlık köşeye yöneldi. Henüz içinde Wick ailesinden kimsenin ölmediği koltuğa bitkin halde bıraktı kendini. Bu, adaletin bir oyunuydu. Herkes büyülenmiş gibi

yerinde oturuyor, Stanislaus Amca’ya bakıyordu. Bayan Irene, dul Bayan Horn gözünü karartarak seslendi: “Amca?”

Ne var ki, Stanislaus Amca hayır der gibi elini oynattı. Rahatsız edilmek istemiyordu. Biliyordu ki, bu onun oturduğu son koltuk olacaktı, bugün ya da yarın; ama sözcüklerden sonuncusu üzerinde kuşkusu vardı.

YAŞLILAR

Yetmiş beş yaşına gelen Bay Peter Nikolas'ın unuttuğu pek çok şey vardı; acı ve tatlı anıları unutmuş, haftaları, ayları ve yılları unutmuştu. Yalnızca günleri belli belirsiz fark edebiliyordu. Zayıf, giderek daha da zayıflayan gözleriyle her batışında güneşi solmuş bir erguvan, her sabahı *vieux rose*[9] gibi ışıldıyor görmekten kendini alamasa da, gerçekleşen değişimin yine de bilincine varabiliyordu. Genel olarak söz konusu değişimden rahatsızlık duyuyor, buna boşa harcanan aptalca bir çaba gözüyle bakıyordu. Baharın ve yazın taşıdığı değer de belleğinden silinip gitmişti. Nihayet, sayılı anlar dışarıda tutulursa üşümediği bir an yoktu yaşlı Peter Nikolas'ın. Böyle anlardaki sıcaklığı da ocakta yanan ateşe mi, yoksa güneşe mi borçlu olduğunu zerrece umursamıyordu. Ancak, ikincisinin kendisine daha ucuza geldiğini biliyordu. Güneşin yüzünü gösterdiği her gün kalkıp sarsak adımlarla, topallaya topallaya kent parkının yolunu tutuyor, ıhlamurun altındaki uzun sıraya, Düşkünler Yurdu'ndan ihtiyar Pepi ile Christoph arasındaki yere oturuyordu.

Her günkü sıra arkadaşları kendisinden daha yaşlıydı kuşkusuz. Bay Peter Nikolas oturur oturmaz, başını eğerek karga gibi kısık sesiyle arkadaşlarını selamlıyordu. Sağında ve solundakiler de kendiliğinden eğilen başlarıyla onun selamına karşılık veriyorlardı. Ardından Bay Peter Nikolas bastonunu kumlu zemine dayayıp ellerini biraz eğik sapının üzerine koyuyordu.

Bir an sonra herhangi kırışıklığı içermeyen yuvarlak çenesini de bastonun sapına yaslayıp gözlerini kırpıştırarak solundaki Pepi'ye bakıyor, bütün dikkatiyle onun tavlı ensesinden adeta sararıp solmuş gibi sarkan kırmızı başını süzüyordu. Pepi'nin başı yavaş yavaş rengini atıyor gibiydi, gür ve ak bıyığının dipleri tümüyle kirli bir sarıya boyanmıştı. Vücudunu öne eğmiş, dirseklerini dizlerine dayamış Pepi, zaman zaman katlanmış ellerinin arasından kumlar üzerine bir tükürük atıyordu, yerde şimdiden tükürüklerden küçük bir birikinti oluşmuştu. Hayatı boyunca tükettiği pek

çok içkinin en azından faizini taksit taksit ödemeye mahkûm edilmişe benziyordu.

Pepi'de yeni bir şey göremeyen Bay Peter Nikolas, elinin tersine dayadığı çenesini yarım bir döndürüşle sağa çevirdi. Tam o sırada Christoph aksırmış, söz konusu eyleminin izlerini gotik parmaklarının titiz fiskeleriyle uzaklaştırmaya çalışıyordu. İnanılmaz derecede çökmüş bir hali vardı. Zaman zaman hayrete kapılma alışkanlığını hâlâ koruyan Bay Peter Nikolas, bir deri bir kemik kalmış Christoph'un bütün yaşam boyu bir yerinden kırılıp kopmaksızın nasıl olup ayakta kalabildiğini sık sık aklından geçirmişti. En iyisi Christoph'u, boynundan ve ayaklarından şöyle sağlam bir kazığa bağlanmış biri gibi hayalinde canlandırıyordu. Bay Christoph'un o gün keyfi yerindeydi, geğirdi biraz, bu geğirişi memnunluğunun ya da sindirim durumundaki bir bozukluğun belirtisiydi. Bu arada dişsiz çeneleri arasındaki bir nesneyi adeta sürekli ezip öğütmeye çalışıyor, ince dudakları birbirine sürtüne sürtüne aşınmışa benziyordu. Sanki tembel midesi geçip giden dakikaları bile artık sindirmek istemez görünüyor, Christoph'a da her bir dakikayı ağzında çiğneyebildiği kadar uzun süre çiğnemek düşüyordu. Bay Peter Nikolas çenesini Christoph'tan başka tarafa döndürüp sular damlayan gözlerle dosdoğru parktaki yeşilliklere bakmaya başladı. Derken çalılıklar önünde yazlık giysileriyle parlak ışık yansımaları gibi durup dinlenmeksizin hoplayıp zıplayan çocuklardan rahatı kaçar gibi oldu. Gözlerini yumdu biraz. Uyuduğu yoktu aslında. Sıska vücutlu Christoph'un çeneleri arasından dökülen hafif öğütme sesini, bu arada sakalındaki tellerin çıkardığı çıtırtıyı, onun gürültüyle yere tükürüşünü işitiyordu. Yanına bir köpek ya da bir çocuk fazla yaklaşmaya görsün, sunturlu bir küfür savuruyordu Pepi. Bay Peter Nikolas, parkın uzak yollarındaki çakıllar üzerinde gezinen bir tırmığın, ayrıca önünden gelip geçenlerin ayak seslerini duyuyordu. Derken yakında bir yerde dolu dolu on ikiyi vuran bir saatin sesi geldi kulağına. Saatlerin vuruşlarını saydığı yoktu artık, ama sayılamayacak kadar çok vurmalarından da öğle olduğunu anlıyordu. Saatin son vuruşuyla birlikte ince bir ses kulaklarında okşayarak yankılandı: "Dedeciğim, öğle oldu!"

Ve Bay Peter Nikolas koltuk değneğine dayanarak doğruldu, bir elini on yaşındaki torununun sarı saçlı başına koydu usulcacık. Küçük kız, her seferinde bir yaprak gibi saçlarından çekip aldığı dedesinin elini ağzına götürüp öpüyor, dedesi de her seferinde başını bir sağa bir sola eğerek

Düşkünler Yurdu’ndan arkadaşları Pepi ile Christoph’u selamlıyordu, onlar da kendiliğinden eğilen başlarıyla selamına karşılık veriyorlar, sarışın torunuyla Bay Peter Nikolas’ın ilk çalılıklar arkasında gözden kayboluşunu izliyorlardı.

Bazen öyle oluyordu ki, Bay Peter Nikolas’ın oturduğu yerde torunu birkaç çiçek unutuyor, çiçekler boyunları bükük, bir öksüzlük içinde oracıkta duruyordu. Sıska Bay Christoph, gotik parmaklarını ürkek ürkek çiçeklere uzatıyor, eve dönerken bunları çok seyrek ele geçen değerli nesneler gibi yanına alıp götürüyordu. Bunun üzerine kırmızı saçlı Bay Pepi küçümser bir edayla yere tükürüyor, Pepi’nin bu davranışı karşısında Bay Christoph da mahcup bir tavır takınıyordu.

Ama Düşkünler Yurdu’na geldiklerinde Bay Pepi sanki düpedüz tesadüfen bardağa su doldurup kaldıkları odanın penceresine koyuyor, sonra odanın en karanlık bir köşesine çekilip sesini çıkarmadan bekliyordu. Derken onun arkasından Bay Christoph geliyor, elindeki zavallı birkaç çiçeği penceredeki bardağın içine yerleştiriyordu.

HAYATTA

Denetleyici, ucunda mat bir cam küreyle bir gaz lambasının kolu gibi başını masasının üzerine eğmiş oturuyor.

Çalışkan biri; karşı masada öyle biri varken çalışkan olmak kolay değil.

Allahtan ki masaların üzerinde bir yükselti bulunuyor, bir siper gibi arkasında gözden kaybolabiliyor insan.

Denetleyici bir küreyi andıran dazlak başını bir vida gibi önündeki sayıların alabildiğine derinliklerine geçirmiştir; karşı masadaki memurun sözleri, üzerinden geçip giderek duvardaki Avrupa Demiryolu Ağı'nı gösteren kraliyet haritasına saplanıp kalıyor.

Belli ki daireye son kez gelen genç memur devletin kutsal malı karşısındaki saygısını yitirmiş tümüyle. Yapmaya yeltenmediği bir densizlik yok. Örneğin, o anda şöyle diyor:

"Gerçekten, Bay Kniemann, burada yavaş yavaş tozlanıp küflenmektense, dışarıda bir çöpçü ol ya da ne bileyim başka bir şey, daha iyi. Buyurun şu duvarlara bakın bir, sağdakine, soldakine bir bakın şöyle. İnsan eski bir kitap içine hapsedilmiş hissediyor kendini; sizden önceki memurun okurken dalıp uyuduğu kitabın sayfalarının birinde unutulmuş bir nişan."

"17.850," diyor Denetleyici Kniemann ve tapu sicilinin sayfalarını çeviriyor; devcileyin sayfa bir yelken gibi önünden geçip giderken geriye çekiyor kendini.

"İnsan hep sıradan biri olarak kalmayacak ya demek istiyorsunuz," diye yorumluyor genç memur, denetleyici Kniemann'ın bu hareketini.

"Denetleyici olur ileride, büro amiri olur, hatta belki müfettişliğe kadar yükselir, yani köhne bir kitaptan alınıp altın yaldızlı birine, örneğin 'Kömür Sandığındaki Katil'den Şarkılar Kitabı'na aktarılır. Ama size söylüyorum işte, kitap içine konan bir nişan olarak kalır hep, bilemediniz terfi zamanlarında 'unutma beni' yazısı okunur binanın üzerinde. Eksik olsun!

Böyle bir amaç fazlasıyla yetersiz benim için. Ben çıkıp gideceğim buradan."

Oflayıp poflayarak, "Evet," diye yanıtlıyor Denetleyici Kniemann, ilgisiz, önündeki sayıları bu kez alttan yukarı yeniden toplamaya koyuluyor. Hesaplamada bir yanlışlık yaptı. "Dışarıda sabah var, öğle var, akşam var," diye devam ediyor genç memur coşkuyla." Burada böyle bir şey görüyor musunuz? Sekizden üçe kadar buradasınız, bu nasıl şeydir sorarım size? Koca bir günden geriye ne kalıyor peki? Bütün kumaştan birkaç metrelik bir artık topu topu, indirimli fiyatlarla malın tümü satılmış. Kalanı hiçbir şeye yetecek gibi değil, insan bundan bir yelek bile diktiremez kendine. Ama dışarıda ışık var, hava var, renk ve özgürlük var, evet..."

"Nerede?" diye soruyor Denetleyici Kniemann kuşkuyla ve önündeki sayıları toplamayı sürdürüyor.

"Hayatın içinde," diye yanıtlıyor genç memur kasılarak. İçerlemiş, "Genç adam!" diyor Bay Kniemann, ardından sayıları toplama işine devam ediyor.

Ne var ki, düşler kurmaktan kendini bir türlü alamıyor genç memur. Bugüne bugün bir şairdir, kuşkusuz kısa ömürlü bir şair, duygusal ve biraz da modası geçmiş, gerçek şairlerin hayâ duygusundan ve sadeliğinden yoksun ama kendi kendisine hayran. Birinin bir aşk mektubunu üzerine tutup yaktığı mumdan başka şey değil ve hayal dünyasında dolaşıp duruyor.

"Bahar geldi mi, o güzelim bahçeler insanı duygulandıran bir şeyler barındırır içlerinde. Demek istediğim, mutfak pencerelerinin açıldığı evlerin arka cephelerindeki o küçük bahçeler, biri öbürünün üstünde. Dört bir yanda ezgiler işitirsiniz; ağaçlarda, pencerelerde ezgiler, parklarda ve boydan boya bütün cadde ve sokaklarda ezgiler. Siz burada hiç ezgi sesi işittiniz mi, Sayın Denetleyici? Hayır, ben diyorum işitmediniz. Sonra, o meydanları göreceksiniz bir: Görkemle dimdik ayakta duran heykeller, çevreleri kalabalıktan geçilmiyor, herkes o büyük insanları anıyor içlerinde yüce duygularla. *Sizin* bu ölümsüz kişiler önünde asla dikilip durduğunuz olmadı; hiç vaktiniz yok ki, sizin de içinizde yüce duygular uyansın."

Bu arada gözlerini kaldırıyor genç memur. Yaşlı denetleyicinin eğilmiş duran alnında tombul bir sinek sürüne sürüne ilerliyor. Denetleyici Kniemann'ın kafası hiç istifini bozmadan sineye çekiyor bunu. Genç memur ne ölü bir insan bu denetleyici diye içinden geçiriyor, iyice geriliyor sinirleri, sonunda dayanamayıp patlıyor:

“Tanrı aşkına, hiç değilse alnınızdaki şu sineği kovun!” Bay Kniemann, sararıp solmuş elini bilinçsizce oynatıyor, bir yandan da hesaplama işini sürdürüyor: “12.473.” Genç memur yeniden toparlıyor kendini.

Işıl ışıl bir gülümsemeyi bol keseden harcayarak:

“Ve sokaklar var dışarıda, sokaklar...” diyor. Susup yeniden başlıyor: “Yeter ki yürümesini bilsin insan! Her an bir kız geçip gider önünüzden, sarışın, aydınlık yüzlü; sanki sizden ‘sen’ demenizi bekler gibi gülümsediğini görürsünüz. Ve pencereler ardında işte öylece pusuya yatar, küçük ayaklarıyla yeri döver ve beklerler mutluluğu. Siz de şöyle bir gerinip uzanır, içinizden geçirirsiniz: Mutluluk benim ve mutluluk siz olursunuz. Bu işlerde becerikli biriyseniz tabii. Size söylüyorum, azizim Bay Kniemann, istemesini bileceksiniz, o kadar. Yarın sabah kalktığınızda sesleneceksiniz kendi kendinize, ben Avrupa imparatoruyum diyeceksiniz. Göreceksiniz Avrupa imparatoru olup gitmişsiniz.”

“Nasıl?” diyor Bay Kniemann ve siperden başını biraz çıkarmayı göze alıyor. Genç memur, Denetleyici Kniemann’ın ürkmüş bir kuşa benzeyen buruş buruş yüzüne babacan bir gülüşle gürlüyor:

“Evet, böyledir işte dışarıda.”

Bay Kniemann önündeki defterlere gömülüyor yeniden, ama bir süre sonra tedirgin sormadan duramıyor:

“Nerede?”

“Nerede mi?” diyor genç memur. “Dışarıda işte, hayatın içinde.”

Bay Kniemann kafasından şöyle geçiriyor: “Bunu sen bana söyleyeceksin, öyle mi!” Çünkü kendisi hayatta çok şey görüp yaşamış biridir. Çiçek hastalığı geçirmiş, kızıl geçirmiş, ayrıca dini cemaate resmen kabul edilmiştir. Daha ne! Üstün bir edayla gülümsüyor ve gaz lambasının kolunda, kafasının içinde bir yerde yanan küçük bir aleve benziyor gülümsemesi. Ve şimdi içeriden dışarıya biraz ışık sızması üzerine cam kürenin ne çok tozlu olduğu fark ediliyor ancak.

Ama genç memur bildiğinden şaşmıyor. Bugün toplu yapıtları yayınlanacak. Dolayısıyla sürdürüyor konuşmasını:

“Bir yaz gününü canlandırın hayalinizde. Ne şahane değil mi! Bu daha bir şey mi; çünkü yaz mevsiminde pek çok gün vardır, hiçbiri de tümüyle birbirine benzemez, her biri tek başına bir harikadır. Genelde dışarısı mucizelerle dolup taşar ve bunların hepsi de bizimdir. Bizler dönüp kendilerine bakmazsak, kimdedir kabahat! Bizler burada oturmuş, sözde

akıllıca işlerle uğraşırız. Sayıları sayıp dururuz habire, aralık ayındaki kömür sevkiyatına ilişkin rakamları kayda geçiririz. Oysa dışarıda hayat vardır. Bizler burada yazarız, kasalı araba, no. 7815. Oysa dışarıda mutluluk vardır. Ben buradan ayrılıp tarımla uğraşacağım, köylü biri olsam da fark etmez. Diyeceğim, insan aziz Tanrısının haberi olmadığı bir iş yapmamalı. Siz sanıyor musunuz ki, Tanrı bir binanın arka cephesindeki bu bürodan bakar içeri? Baksın da uzun bir süre için keyfi mi kaçsın! Sonra, unutmayınız ki, dışarıda her şey devinimdir, ileri geri, sağa sola bir gidiş geliştir her şey, bir dans gibi tıpkı. Kimsenin ayakları uyuşup kalmaz dışarıda, kimsenin göğsü sıkışıp kalbi daralmaz. Oturarak yaşamak diye nitelenemez bizimki, çünkü bizimkisi bir intihardır, olsa olsa oturarak intihar denebilir bizimkine. Bense daha uzun zaman ölmek istemiyorum. Ölmeden nezih bir topluluk içinde yaşayıp üç beş sigara daha tellendirmek niyetindeyim. Çünkü dışarıda buradakinin tersine her şeye izin vardır, sigara tellendirmeye de tabii.”

Bu konuşma sırasında Bay Kniemann’ın siperden yavaş yavaş çıkardığı başı, zevksiz bir mektup ağırlaştırıcı gibi ileri fırlamış alt çenesiyle üzerinde ‘Dosya B’ yazılı bir dosya üzerinde durmaktadır. Bay Kniemann merakla, başını sallıyor: “Hayatta?”

“Hayatta!” diye onaylıyor genç memur ciddi ciddi; yanakları ateş gibi yanıyor.

“Yalan değil: El bir süre arayıp yoklayarak gezinir sağda solda, hayata açılan kapıyı ha deyince bulamayız. Sonra, bir tehlikedir bu hayat aynı zamanda. Anlayacağınız bir tepedir, bir uçurumdur, bir ada, öte yandan bir dalgadır, her şey, her şeydir kısaca. Bu ne demektir, biliyor musunuz? Söyleyeyim size. Noel gecesidir. Noel hediyeleridir. Oh, tüm hediyeleri tutabilmek için eller, tüm hediyeleri hayran hayran seyredebilmek için gözler yetmez. Kısacası o kadar zenginlik karşısında insan adeta yoksul hisseder kendini.”

“Hayatta.” Bu kez soru işareti içermiyor sözcük. Ve yaşlı Kniernann’ın zavallı sesi farkında olmadan genç memurun büyük sevincine öykünüyor. Bay Kniemann ağzından çıkan sesin tonu karşısında şaşırıyor ve bir dili öğrenmeye çalışan biri gibi bir kez daha özenle yineliyor sözcüğü. “Hayatta.”

Ve karşısındaki genç memur onunla hemen aynı zamanda, “Hayatta,” diyor.

İkili yankılanış, bir anı ya da bir dua gibi güçlendiriyor sözcüğü.

Ortadaki görkemli havayı duyumsuyor genç memur, ansızın bir ormanın ortasında buluyor kendini ve suskunluğa gömülüyor. Annesine gidiyor aklı, pazar günlerine özgü haliyle onu gözlerinin önünde canlandırıyor, başında leylak rengi bir şapka, dinlediği vaazdan gözleri biraz yaşlı, dudaklarında yine de bir gülümseme...

Sarışın bıyığına karşın genç memurun yüzü bir çocuk yüzüne benziyor şimdi ve öylesine temiz yürekli bir görünümü var ki, Bay Kniemann hayır, yalan değil konuştukları diye geçiriyor içinden.

Beklediği bir şey daha var Bay Kniemann'ın. Ama karşısındaki genç memur susunca, ihtiyatla doğrulup oturuyor, önündeki defteri kapayıp altlık işi gören o kocaman, kirli beyaz kurutma kâğıdına bakıyor uzun uzun.

Kâğıttaki eskiden kalma kocaman üç lekeye takılıp kalıyor gözleri.

Sonunda kendini kurutma kâğıdından koparıp alıyor. Nedense pencereye çeviriyor başını: pencere önünde gri bir duvardan ve hayli yüksekte bir tutam güneş ışığından başka bir şey göremiyor.

Bay Kniemann düşünüyor: "Evet, evet, öyle anlaşılıyor ki, bizimkisi asla yaşamak değil."

Ve derken karşıdaki aydınlığın gri duvarında turuncu üç ay yükseliyor.

Tuhaf yıldızlardır bunlar, siyah lekeler olarak tozlu dosya üzerinde batıp boyuna karşı duvarda portakal kırmızısı doğuyorlar.

Denetleyici Bay Kniemann telaşlanıyor birden: "Üç kırmızı ay, bu nasıl bir dünyadır?"

"Hazin bir dünya, Sayın Denetleyici."

Ve Bay Kniemann bir süre sonra doğrulup kalkıyor; odacıya öylesine hızlı sesleniyor ki, genç memur irkiliyor birden. Sesinin olanca gücüyle bağırıyor Bay Kniemann:

"Knizek!"

Çok acil bir durum söz konusu olmalı.

"Yeni bir kurutma kâğıdı getirip koyun şuraya!"

KONUŞMADA

(1898–99)

Salonda tablolar olduğunu düşünebiliriz pekâlâ. Sessiz, sakin çerçeveleriyle derinlikler içinde, düşlere dalmış tablolar. Aralarında bir Giorgiona belki ya da Tizian taklidi koyu erguvan renginde bir eser, Paris Bordone taklidi bir başka resim. Salonda çiçekler de eksik değil kuşkusuz. Şaşırmış gözlerle bakıp duran kocaman çiçekler; bütün gün tunçtan derin vazolarda duran, burcu burcu kokulardan ezgiler mırıldanan aylak çiçekler.

Ve işsiz güçsüz insanlar. İki, üç ya da beş kişi. Devcileyin şöminede yanan ateşin ışığı sık sık başını kaldırıp saymaya başlıyor onları. Ama her seferinde bir yanlışlık yapıyor.

En önde, şöminenin başında beyazlara bürünmüş Prenses koltuğuna yaslanmış oturuyor. Yanı başında tüm aydınlığı ele geçirmeye çalışan kocaman semaver. Ele avuca sığmaz renkli bir eskize benziyor Prenses, bir esin ya da kapris kasırgasında acele çiziktirilmiş. Dâhiyane bir sabırsızlıkla gölge ve ışıktan kotarılmış. Yalnızca dudakların çizimi daha zarif düşmüş. Sanki bütün diğer şeyler bu ağzın hatırı için yer alıyor resimde. Sanki yüz sayfasından birine ağızdaki gülümsemenin hüznünü dile getirebilmek için bir kitap hazırlanmış.

Goblen kumaşıyla kaplı geniş koltuğunda Viyanalı bay biraz öne doğru eğilerek, “Prenses hazretleri.” diyor ve ardından kendisine de değersiz görünen birkaç şey daha söylüyor. Ama hiçbir anlam taşımayan yumuşak sözler sıcak bir hava gibi geçip gidiyor salondakiler üzerinden ve oradakilerden biri bir minnettarlık edasıyla, “Almanca konuşmanın susmaktan farkı yok nerdeyse,” diyor.

Derken salonda tablolar, hem de ne harikulade tablolar olduğunu düşünmek için yine biraz zaman buluyorlar. Sonunda şöminenin yanında ayakta duran Kont Saint-Quentin soruyor: “Madonna’yı[10] gördünüz mü, Helena Pawlowna?”

Prenses başını eğerek onaylıyor.

“Satın almayı düşünmüyor musunuz peki?”

Viyanalı bay, “Doğrusu iyi bir tablo,” diyor ve ardından narin, kadınsı ellerinin seyrine dalıyor.

Karanlık bir köşede oturan bir Alman ressam telaşla ekliyor:

“Evet, insanın rahatlıkla çevresinde bulundurabileceği bir tablo. Oturma odasında ya da bir başka yerde.” Ressamın sözleri tümüyle yankılanıp söndükten sonra, Helena Pawlowna öne doğru eğilerek, “Hayır,” diyor ve ardından hüzünlü bir sesle, “En iyisi ona bir mihrap yapmak,” diye ekliyor.

Prenses’in sözleri, belli bir şeyi arar gibi sağı solu yoklayarak salonun içerilerine uzanıyor. Sessizlik. Ansızın ürkek, çekingen bir hareket yapıyor Prenses, böylece sözcüklerinin izleyeceği yolu bulmalarına yardımcı olmak istiyor.

“Kasimir, ne diyorsun, satın alayım mı tabloyu?” Uzaktan İslav akustiğiyle bir ses, şaşırmış, yanıtlıyor soruyu:

“Bana mı soruyorsunuz?” Sessizlik.

Ve Helena Pawlowna özür diliyor Bay Kasimir’den: “Siz sanatçı değil misiniz?”

Yanıt: “Bazen, Helena Pawlowna. bazen-”

O anda gümüş saat çalmasa, Alman ressam yanıtlayacak soruyu, “Ama,” diye başlamışken, ansızın gümüş saatin arka arkaya birçok kez vurması, özellikle de Kont Saint-Ouentin’in konuşmaya başlaması üzerine vazgeçip susuyor. Kont Saint-Ouentin, “Ne diyecektim, siz kışın başında Venedik’te değil miydiniz, Helena Pawlowna?”

“Evet. Ama değişen bir şey yok. Hep aynı Venedik.”

“Tuhaf. İnsanda adeta sırlarını açmayı bekleyen o eski saraylar öylesine duygulandırıcı ki! Anılarla dolup taşıyor hepsi. Bazen insan sanki sizinle her şeyi paylaşmak istiyorlarmış gibi bir duyguya kapılmadan duramıyor. Öyle değil mi?” İşte böyle diyor Viyanalı bay ve bunları söylerken gözlerini yumuyor.

Dolayısıyla, Helena Pawlowna’nın konuşurken bir yandan da gülümsediğini göremiyor. “Haklısınız,” diyor Helena Pawlowna. “Bir şey var özellikle: Neden Venedik’te çocuk olmadığını doğrusu insanın aklı almıyor. Düşününüz bir: Sokakta ya da parklarda dolaşırken öyle bir duygu uyandı ki içimde, sanki birine el edip seslenmem ve ona ben çocukken hep burada oynamıştım ya da ben hep bu kiliseye giderdim, hep bu resme -tümü yalan- tümü yalan!”

Derken Kasimir'in hüzünlü sesi daha bir yakından yankılanıyor:

"Öyleyken el edip seslendiğiniz kimse olmadı mı, Helena?"

"Oh, kim inanırdı ki söyleyeceklerime, Kasimir!" Sessizlik.

Ve usulcacık, düşünülüp taşınılmış gibi söze karışıyor Kont Saint-Ouentin: "Böyle durumlarda yalan *söylenemez mi?"*

"Özlem duygusundan sadece," diye pekiştiriyor Viyanalı bay.

"Güzellik duygusundan," diye atılıyor Kont Saint-Quentin.

"Nasıl olsa kimseye bir zararı dokunmaz," diyor Alman ressam ve doğrulup kalkıyor.

Derken Kasimir başlıyor konuşmaya: "Zaten insanın gerilerde kalan yaşantıları gerçeklikten yoksundur. Siz, Sayın Kont, inanıyor musunuz ki Vende'de bir çocukluk geçirdiniz, ele avuca sığmaz, çılgınca bir çocukluk? Siz, Sayın Bay, inanıyor musunuz ilk uyanışınıza tanık olan kent Viyana idi? Ve siz, Sayın Bay, biliyor musunuz, sık sık sözünü ettiğiniz o dümdüz uzanıp giden toprakların çocukluğunuzda dinlediğiniz tüm masalların arka planını oluşturduğunu? Bu şato, bu kent ve içindeki kırlar bayırlar sizin alabildiğine derin ve içtenlikli bir yaşam sürdüğünüz ülkenin sınırları değil miydi daha çok, rica ederim? Sizin olan başkasının olan'ın sınırında son bulmuyor muydu, söyleyin lütfen? Gerçek ışığı algıladığınız anda güneşiniz batmıyor muydu? İçinizde yaşayan o suskun kişiler, örneğin babanızın size söylediği her sözcükle ölüp gitmiyor muydu? Ya nesneler? Yalnızca sizin sayılamayacağını, herkesin el atıp keyfince kullanabileceği gibi sağda solda durduklarını anladığınız anda tüm değerlerini yitirmiyor muydu, düşününüz lütfen! Eldeki tüm gerçek altın yavaş yavaş banknotlara dönüşmüyor mu söyleyin? Ve sonunda bütün değerler yitip elde yalnızca buyruklar kalmayacak mı? Bugün ya da yarın, o büyük kıyamet koptu mu bir dilenciye dönüşmeyecek mi insanoğlu, böyle olmayacak mı, ha?"

Sessizlik.

Derken Helena Pawlowna'nın sesi duyuluyor: "Bana öyle geliyor ki, Kasimir, siz elinizdeki altınların hepsini banknotlara dönüştürmüşsünüz."

"Olabilir, Helena Pawlowna. Belki gerçekten öyle yapmışımdır. Ama şunu biliniz ki, yaşamda bir gerçekliği yok bu altının, dolaşımdan kalkmış bulunuyor. İnsanın banknotları olması gerekiyor artık, pek çok banknotu."

Kasimir'in sözleri Alman ressamı sabırsızlandırıyor: "Evet, evet-" diyor, "yine aynı konuşmalar. Sizler. Siz İslav'lar kötümsersiniz, iflah olmaz kötümser insanlarsınız. Bizler canına okuduk bu kötümserliğin,

hayatı seviyoruz, sanatımız da hayatın bağrından fışkırıyor.” Alman ressam pencereye doğru birkaç adım atıyor ve sesini biraz alçaltarak oradan sürdürüyor konuşmasını: “İnanıyorum ki, buradaki beyler de ister istemez bana hak verecektir. Siz, Sayın Kont, Fransızlar özellikle hayat konusunda pek çok şey öğretti bizlere, öyle değil mi? Sonra siz Viyana’dakiler...”

“Evet, evet,” diye yanıtlıyor zarif ellerle Viyanalı bay acele etmeden. “Doğru, Viyana’da bizler her şeye sahipmişiz gibi davranmaktan hoşlanıyoruz, hayata, sanata ve-”

Kont Saint-Quentin çayını yudumluyor; zarif fincanla öylesine ilgileniyor ki, fırsat bulup kendisi de bir şey söyleyemiyor. Elinden bırakır bırakmaz bir ezgidir mırıldanıyor fincan.

Ama Alman ressam içerliyor, yarı yolda bırakılmış hissediyor kendini, ne pahasına olursa olsun davasında haklı çıkmayı kafasına koymuştur. Dolayısıyla, başlıyor konuşmaya: “Zaten bu yüzden değil mi aslında bir sanatınız yok sizin, siz Polonyalıların ve daha bilmem kimin. Eh, edebiyata gelince, belki. Dünyanın insanın istek ve beklentilerini karşılamayışının yol açtığı hüzünden yola çıkılarak güzel şiirlerin yazılabilmesi gerekir nihayet. Sonra da şu duygusal müzik, hım, Chopin, Çaykovski, diyecek bir şey yok buna.

Ama ben müzikten hiç anlamam. Resim sanatına, diyeceğim çağdaş resim sanatına gelince-”

“Oh, Wereschyschagin’i düşününüz lütfen-” Alman ressam onaylamaz bir tavırla elini oynatıyor.

“Ya da portre sanatını alın. Şu sıra Viyana’da Pochwolski’yi görüyoruz.” Viyanalı bay Alman ressamın keskin savını yumuşatmaya çalışıyor, bir sevimlilik örtüsü yaymak istiyor üzerine, elleri gösterdiği çabadan titriyor.

Ama Kasimir söze karışıyor hemen.

“Bay çok haklı, bizim bir sanatımız yok.”

“Pan Tadeuz’umuzu unutmayın lütfen!” diye uyarıyor Kont Saint-Quentin.

“Ben de tam onu düşünüyordum. Sonra o büyük Rusları. Tetmajer’i ayrıca ve hastalığı işte öylesine güzelleştiren o zarif genç şairleri. Görüyorsunuz, aklımda pek çok kişi var. Bu da gösteriyor ki, bir değil, *birden çok* sanatımız var bizim. Pek çok şeyin özlemini çekiyoruz, ama

ortada gerçekleşen bir şey yok. Belki Almanlarda durum başka türlüdür, bilmiyorum. Eğer öyleyse, kendilerini pek mutlu hissetmeleri gerekir.”

Prenses Helena Pawlowna şömineden döndürüyor yüzünü. Gözleri, salonun karanlığından içeri bir çağrı yöneltiyor.

Alman ressam seziyor hemen. Yine o boş söyleşilerden biri başlayacak diye geçiriyor içinden. Şu espri sahibi olmak denen şey ne iğrenç! Oysa her şey işte öylesine açık seçik ortada duruyor, yeter ki kurcalayan biri çıkmasın.

Ve işin daha fazla dallanıp budaklanmaması için susuyor. Bir şu Viyanalı bay, ‘Ne demek istiyorsunuz bununla?’ diye sormasa. O zaman kapanıp giderdi bu konu. Ama hayır, soracak tabii: “Ne demek istiyorsunuz bununla?”

Kasimir, soruyu yanıtlamaya kalkmıyor hemen. Prenses Helena Pawlowna da ellerini kavuşturacak vakit buluyor.

Derken hepsi de yumuşak bir tonla söylenmiş sözcükler çıkıp gelmeye başlıyor karanlıktan. Zaman zaman bir ayak sesi işitiliyor, sanki Polonyalı Kasimir pek çekingen bir sözcüğe salon içinde biraz eşlik ediyor. Yaklaşık şöyle diyor Kasimir: “Daha önce bunu konuşmuştuk. Diyeceğim sanat çocukluktur, sanat bir dünyanın varlığını yoksamak, bir dünya yaratmaya çalışmaktır. Önünde bulduğu şeyi yok etmeye çalışmaz sanat, sadece hiçbir şeye mükemmel gözüyle bakmaz. Sırf olanaklar görür çevresinde, sırf özlemler görür. Ve birden gerçekleştirmek ister bunları, yaz olsun, güneşe kavuşulsun ister. Üzerinde hiç konuşmaksızın, farkına varmadan yapar bunu. Bir işi asla tamamlayıp bitirmeye çalışmaz. Yedinci gün diye bir şey bilmez. Hoşnutsuzluk gençliktir onun için. Tanrı dünyayı yaratmaya koyulduğunda fazlasıyla yaşlıydı. Yoksa altıncı günün akşamı işi paydos etmezdi. Bininci günde bile yapmazdı böyle bir şeyi. Bugün bile yapmazdı. Ona karşı olmamın tek nedeni de işte budur. Övüngenliğe kaçmasıdır, insanı yarattıktan sonra eserinin yazılıp bittiğine inanması, kalemi elinden bir kenara bırakıp bundan böyle kitabının yapacağı baskı adedini düşünmesidir. Tanrı’nın sanatçı olmayışı bir hazin ki! Yaptığı bu kadar işe karşın sanatçı olmayışı; bunu düşündükçe ağlayası geliyor insanın, bütün cesaretini yitirecek oluyor.”

Birden araya giriyor gümüş saat, çın çın, duraksayarak, sesinde hafif bir titreyişle.

Saatin konuşması bitene kadar salondakiler bekliyor. Ardından Kasimir sürdürüyor konuşmasını farkında olmaksızın, öncekinden daha alçak bir ses, daha mahrem bir edayla:

"Düşününüz ki işitilen bir ezginin, görülen bir resmin, sevilen bir şiirin, bütün bunların kendilerine göre bir değeri, bir anlamı vardır. Onu ilk kez yaratan için demek istiyorum, ikinci kez yaratan için, sanatçı için ve bakmasını gerçekten bilenler için. Çünkü şöyle bir durum vardır ortada: Örneğin bir heykeltıraş heykelini kendisi için yaratır, yalnızca kendisi için; ama (bu da çalışmasına sonradan gelip katılır ayrıca) dünyadaki başka nesnelerin yanında heykeli için bir yer de yaratır; ancak heykeli bir mekân içinde yeniden yaratabilen kişidir ki, ona gerçekten sahip olur ve ruhunda-"

Şöminedeki ateş kararmaya başlıyor. Altın yaldız parmaklıklar arkasında kalın çam kütüklerinin devrilişi ve dağılıp gidişi. Sanki fantastik saraylar çöküyormuş gibi salondakilerde bir şaşkınlık.

Ve karanlıkla birlikte Polonyalı Kasimir daha bir yakına geliyor, ses tonu giderek yavaşlayan sözcüklerini de kendisiyle taşıyıp getiriyor. Dileklerini söylemeleri istenen çocuklar gibi utangaç, güzel.

"Diyeceğim bu nesneler, bu ezgiler, şiirler ve resimler diğer nesnelerden değişiktir. Anlayınız lütfen! Belli bir varlık sahibi *değildir* bunlar, her seferinde yeniden *var olurlar.* Onun için de şenlendirirler içimizi, sonsuz sevinçleri bizlere sunarlar. Onlardaki bu güç, bitip tükenmez hazineleri kendilerinde barındırıyor olmanın bilinci; başka hiçbir taraftan kaynaklanmayan bu bilinç. Bu yüzden de yücelere taşırlar bizi. Evet, yaparlar bunu. Bizi tutup yücelere -Tanrı'ya kadar taşıyıp götürürler."

Kont Saint-Quentin, söyleyeceği belli bir sözcük için yer açmak ister gibi elini oynatıyor. Viyanalı bay da konuşmak üzere. Kendini zorlayarak avuçlarındaki yazıyı okuyor.

Ama Kasimir bütün bunların farkına varmamıştır. Alman ressamın abanoz ağacından küçük bir filin üzerine koyduğu parmaklarına ata binmeyi öğretmesini de ayrıca. Acınacak bir oyalanış. Taşrada yağmurlu havalardaki oyalanışlara benziyor.

Bu arada Kasimir yeniden konuşmaya başlamıştır çoktan; koyu gözleri ışıl ışıl parıldıyor şimdi:

"Helena Pawlowna, siz söyleyiniz lütfen, umutsuzca bir çaba değil mi bu? Hep yalnızca Tanrı'ya kadar. Asla onun içinden geçip gitmeyeceksiniz.

Asla geçip gitmek yok onun üzerinden. Sanki bir kayadır Tanrı. Oysa deyim yerindeyse bir bahçedir o ya da bir deniz, bir orman, ama engin bir orman-”

Derken bütün salondakiler ormandan içeri kulak kabartıyorlar. Prenses Helena Pawlowna öne doğru eğiliyor, hayli, hayli öne, Kasimir’e doğru. Sanki onun sözlerini, onun hiçbir sözünü kaçırmak istemiyor, şimdi konuştuklarını da:

“Peki, ne yapmalı da bu işi böyle hazin olmaktan kurtarmalı? Böylesine anlamsız ve iç karartıcı olmaktan? Şimdi siz söyleyin, Helena! Siz söyleyin, kulaklarım sizde! Örneğin deyin ki, benim becerebildiğimden daha güzel, daha ışıl ışıl bir dille deyin ki, Tanrı’nın bıraktığı yerden başlamalı, onun yorulduğu yerden işe el atmalı. Peki, nerede onun yorulduğu nokta, Helena, söyleyin lütfen! Nerede olacak, hayatta, insanın kendisinde. Çok kişide değil, bir *tek* kişide, sonsuzluktan çıkıp karşıdan size doğru gelen o kişide. Her şeyi yanında taşıyıp insana getiren, asla sıkıntıya düşmemesi, tasa ve kaygıdan uzak, zengin bir başlangıcı soyunabilmesi için gereksindiği *başka olan*’ı ona buyur eden kişide; çünkü insandan insana ayaküstü ziyaret, böyle bir şeyin olmaması gerekiyor. Dünya hiç umursamadan geçip gidiyor bu çabalar önünden. Oysa bunun bir şenlik olması gerekiyor, bir bayram sevinci olması, sınırsız sevinç olması gerekiyor. Siz bunu dile getirecek bir benzeti buldunuz Helena: Doruklarda birbirine doğru yürüyen iki komutan, ışıl ışıl bir ülkede, Kudüs’te belki. Mısır’da ya da, Ganj Irmağı’nda. Her birinin arkasında bir ordu ve ordulardan her biri bir yarım dünya-”

Birden Prenses Helena Pawlowna uzun boyuyla doğrulup kalkıyor. Sessizlik. İki insan karşı karşıya dikilmiş duruyor. İki kral. Bir an Kudüs’teki gibi sanki ya da Ganj’daki gibi. Ve altın yaldız parmaklıklar arkasındaki alevler de dikilip kalkıyor ayağa, ışıl ışıl aydınlığını çok uzaklara yollamaya başlıyor.

Şöminenin başındaki yerinden ayrılan Kont Saint-Quentin usulcacık geriye çekilmek üzeredir. Viyanalı bay da yavaşçacık ayağa kalkıyor ve Alman ressam da ayağa kalkmak gerektiğini ansızın kavramış görünüyor. Şaşkınlığına sınır yok. Çünkü daha demin sanattan söz ediliyordu, tuhaf şey! Derken belli bir rahatlama duygusuyla tekrar yerine oturuyor. Konuşmak gerekiyor diye geçiriyor içinden; Allah için bir an önce konuşmadan olmayacak, herkesten önce konuşacak. Kendini alabildiğine zorluyor. Hiçbir şey gelmiyor aklına, sadece son on beş dakikada ata binme konusunda eğitimden geçirdiği abanoz ağacından küçük, zavallı fil dışında

hiçbir şey; ama durup dururken bu filden söz açması olacak gibi değil. Aman Tanrım!

Birden Kont von Saint-Quentin'in Fransızca konuştuğunu işitiyor: "Bağışlayınız, Helena Pawlowna, konukların bu kalkıp gidişlerine belki ben neden oldum." Ve saatin zarif sarkacı hemşerisini destekliyor. Rastgele sonsuz bir saati vurmaya başlıyor bütün akşam boyunca, dolayısıyla kimsenin bir şey söylemesine artık gerek yok. Kasimir'in de ayrıca. Oradakiler Kasimir'in yüzünü göremiyor, solgun olup olmadığını bilemiyorlar. Ama gözleri yorulmuştur herhalde. İnsanın içinde böyle olduğuna ilişkin bir duygu var. Ağır eli titreyen Kasimir, önünde eğiliyor Prenses Helena Pawlona'nın. Sonra sevdiği bir yere bir daha uğramayacak biri gibi ayrılıp gidiyor. Her adımda duraksıyor biraz, işte öylesine ciddi gözlerini çevresindeki tüm nesnelerin yüzlerinde gezdiriyor. Dikkatle. Her şey nasıldı, görebilmek için.

Sönmüş şöminenin önünde kalan Helena Pawlowna kulak kabartıyor; yalnızca küçük, gümüş saat nefes nefese sürdürüyor tik taklarını, sanki kendisinden çok daha hızlı bir saniyenin peşinden koşturuyor. Derken şömine üzerinde duran, sapına minicik resimler kazınmış küçük, emektar altın bir çıngırağa uzanıyor Prenses'in eli.

Prenses Helena Pawlowna ışıkların yakılmasını buyuruyor. Pek çok ışığın.

PAN MRAZ’IN GÜLÜŞÜ

(1899)

Pan Mraz’ın öyküsü şöyle:

Bay Mraz’ın kırk yaşına kadar ne işle uğraştığı saptanamadı. Zaten pek de önemli değil. Ama har vurup harman savuran biri olmadığı kesin, yoksa sözü edilen yaşta gırtlağına kadar borca batmış Bubna-Bubna ismindeki bir konttan Vesin Şatosu’yla malikânesini hiç satın alabilir miydi!

O zamanlar hâlâ beyazlar içinde şato kapısında malikânenin yeni sahibini bekleyen geçkin bakirelerin yirmi yıl geride kalmış bir olay değil de, sanki dün olup biten bir şeymiş gibi anlattıklarına göre, rahip efendinin bahçesinden derledikleri koca bir gül demetini tam kendisine uzatıyorlarmış ki, Pan Mraz içinde bulunduğu arabadan dışarı tükürmüş. Hani kasten yapmamış bunu Mraz, öyle denk gelmiş.

Ertesi gün malikânenin yeni sahibi çok, çok eski şatonun bütün odalarını tek tek dolaşmışsa da hiçbirinde fazla kalmamış, yalnızca Empire üslubundaki soğuk ve resmî bir koltuğun önünde bir süre durup bir kahkaha savurmuş. Bütün o çarpık bacaklı sehpalar, adeta uykuya dalmış ayaklı saatlerle bütün o övüngen şömineler, o bir sürü karanlık tablo hayli eğlendirmiş Bay Mraz’ı; arkasında nefes nefese kendisini izleyen vekilharç, hepsinin önünden seğirterek geçip gitmiş.

Ne var ki, sararıp solmuş o gümüş grisi salonda Bay Mraz’ın keyfi kaçmış birden. Hanidir pusuya yatmış, salona gelecek bir konuğun yolunu gözleyen açgözlü aynalar, Bay Mrâz’ın kızıl saçlı başını kocaman olgun bir elma gibi biri alıp öbürüne atmaya başlamışlar. Bu coşkulu oyunlarını o kadar zaman sürdürmüşler ki, sonunda hırslanan Pan Vaclav Mrâz, durmayıp çıkmış salondan, kapıyı arkasından vurup kapamış, şatonun gülünç eşyalar ve gereksiz odalarıyla söz konusu bölümünün bir daha açılmamak üzere kapalı tutulmasını emretmeyi de unutmamış.

Ve emri de yerine getirilmişti hemen.

Bay Mrâz, kendisinden önce vekilharcın oturduğu eve yerleşti. Ağır sandalyeler, düz ayaklı büyük masalar vardı burada. Öte yandan Mraz'ın meşeden iki kişilik yatağı da buraya getirilip kondu. Mrâz, bir süre koca çarşaf ve yorganlar içinde tek başına uzanıp yayıldı. Ama bir gece biraz sağa doğru kaydı yataktan kızlık soyadı Hanus olan iffetli eşi Aloisia Mraz için yer açtı.

Olay şöyle gerçekleşmişti: Kâhya kadınların eli uzun olur, bilmeyen yoktur bunu. Onun için evde şöyle becerikli, gözü açık bir kadının bulunması iyidir. Ve Aloisia Hanus'ta da, öyle görülüyor ki, bunun gerektirdiği bütün özellikler vardı. İkincisi, varissiz olmaz bir şato, oysa şato envanterinde böyle bir şey öngörülmemişti. Dolayısıyla, söz konusu varisin sonradan sağlanması gerekiyordu. Mraz düşünüp taşındı, böyle bir varisi kendisine en iyi verecek kadının Aloisia olduğuna karar verdi sonunda; çünkü sarışındı Aloisia, köylü kadınları gibi yapılı ve sağlıklı biriydi. Bay Mraz'ın da istediği bundan başka bir şey değildi.

Gelin görün ki Aloisiacığın da üzerine düşen görevi hiç de doğru dürüst kavradığı söylenemezdi. İlkin öylesine bücür bir çocuk dünyaya getirdi ki, bir kalbur gözünden düşer gibi Mraz'ın gözünden düştü sürekli. Bu minik yaratığın nasıl hayatta kalabildiğine herkes hayret edip dururken, annesi Aloisia bu dünyadan sessiz sedasız göçüp gitti. Şatoda eskisi gibi, hep böyle olur zaten, kâhya kadının borusu yeniden ötmeye başladı.

Bu çifte düş kırıklığı Mraz'ın aklından çıkmadı bir türlü. Zamanla rahat ve geniş koltuklara kurulup oturmaya, ancak bir ziyaretçi geldiğinde yerinden kalkmaya başladı. Öyle sık ziyaretçi uğradığı da yoktu eve. Biri geldi mi Bay Mraz şarap getirtiyor, misafiriyle o donuk ve hüzünlü sesiyle iç karartıcı bir şeyden söz eder gibi politikadan söz etmeye çalışıyordu. Başladığı bir cümleyi çokluk bitirmeden bırakıyor, misafirinin onu doğru bir şekilde tamamlamadığını görünce çılgına dönüyordu. Zaman zaman sıçrayıp kalkarak sesleniyordu: “Vaclav!” Bir süre sonra incecikten genç bir oğlan salondan içeri giriyordu.

“Yaklaş da beyefendinin, önünde eğil bakayım!” diye kükrüyordu Bay Mraz. Sonra misafirine dönüp şöyle diyordu: “Özür dilerim, anlayacağınız oğlum benim. Evet, aslında bunu size hiç söylememem gerekirdi. On sekiz yaşındadır dersem inanır mısınız? Olacak şey mi, on sekiz yaşında! Çekinmeyin lütfen, söyleyin, en çok on beş yaşında var deyin. Tabii tabii!

Şu kollara bakın lütfen! Vaclav, on sekiz yaşındasın, hiç utanmıyor musun?”

Bunun üzerine Vaclav’ı geldiği gibi yolluyordu yeniden. “Beni üzüyor bu oğlan!” diye söyleniyordu. “Bundan ne köy olur, ne kasaba. Bugün gözlerimi kapayacak olsam-”

Onun yine böyle konuştuğunu gören bir konuk. “Ne düşünüyorsunuz, azizim Bay Mrâz!” dedi. “Yarın olacaklar sizi gerçekten huzursuz ediyorsa, Tanrım, henüz genç sayılırsınız, bir girişimde daha bulunun, yeniden evlenin-”

“Nasıl, nasıl?” diye sesini yükseltti Bay Mraz. Yabancı konuk da apar topar veda edip gitti.

Ama aradan iki hafta bile geçmemişti ki, Bay Mraz siyah giysisini sırtına geçirip Skriben’in yolunu tuttu.

Skribensky’ler çok eski soylu bir aileden geliyor, atalarından kalmış son mülkleri şatolarında ekmeğe muhtaç sessiz sedasız yaşayıp gidiyorlardı. Bay Mraz da ailenin kızlarından en küçüğü olan Kontes Sita’yı alıp döndü şatoya. Herkes Kontes Sita’ya gıpta etti; öyle ya, Bay Mraz çok varlıklı biriydi. Pek yakında düğün yapılacaktı sade, her türlü gösterişten uzak.

Kontes Sita’nın ne kadar narin ve solgun biri olduğunu ancak evde fark etti Bay Mraz. İlkin elinde bu kontesin kırılıp döküleceğinden korktu. Ama sonra şöyle düşündü: Dünyada adalet denen bir şey varsa, bu kontesin bana nur topu gibi gürbüz bir oğlan doğurması gerekiyor. Ve beklemeye başladı Bay Mraz.

Ama Kontes Sita çocuk kaldı hep. Yalnızca gözlerinde kocaman bir hayret okunuyordu, başkaca olup biten bir şey yoktu. Şatonun parkında, avluda, evin içinde durmadan gezip dolaşıyor, görmek istendi mi her an aramak gerekiyordu kendisini. Bir defasında yemeğe de gelmedi. Bir ara, hiç karım olmasaydı bundan daha iyiydi diye söylendi Bay Mraz kendi kendine. Son günlerde saçları bir anda ağarmış, ancak güçlükle yürümeye başlamıştı. Bir ikindi vakti dayanamayıp kendisi aramaya çıktı karısı Sita’yı. Uşaklardan birinin uyarısı üzerine şatonun hep kapalı duran bölümünün yolunu tuttu. Ayaklarında fazla ses çıkarmayan keçe terlikler, söz konusu bölümdeki boş odaların güzel kokulu loşluğunda bir gölge gibi ilerledi, övüngen şöminelerin ve görkemli koltukların önünden geçti somurtarak, çünkü gülecek durumda değildi.

Sonunda pek çok aynanın bulunduğu gümüş grisi salonun kapısında gelip durdu, hayretler içinde kalmıştı. Yavaş yavaş çöken karanlığa karışan aynalarda gördü karısı Sita'yı ve solgun yüzlü oğlu Vaclav'ı. Birbirlerinden hayli uzakta, pırıl pırıl ipek koltuklarda kımıldamadan oturuyor, birbirlerine bakıp duruyorlardı. Bir şey konuştukları yoktu, bir şey de konuşmuş değillerdi o zamana kadar. Bir bekleyiş içindeydiler. Tuhaf şeydi doğrusu. "Peki-?" diye düşündü Bay Mraz, her defasında arkada bir soru işareti: "Peki-?" Sonunda sabrı tükendi. "Lütfen," diye gürledi ansızın, kapıdan içeri dalarak, "Lütfen rahatsız olmayın Vaclav Bey ve Sita Hanımefendi!" Derken titreye titreye ayağa kalkan oğlu kapıya çevirdi gözlerini. Ama Bay Mraz oğlundan oturmasını istedi.

O günden sonra Bay Mraz uzun ikindilerde oyalanacağı bir şey bulmuştu artık. Kendini ne zaman keyifsiz hissetse, ayaklarında o sessiz terlikler, uyuyan odalardan gizlice geçip aynalı küçük salona varıyordu. Bazen karısıyla oğlu gelmemiş oluyordu henüz. Böyle durumlarda çağırtıyordu her ikisini.

Bağırarak, "Karımı ve küçük beyi alıp gelin!" diyordu uşağa. Geldiklerinde de yine her vakitki gibi aynı koltuklara oturmalarını istiyordu. "Buyrun, rahatsız olmayın!" diyordu Bay Mraz ve büyük bir kont koltuğuna da kendisi kuruluyordu. Uyuyor gibi görünüyordu bazen, en azından nefes alıp verişlerinden öyle anlaşılıyordu. Ama Bay Mraz gözlerini biraz açık tutuyordu hep, sezdirmeden karısıyla oğlunu izliyordu. Gözleri zamanla salondaki loşluğa alışmıştı. Şimdi ilk defakinden daha iyi görüyordu.

Karısıyla oğlunun gözlerini nasıl birbirlerinden kaçırdığını, bakışlarının, yorgun ve kolu kanadı kırık, ikide bir salondaki aynalarda nasıl buluştuğunu fark ediyordu. Dipsiz uçurumlar gibi birbirlerinin gözlerinden içeri düşmekten korktukları dikkatinden kaçmıyordu Bay Mraz'ın. Ama yine de sık sık belli bir sınıra kadar ilerlemeyi göze aldıklarını görüyordu. Karısıyla oğlu tehlikeyle oynuyorlardı. Ansızın başları döner gibi oluyor, birlikte bir kuleden atlayacak iki kişi gibi gözlerini yumuyorlardı.

Bunun üzerine Bay Mraz gülüyor, habire gülüyordu. Uzun bir zaman sonra gülebiliyordu artık. Bu da hayra yorumlanacak bir işaretti, kuşkusuz onun çok yaşayacağını gösteriyordu.

WLADİMİR, BULUTLARI BOYAYAN ADAM

Moralleri bozuldu yine iyice. Her bakımdan lüzumsuz, dönek, aldatılmış kişiler. Her biri kendinden başlayarak yukarıdakilere ve aşağıdakilere küçümseyerek bakıyor.

Böyle bir duygu içinde, “Artık bu kahveye gelinecek gibi değil,” diyor Baron. “Ne okunacak doğru dürüst bir gazetesi var, ne iyi bir servisi, hiç bir şey!”

Yanındaki iki arkadaşı onun görüşünü tümüyle paylaşıyor.

Böylece üç kişi, küçük mermer masanın başında oturuyorlar. Masa onların kendisinden ne istediğini bilmiyor. Huzur istiyor üç kişi, yalnızca huzur. Şair olanları bunu açık seçik olduğu kadar seslere öykünme yoluyla dile getiriyor.

Yarım saat sonra, “Saçma!” diyor.

Ve ötekiler yine onun bu görüşünü paylaşıyorlar. Beklemeyi sürdürüyor üç kişi, Allah bilir neyi bekliyorlar. Ressam olanlarının bir ayağı sarkaç gibi sallanıyor. Düşüncelere dalan ressam olanları sallanan bacağına bakıyor bir süre. Derken bacağının sallanışındaki anlamı kavrıyor, usul usul, duygulu bir sesle şu sözler çıkıyor ağzından:

“Budalalık, budalalık son zevkim benim”

Kalkıp yola koyulmalarının tam zamanı. Yakalarını kaldırmış, peş peşe yürüyorlar. Hava da ona göre. Ağlayası geliyor insanın.

Ne yapmalı? Yapılacak tek şey var: Saat beşle altı arasında Wladimir Lubowski’ye gitmek, onun loş odasında vakit geçirmek. Elbette. Haydi öyleyse: Park Sokağı 17, atölye.

Wladimir Lubowski’ye ancak resimleri arasından geçilerek ulaşılabilir. Çünkü bütün resimlerini sigara gibi tüttürür Lubowski. Atölye baştan aşağı o fantastik dumanla dolup taşar. Bu yıllanmış sis ortasından yürüyerek, Lubowski’ nin her Allahın günü üzerinde yatıp kalktığı o emektar partal şezlonga en kısa yoldan varabildin mi, ne mutlu sana.

Bugün de değişen bir şey yok. Wladimir Lubowski yerinden kalkmayarak üç aldatılmış dostunun kendisine yaklaşmasını bekliyor. Gelenlerden her biri onun çevresinde kendine uygun bir yer bulup oturuyor. Odanın bir köşesinde yeşil bir şartsöz[11] ve sigara ele geçirdiler, sürekli özveride bulunan insanların yüz ifadesiyle bunları keyifle içip tüttürüyorlar. Sigaralara diyecek yok doğrusu. Bu kepaze yaşam uğruna insan nelere katlanmıyor ki! Şair arkasına yaslanıyor: "Şu hayat denen şey kötü bir işçiliğin ürünü, acemilere göre bir şey, öyle değil mi ha?"

Wladimir Lubowski cevap vermiyor.

Ötekiler beklemeyi uygun görüyorlar. Bu hoş kokulu karanlıkta öylesine tuhaf bir güzellik var ki! Sessiz durmaktan başka bir şey yapmak gereksiz. İnsanı alıyor bu hava, bir beşik gibi sallamaya bayılıyor.

"Sen nasıl üstesinden geliyorsun bu işin, Lubowski? Senin burada hiç terpentin kokusu gelmiyor insanın burnuna," diyor ressam, üzerinde pek durmayarak. Baron da ekliyor:

"Terpentin şöyle dursun, çiçek kokuyor burası, bir yerde çiçek var mı?"

Sessizlik, Lubowski, bulutlarının çok arkalarında kalıyor.

Ama hiç sabırsızlanmıyor üç arkadaş. Zamanları ve likörleri var nasıl olsa. Biliyorlar, bekleyecek, istediklerine sonunda kavuşacaklar.

Ve derken kavuşuyorlar:

Duman, duman, duman: sonra, dünyayı dolaşan ve nesnelere uzaktan hayranlık duyan sevimli, hantal sözcükler. Bulutlar tutup kaldırıyor onları. Gökyüzünde çıkılan sayısız gizli yolculuklar.

Örneğin:

"Duman insanların hep Tanrı'dan başka tarafa bakmalarına yol açıyor. Tanrı'yı giderek daha çok soğuyup güçlenen yukarıda ışıkta arıyor insanlar." Duman. "Oysa Tanrı onları bir başka yerde bekliyor. Tüm nesnelerin dibinde. Derinlerde. Köklerin bulunduğu yerde. Sıcak ve karanlık olan yerde." Duman.

Şair, odada bir aşağı bir yukarı gidip gelmeye başlıyor ansızın.

Üç arkadaş Tanrı'yı düşünüyor. Nesnelerin ardında bir yerde Tanrı -kim bilir nerede.-

Ve daha sonra:

"Korkuya kapılmak mı?" Duman. "Ne için?" Duman. "Çünkü hep onun üzerinde insan. Altında birinin güzel bir tabak tuttuğu ağaçtaki bir meyve

gibi tıpkı, yaprak ve dallar arasında ışıl ışıl. Ve meyve olgunlaştı mı dalından kopup düşer yere.”

Birden ressam sert bir hareketle parçalıyor dumanı: “Aman Tanrım!” diyor. Şezlongun üzerinde solgun yüzlü ufak tefek bir adam ve adamın iri iri bir tuhaf gözleri var, tüm parıltısının gerisinde sonsuz bir hüznü barındırıyor. İşte öylesine kadınsı bir neşe içinde adam. Ve elleri bir soğuk ki!

Ressam, adamın önünde hantal hantal duruyor. Ne söylemek istemişti, pek bilemiyor artık.

İyi ki Baron araya giriyor: “Bunu resme geçirmelisiniz, Lubowski!” Ama *neyi* olduğunu tam bilemiyor Baron. Öyleyken yineliyor: “Gerçekten, Lubowski!” Nerdeyse biraz hamilik edası var sözlerinin yankılanışında, ama Baron böyle bir şeyi amaçlamış değil.

Bu arada Lubowski korkudan yola çıkıp karanlık bir hayretin içinden geçerek uzun bir yolu geride bırakmıştır. Sonunda bir gülümsemede alıyor soluğu ve usulcacık düşlere dalıyor:

“Oh, evet, yarın.” Duman.

* * *

Derken atölye dar geliyor üç arkadaşa. Biri öbürünü dürtüyor. Hep birlikte kalkıp gidiyorlar: “Hoşça kal, Lubowski!”

Daha ilk köşe başında kuvvetle el sıkışıyorlar. Oysa gereksiz böyle bir şey. Bir an önce kurtulmak istiyorlar birbirlerinden.

Sonunda ayrılıyorlar. Biri, öbüründen çok uzakta şimdi. Küçük, rahat bir cafe. İçeride kimseler yok. Cızırdayıp duran lambalar. Şair kendisine gelmiş bir mektubun zarfı üzerine dizeler çiziktirmeye başlıyor. Ve gittikçe hızlanıyor çiziktirmesi, yazısı gittikçe ufalıyor. Pek çok, pek çok dizenin art arda kafasına sökün ettiğini duyuyor çünkü.

Öte yandan ressamın beş merdiven üstündeki atölyesinde yarın için hazırlık yapılıyor. Ressam Lubowski bir yandan ıslıkla bir ezgi çalarken, resim sehpasının üzerindeki tozu uzaklaştırıyor, yıllanmış tozu. Ardından resim sehpasına yeni bir tuval yerleştiriyor, bir alın gibi aydınlık bir tuval. Çelenklerle çerçeveleyesi geliyor insanın.

Henüz yolda olan bir tek Baron var. Arabacıya, “On buçuk, Olympia Tiyatrosu, yan kapı!” deyip sakin sakin yürümeye başlıyor kendisi. Bir sürü zaman var daha, önceden dinlenip tiyatro için giyinip kuşanabilir. Wladimir Lubowski’yi düşünen yok.

* * *

Lubowski kapısını kilitleyip ortalık iyice kararana kadar bekliyor. Sonra, ufak tefek, yatağın kenarına ilişiyor ve buz gibi soğuk beyaz ellerine kapanıp ağlamaya başlıyor. Kolaylıkla ve usulcacık gözlerinden akıp geliyor yaşlar, zorlanmalardan ve coşkudan uzak. Kendisine sadakatten ayrılmadığı, yalnızca kendisinin olan bir tek bu var: Yalnızlığı.

EV

(1899)

Danzig dolayındaki büyük basma ve desen fabrikası Wörmannn ve Schneider, Erhard'i, Stillfried adında seçkin bir desinatör ele geçirmişti. Yaklaşık otuzların başında genç bir adamdı Erhard Stillfried. Zamanla işletmenin onsuz yapamayacağı biri olduğu anlaşılmıştı. Ne var ki, küçümsenmeyecek yeteneğinin tastamam sesini duyurabilmesi için gerek sanat, gerek teknik yöndeki noksanlarını gidermesi zorunlu hale gelmişti. Münih'teki tatbiki sanat okulunda bir yıl kalacak, sonra da bir ikinci yılı Paris'te, Viyana'da ve Berlin'deki branşıyla ilgili büyük kuruluşları tanımakla geçirecekti. Kısacası, yaptığı evliliğin ardından fabrikanın yöneticileri kendisine söz konusu öneride bulunmuştu. Eşini de yanına alıp götürmesi kuşkusuz düşünülemezdi. Dolayısıyla, karar vermekte biraz zorlandı Erhard. Ama nihayet ilerlemesi buna bağlıydı ve genç eşi de öneriyi kabul etmesini salık verdi. Böylece ilk çocuğunun doğumunu yalnızca beklemek kaldı Erhard'a, bir oğlunun sağ salim dünyaya gelmesinden sonra da yola düştü.

Şimdi de geldiği yere dönmek üzere yola çıkmıştı. Rahat bir trenin üçüncü mevki kompartımanında oturuyor. Berlin geride kaldı. Bir tuhaf duygular kıpırdanıyor içinde. Titrek bir heyecan parmak uçlarına kadar dolduruyor bütün vücudunu, ansızın sevince boğulduğu oluyor, sonra yine uçup gidiyor sevinci. Etraftaki yolcular kendisine bakıyorlar. Eline bir gazete alıyor Erhard, gazetenin içine bakıp düşüncelere dalıyor. Nasıl da geçip gitti iki yıl, inanası gelmiyor insanın. Evet, çalışıp durunca. İşten zamanın nasıl geçtiği hiç anlaşılmıyor. Ve çalışmaya gelince de çalıştı doğrusu; dönünce patronları bir güzel şaşıracaktı. O zamana kadar başarılarına ilişkin kısa kısa bilgiler verdi kendilerine, ama en büyük sürprizleri şimdi yanında götürüyor. Örneğin, yeni renkli kumaş baskı tekniği. Ne tuhaf! Aslında onu keşfedeni ele geçirdi Erhard. Zavallının biri adam, buluşu üzerinde oturup duruyor, onu ne yapacağını bilemiyordu.

Ancak şimdi uygulanacak bu teknik, patenti alınacak, herkes de söz konusu tekniğin peşinde koşacak. Ve onu bulan, Sellier adındaki biri -evet, neredeydi dur bakayım. Paris'te, doğru, Paris'te- sözcük şimdi yine hayli yabancı geliyor Erhard'a. Eşi bu yakında yazmıştı kendisine: "Artık dünyayı gezip gördün..." Gördü mü? Gerçekte dolaştığı bütün kentlerde yalnızca kendi işine baktı; bir kimse belli bir eşyayı alıp gelmek için karanlık bir odaya nasıl girer, onun gibi tıpkı. Dünyaya ilişkin fazla bir şey öğrenmiş sayılmazdı doğrusu. Ama şimdilik üzerinde durulacak bir şey değil bu. Çocuk biraz büyüsün hele, ileride bir ara bütün aile birlikte zevk için bir gezi yaparlardı. Evet, çocuk! Nasıl görünüyordu şimdi acaba? Yüzü nasıldı? Sadece doğduğu zaman bir görmüştü, o kadar. Ve yeni doğan çocukların yüzleri aslında pek belli olmaz. Acaba kendisine mi benziyordu, yoksa annesine mi daha çok? Ve derken eşine gidiyor aklı, sonsuz bir sıcaklığın içine dolduğunu duyumsuyor. Aşırı bir coşku değil, sıcaklık sadece. Eşinin yüzü soluktu biraz, ama çocuğun doğumundan sonra oluşmuş bir solukluk. Şimdi hem eskisinden daha iyi koşullarda yaşayabileceklerdi. Haftada iki kez bir pirzola yiyebilirlerdi artık, belki eve bir piyano da alabilirlerdi, hemen değil kuşkusuz, hele biraz zaman geçsin aradan, diyelim Noel'de…

Tren duruyor ansızın. Sağa sola koşuşmalar başlıyor. Bir ses yükseliyor: İnecekler insin! İnecekler insin! Sertçe açılıyor kapılar, soğuk bir hava Erhard'ın oturduğu kompartımandan içeri akın ediyor. Açık renk keten üstlükleriyle hamallar boy gösteriyor. Erhard duraklıyor henüz. Derken birinin şöyle söylediğini işitiyor: "Oldu mu olanlar, kaldık burada!" Erhard irkiliyor. "Afedersiniz, anlamadım?" diyor. "Aktarma treni kaçtı, bakalım daha ileriye nasıl gideceğiz?" Soluğu peronda alan Erhard istasyon müdürünü aramaya çıkıyor, kalabalık içinden ite kaka ilerleyip istasyon müdürüne ulaşıyor. "Benim hemen yola devam etmem gerekiyor," diye yükseltiyor sesini adeta kendinden geçerek. "Ama beyler!" diye yanıtlıyor istasyon müdürü pek oralı olmayarak, hem Erhard'a, hem oradaki başka kişilere, "Benim elimden ne gelir. Treniniz yirmi dakika gecikmeyle geldi. Danzig treni de kalkıp gitti ister istemez. Yolu kapayamam ki!"

"Ama bir çaresi vardır herhalde?" İstasyon müdürü Erhard'a dönerek, "Sakin olun! Saat iki şimdi, yedide bir posta treni kalkıyor. Yani beş saat sonra. Siz nereye gidecektiniz?" İstasyon müdürü oradaki bir başkasına dönüyor hemen. Erhard, elinde valiz, yavaş yavaş boşalan peronda dikilmiş

duruyor. Aklına geliyor birden: “Peki, neredeyiz şimdi?” Başının tam üstündeki tabelada istasyonun ismini okuyor; tabela üzerinde Miltau yazıyor iri harflerle. Miltau! Nihayet trenle Danzig’e iki saat uzaklıkta bir yer, arabayla diyelim beş saat. Karar veriyor, bir araba tutup gidecek. İstasyonda görevli bir memura araba soruyor. Memur, gönülsüz yanıtlıyor soruyu: “Araba mı? Kente inmeniz gerekiyor, burada araba bulamazsınız?”

“Kent uzakta mı?”

“Hayır.”

Erhard birkaç adım atıyor. Yapmak istediği şey ansızın gülünç görünüyor gözüne. Bir araba kaça patlayacaktır kim bilir? Sonra, gideceği yere arabayla gitmek... Hem ne diye? Beş saat beklemek gerçekten böyle bir şey için neden oluşturabilir mi? Gülümsüyor. Telaşlanmam yersiz diyor kendi kendine. İşi büyütmenin gereği yok; şimdiden kendimi evde hisseder gibiyim, şu an holde bulunuyorum sanki.

Derken istasyon restoranından içeri girip bir konyak söylüyor kendine. Üşüyor. Bir şey yapmak isteyip de ne yapacağını unutmuş biri gibi oturuyor restoranda. Sonunda aklına geliyor: Düşünmek tabii, eskisi gibi düşünerek oyalanmak! Ve düşünmeye çalışıyor. Eşini ve oğlunu nerdeyse iki buçuk yıl oluyor görmeyeli. İki buçuk yaşında çocuklar konuşmaya başlar mı acaba? Ama olmuyor, düşünme işi yürümüyor pek. Restorandaki durum her şeyin bir devingenlik içinde bulunduğu trendekine benzemiyor. *Burada,* bu sıkıcı restoranda durgunluk içinde her şey, öylece duruyor ve tozlanıyor. Düşünceler için de aynı şey söz konusu. Ama böyle istasyonlarda şimdiye kadar sık sık beklemedi mi! Yalnızca böyle istasyonlarda mı? Oh, buna hiç benzemeyenlerinde de. Peki, ne yaptı o zamanlar hep? Evet, asla uzun süre katlanamadı, çokluk kenti gezip görmeye gitti. Fena fikir değil. Bir kadeh daha konyak içerek kentin yolunu tutuyor.

İlkin kömür tozlarından geçilmeyen bir cadde. Kara, kirli latalardan çatılmış eski bir çit boyunca ilerliyor durmadan. Derken berbat bir şeyin, süprüntü dolu bir çukurun üstünde bir köprü çıkıyor karşısına. Aşağıda gözüne yarı balçıkla dolu eski ve paslı bir kova ilişiyor. Ve ansızın bir fabrikayla karşılaşıyor. Bacalar, yüksek duvarlar. Devcileyin bir sardalye kutusu adeta, anlamsız bir yapı. Sonunda kente benzer bir yere ulaşıyor. Sağda solda bir ev, büyük bir su birikintisi. Solda bir ev. Daha ileride bir sokak. Terlikler, diş fırçaları ve soğanlarla bir bakkal dükkânı. Bir süre önünde duruyor Erhard. Sonra ilerleyip bir meydana geliyor. Köşede yeni

bir ev, yerle aynı hizada; arkasında çiçeklerle kocaman bir vitrin. “Üzerinde bir yazı: Cafe ve pastane. Bir kahve içebilirim belki diye düşünüyor Erhard ve doğruca kapıya yöneliyor. Bu kapı da ayna camından ve üzerinde büyük kentlerin zevkine hitap edecek gibi bir yazı: *Entree*. Ama Erhard geçip gidiyor önünden. Şimdi sırası değil bir yerde bir şey yemenin, tatsız bir kahve içmenin diyor kendi kendine. Nasıl olsa evde sayılırım. Arada bir istasyon var, o kadar; önemsiz bir şey. Ve dosdoğru yürüyor hep. Ansızın karşıdan bir ses işitiyor, yayvan, kabarık bir ses; bazı varyete tiyatrolarında görüldüğü gibi yuvarlana yuvarlana yaklaşıp büyüyen ışıktan topları andırıyor; ilkin bir noktayken şişip kabararak salondan içeri giren çirkin, iğrenç, yoğun bir ışık... Ses şöyle diyor: “Hayır, hayır, kesinlikle biliyorum. Ve izini ele geçireceğim o kadının! Ama bir de bulayım, geberteceğim onu...” Başını kaldıran Erhard uzun boylu, iri yarı bir adam görüyor; adam yanında ufak tefek, sivri yüzlü biriyle geçip gidiyor önünden. Uzun boylusunun kırmızı, korkunç bir suratı var ve ağzı *geberteceğim* sözcüğüyle şekillenen biçimini koruyor hâlâ. Nasıl bir adam bu diye içinden geçiriyor Erhard. Allah için, korkmamak elde değil. Sonra yola iniyor, yola döşenmiş kaldırımın iler tutar yanı yok. Tümüyle meydanın kendisi öyle, alabildiğine kasvetli bir boşluğu içeriyor. Evler, hayli uzağa kaymış görünüyor Erhard’ın gözüne, meydana adeta asılmış duruyorlar. Ve karşıda... Olamaz! Ne tuhaf: Kulakları ağır işiten sıracalı çocukların yüzleri gibi aptal ve duygusuz bu evler arasında bir başkası. İmparatorluk dönemi zevkine göre süslenmiş bir cephesi var; çatısının üzerinde, kavisli frontonunun sağında solunda birer vazo.

Erhard yaklaşıyor. Ama yaklaştıkça büyümesi gerekirken büyümüyordu, üzeri resimlerle bezenmiş yarım sütunlarına ve yıkana yıkana rengini atmış sepya kahverengisi girlandlarına karşın gülünç denecek küçüklüğünü koruyor. Frontonunda tek, birinci katında iki penceresi var; bir pencere de üç basamaklı bir merdivenle çıkılan girişin yanı başında. Ne var ki, kapı ve pencereler açılıyora benzemiyor, sanki arkalarındaki gerçek bir ev değil. Ansızın Erhard, ben bu evi daha önce bir yerde gördüm ama diye geçiriyor içinden. Eh, hep öyledir zaten, durup dururken aklına gelir insanın: Ben bunu daha önce bir yerde...? Erhard biraz daha sokuluyor eve. Birden zili çaldığını fark ediyor. Ne aptallık! Dönüp gitmek isterken kilit içinde dönen bir anahtarın gıcırdadığını duyuyor, öyle düpedüz kaçıp gidecek olduğu için utanıyor.

“Ne istemiştiniz?” Bir kadın, besbelli genç biri, bakışlarında bir güvensizlik.

“Ben,” diyor Erhard duraksayarak. “Şey, affedersiniz -ben -”

“Buyurun, içeri girin, hava soğuk dışarıda,” diyor kadın; pek de şaşırmış görünmüyor.

Dışarısı aslında soğuk değil. İlkbaharın başı çünkü, yine de Erhard kadının görüşünü paylaşıyor ve kapıdan süzülüyor içeri. Hol puslu ve ılık. Bu arada kadının büründüğü şala değiyor vücudu, şalın yumuşak dokunuşunu duyumsuyor. Kadın şimdi hemen yanı başında durmakta. “Buradan,” diyor; Erhard’ın önüne geçip gıcırdayan dar bir merdivenden çıkmaya başlıyor. Bir oda. Eriyip gitmiş bir kırmızıdan geriye kalan bir loşluk; pencerenin perdeleri kırmızı tülden belki. Yoksa bir yerde bir örtü altında gizlenmiş kırmızı bir lamba mı yanıyor?

“Oturmaz mısınız?” diyor kadın ve bir kanepe üzerine yayılmış postu eliyle düzeltiyor. Kolları çıplak: sırtındaki giysisi gevşecik oynuyor üzerinde, tüm devinimlere açık. Giysisi de sesi gibi. Erhard kadına bakıyor. Birden aklına gelerek, şaşırmış ve nazik, “Afedersiniz,” diyor. “Evinizden içeri daldım böyle...” Gülüyor kadın, kanepedeki postun içine gömülüyor. “Ben,” diyor Erhard giderek büyüyen bir kararsızlıkla, “görüyorum - görüyorum ki, özel bir ev burası.“

Kanepede oturuyor kadın ve gülüyor. Giysinin bacaklarından aşağı bölümünde bazı kırışıklıklar belirip kayboluyor. Işıktan mı?

“Ev,” diye konuşmasına devam etmeye çalışıyor Erhard, “eski olmalı.” Kadın, “Evet, eski bir ev,” diyor gülerek. “Peki ama neden oturmuyorsunuz?” diye soruyor ardından. Üzerinde yine bir postla alçak bir sandalyeyi çekip kendine yaklaştırıyor. Erhard düşüncelere dalmış, şapkasını çıkarıp oracıkta bir yere koyduktan sonra oturuyor.

“Yabancı mısınız burada?”

“Evet,” diye yanıtlıyor Erhard. “Ben -deyim yerindeyse- ben sadece eve...” Ve yeniden karışıyor aklı. Bu odada her şeyin gönlünü okşadığını hissediyor. Yastıklar okşar gibi sırtına dokunuyor; postun kendisi kedi dilleri gibi usulcacık yalıyor avuç içlerini.

Birden kadın arkasına yaslanıp kollarını kavuşturuyor, geniş bir yastık gibi başını arkadan kollarına dayıyor ve değişik bir ses tonuyla soruyor: “Görüşmeyeli ne kadar oldu?” Erhard anlamıyor, “Nasıl?” diyor sadece.

“Evet, Berlin’deydi sanırım, Kroll’da-”

Erhard tastamam sakinleşiyor yeniden. “Yanılıyor olacaksınız; benim ismim Erhard Stillfried, bir fabrikada desinatör olarak çalışıyorum.”

Sonra da kalkıp gitmeye niyetleniyor. Söylediklerini hiç işitmemişe benziyor kadın; ama birden öne doğru eğilerek gülüyor.

“Münih’teydi-”

Erhard, bir kez daha doğrulup kalkmaya davranıyor.

Kadının gülüşünden başı dönmeye başladı.

“Evet Münih’te. Sen de hiçbir şeyden haberin yokmuş gibi yapıyorsun. Oktoberwiese’de...”

Erhard yeniden kararsızlıkla, “Hayır!” diye karşı çıkıyor. “Yanılıyorsunuz. Ben...” O anda aklına bir kız geliyor. Bir buçuk yıl önce, Münih’te – evet evet, Münih’te, bir gece- iki yıl içinde yalnızca bir gece. İçkiyi biraz fazla kaçırmıştı ve kız -birden anımsıyor her şeyi. Ama o kız, öyle geliyor kendisine, ince, sıska, biraz solgun yüzlü biriydi. Bu ise? Kadına bakıyor süzerek. Kadın da tam bu anı beklemiştir pusuda. Erhard’ın bakışını yakalayıp onunla oynuyor, kucağına çekip alıyor bakışı, sonra ansızın çözülüp dağılan saçlarına yöneltiyor. Beri yandan konuşuyor aralıksız, küçük, kısa kısa, adeta yuvarlak sözler. Erhard’a sen diyor, ayrıca adeta yapışkan bir başka isimle hitap ediyor. Erhard tiksindirici buluyor ismi. Ve hiç kuşkusu kalmıyor: Hayır, o kız değil bu, kesinlikle değil! O gece yalnızca bir kez Münih’te gördüğü kız açık seçik canlanıyor hayalinde: Solgun yüzlü ve ince yapılı. Bunun üzerine bir kararlılıkla doğrulup kalkıyor. Ama aklına bir soru geliyor derken: Peki, bu nereden biliyor o kızı. Ve hemen yatışıyor yine: Bildiği falan yok, ağzımı arıyor işte. “Ne diyecektim, trene yetişmem için acele etmem gerekiyor, bir yolculuk yapıyorum anlayacağınız...” Nerdeyse kaba bir edayla söylüyor bunu: kendisini ileride nelerin beklediği aklına geliyor, özlem ve mutluluk çullanıyor üzerine. Nasıl şey bu yaşadığı olay şimdi, ne saçma şey diye düşünüyor ve şapkasını alıyor koyduğu yerden. Öte yandan boş bir yaşantı, zerrece önemi yok.

Yanı başına gelip duran kadın, sesinde yine değişik bir ton, adeta üçüncü bir sesle. “Siz desinatörüm mü demiştiniz?” diye soruyor. Erhard onaylayınca, “Oh, durun bir dakika.” diyor bir rica tonuyla, güler yüzlü. “Yani bu işte uzmansınız. Size bir kumaş göstermek istiyorum; desen bakımından hani. Bana bir fikir verebilir misiniz?”

Erhard, şapkasını yine aldığı yere bırakıyor.

Bir iş görüşmesinde bulunuyormuş gibi, “Memnuniyetle!” diyor. “Nasıl olsa daha birazcık vaktim var.”

Kadın duvar kâğıtlarıyla kaplı gizli bir kapıdan girip kayboluyor; sonra kapı usulcacık yeniden açılıyor. Saate bakıyor Erhard. Saat beş, daha iki saati var. Ne kadar sürecek? Ama gerçekte fark etmez artık; saat onda Danzig’teyim, sonra da banliyö treni var sırada. Nasıl olsa on birden önce evde olabilirim. Gülümsüyor.

Derken bitişik odadan Erhard’ı çağırıyor kadın. Yine önceki gibi yumuşak ve çekici sesi. Arka planında da bir gülüş. Elinde olmayarak kapıdan giriyor Erhard. Kadın, açık duran kocama, bir gardırobun önünde diz çökmüş, gözlerden birini çekip açmaya çalışıyor. “Şunu bir türlü açamıyorum,” diyor bir çocuk inadıyla. Kadının yanı başına diz çöken Erhard, kadının kollarını geren o oyunsu gücü duyumsuyor. Dolabın üst tarafında asılı giysilerden adeta bir yasemin ormanından gelir gibi bunaltıcı bir koku buram buram tütüyor. Erhard gözü çekip açmaya çalışıyor, ama elleri göze dokunuyor sadece, tuhaf denecek kadar güçsüz. Alnında giysilerin okşayan dokunuşlarını hissediyor. Yoksa bir el midir dokunan? Ansızın bir şey düşüyor üzerine, giysiye benzer bir şey ve öpücükler, pek çok öpücük -ve vücutta bir titreyiş...

Büyük bir saatin sarkacı gibi yumuşacık kollar birden onu itip uzaklaştırıyor. Ve sarkaç salınıyor sağa sola, sağa sola. Erhard dolapta asılı giysilere sırtını dayıyor; giysiler soğuk ve katı. Delice bir korku çullanıyor üzerine. Yola devam etmeliyim diye geçiriyor içinden ve sarkacın sesini daha hızlı işitmeye başlıyor. Yolda yürüdüğünü, koştuğunu sanıyor, oysa gerçekte dolabın önünde duruyor ve gözlerini dikmiş kapıya bakıyor. Kapıda kırmızı yüzlü bir adam ilişiyor gözüne. Adamı daha önce bir yerde görmüş olacak. Zorluyor kendini: Onu nerede *gördüm* acaba?... Şuna bak, konuştuğunu mu sanıyor adam? Ağzını oynatıyor öyle. Ama yanılıyor. Çıt yok. Ve çok geçmeden anlıyor: Artık ölmenin zamanı, tabii. Fazla önemi yok zaten. Yalnızca bir ara istasyon, bir...

Bir haykırış, tiz ve tüyler ürpertici, rahatsız ediyor Erhard’ı. Tamam, adam şimdi dayaktan geçiriyor kadını. Kimi? Bunu düşünecek vakti yok. Çünkü uzun boylu adam şişip kabarıyor ansızın, kapı, duvar, her yer - bütün oda kırmızı yüzlü adamla doluyor.

Yeniden bir korku çullanıyor Erhard’ın üzerine, bir saniye yalnızca bir saniye. Derken adam yeniden küçülmeye başlıyor, biraz küçülüyor, ama bu

kadarı da alabildiğine yatıştırıyor Erhard'ı. Ne var ki, bir şeyi alıp kaldırıyor yerden -derken bir düşüş, derinlere, çok derinlere ve- yıldızlar, milyonlarca yıldız-.

Ama yavaş yavaş, uzakta yeniden bir düşünce, bir konuşma hatta: Erhard Stillfried birine şöyle diyor: "Zerrece önemsiz bir şey, birkaç saat -pekâlâ uyuyarak geçirebilirdim de-"

Ve yeniden bir düşüş -korkunç!

Ve düşüncelerin arkası kesiliyor birden.

VİTALİ UYANDI

(1900)

Vitali uyandı. Bir düş mü görmüştü acaba, anımsayamadı. Ama biliyordu, fısıltılı bir ses uyandırmıştı kendisini. Farkına varmadan saate baktı. Dördü birkaç dakika geçiyordu. Odanın loşluğu yavaş yavaş düzenli bir aydınlığa bırakıyordu yerini. Vitali yataktan kalktı, kendisini genç bir keşiş gibi gösteren beyaz yün geceliğiyle pencereye yaklaştı. Aşağıda küçük bahçe duruyordu sessiz ve boş. Gece yağmur yağmış olmalıydı. Siyah çıplak dallar arasından bahçenin karanlık zemini görülüyordu, sanki gece gökyüzüne çekilip gidecekken geçici bir süre daha içerisine gömülmüş gibi ağır ve doygundu toprak. Karşıdaki ıssız tepeler bulutlarla kuşatılmıştı, yükseklerde esen rüzgârlarla kımıl kımıldı. Vitali gözlerini belli bir hedef gözetmeden bulutlar üzerinde gezdirirken, deminki fısıltılı sesi yeniden işitti.

Sesin çok ötelerde sabahı kutlayan erkenci tarla kuşlarından geldiğini ancak şimdi anladı. Uzak yakın, dört bir tarafta kuşların cıvıltısı duyuluyordu. Sesler, buzlarından çözülen havada adeta eriyip dağılıyor, kulaktan çok duygularla algılanabiliyordu. Vitali seslerle dolup taşan bu saatin hiçbir isimle nitelenemeyeceğini ve hiçbir saatte bu seslerin duyulamayacağını kavradı ansızın. Henüz sabah olmamış, gece de sona ermemişti. Vitali yüzünü artık daha iyi seçebiliyormuş gibi içindeki duygularla pencerelerin altında yatan bahçeye yaklaştı ve önceleri hiç fark etmediği bir şey ilişti gözüne, o güçlü fidanı gördü, dallarında minik bir kuş iriliğinde tomurcuklar taşıyordu ve tomurcuklar bir bekleyiş içindeydi. Bahçedeki her şey bir bekleyiş ve sabır havasını solumaktaydı. Ağaçlar ve şimdiden ilerisi için hazırlanmış küçük, yuvarlak tarhlar gökyüzünden çıkıp gelecek gündüzün yolunu gözlüyordu. Ama güneşli, ışıl ışıl bir gündüzü değil, yanında yağmuru taşıyıp getirecek bir gündüzdü bu, yolunu gözledikleri yağmur taneleri bu gündüz içinden yere dökülecek, ama bir yerlerini incitmeyeceklerdi, çünkü doğada her şey söz konusu damlaları

yakalayacak ellere dönüşmüştü. İşte öylesine duygulandırıcı bir hava içinde sabırla bekliyordu küçük bahçe. Ama Vitali bahçe üzerinden aşıp giden yüksek bir sesle, “Gotik bir pencereden bakar gibiyim adeta!” dedi. Sonra yine sakin adımlarla yürüyüp yatağına döndü. İstekle uykuyu üzerine çekip yattı. Ama henüz uyumamıştı ki, dışarıda şakır şakır bir yağmurun boşandığını işitti, yağmur damlalarının hışırtısı geldi kulağına.

BEDEN EĞİTİMİ DERSİ

Sankt Severin'deki askeri okul. Beden eğitimi salonu. Okulun o yılki öğrencileri sırtlarında açık renk gömleklerle iki sıra olmuş, yuvarlak abajurlu gaz lambalarının altında dikilmiş duruyor. Sert, esmer yüzü ve müstehzi gözleriyle beden eğitimi öğretmeni genç subay aletsiz jimnastik komutunu vermişti; derken sınıfı gruplara ayırmaya başladı. Birinci grup kuzu, ikincisi barfiks, üçüncüsü barparalel, dördüncüsü tırmanma direği. Dağılın! Ve bir anda ayaklarında kalafonla yalıtılmış hafif ayakkabılar, öğrenciler dağılıyor. Salonun ortasında duraksıyor birkaçı, adeta isteksiz. Dördüncü gruptan bunlar, aletle çalışmaktan hoşlanmayan kötü jimnastikçiler, yirmi defa diz bükmeden yorgun düşmüş, biraz şaşkın ve nefes nefese.

Yalnızca içlerinden biri, her zaman bu gibi çalışmalarda sondan birinci olan Karl Gruber, salonun biraz loş köşesinde sırtlardan çıkarılan üniformaların asıldığı hücrelerin hemen önüne yerleştirilmiş tırmanma direklerinin başına çoktan gelmiş duruyor. Elleri yakındaki direği kavramış, var gücüyle kendisinden yana çekiyor, sonunda egzersiz için uygun bir yerde boşlukta sallanmaya başlıyor direk. Gruber ellerini direkten bırakmadığı gibi, sıçrayıp hayli yukarıda bir yere tutunuyor, ayakları gereken pozisyonu alıp kendiliğinden sarılıyor direğe. Bu, Gruber'in daha önce hiç başaramadığı bir şey; boşlukta sarkıyor direkten, söz konusu konumda takım arkadaşlarını bekliyor ve öyle görülüyor ki, kendisine direkten aşağı atlamasını söyleyen ufak tefek Polonyalı subayın şaşkın kızgınlığını büyük bir zevkle izliyor. Hatta bu kez emre itaat etmiyor Gruber, dolayısıyla sarışın astsubay sonunda bağırıyor: "Ya direkten inersiniz aşağı, ya da daha yukarı tırmanırsınız Gruber! Yoksa sizi asteğmene rapor ederim..." Bunun üzerine daha yukarılara tırmanmaya başlıyor Gruber, ilkin acele hamlelerle ayaklarını her seferinde biraz yukarıya çekerek, gözleri yukarılara çevrilmiş, içinde belli bir korku, uçsuz bucaksız direkten daha tırmanacağı ne kadarının kaldığını kestirmeye

çalışarak. Devinimleri yavaşlıyor derken ve her hamlenin yeni bir şey, keyifli bir şeymiş gibi tadını çıkararak direğin normalde tırmanılan noktasından daha yukarılara tırmanıyor. Zaten sinirlenmiş durumdaki astsubayın telaşına aldırmadan tırmanıyor boyuna, tırmanıyor; salonun tavanından çıkıp gidebileceği bir delik keşfetmiş de oraya ulaşmak istiyor sanki, gözleri hep yukarılarda. Bütün takım arkadaşları onu izliyor. Başka vakit direğin ancak üçte birlik bölümüne soluk soluğa, alı al moru mor, gözleri yuvalarından fırlamış zor tırmanabilen Gruber'i, öbür takımlardan da dikkat kesilmiş izleyenler var. İlk takımdan biri, bravo Gruber, bravo diye sesleniyor. Bunun üzerine, pek çok kişi gözlerini yukarıya çeviriyor, bir süre sessizliğe gömülüyor salon, ama dikkatin kendi üzerinde toplandığı bu anda, direğin çok yukarısındaki Gruber tavanı sanki ortadan silip atmak ister gibi bir hareket yapıyor. Besbelli bunu başaramayınca aşağıdakilerin bütün gözlerini tavandaki çıplak, demir kancalara çivileyerek kaygan direkten son hızla aşağı kaymaya başlıyor. Oradakiler hâlâ yukarı bakarken, Gruber başı dönerek ve kan ter içinde aşağı inmiş bulunuyor çoktan ve tuhaf bir donukluk içindeki gözleriyle ateş gibi yanan avuçlarına bakıyor. Hemen yanı başındakilerden biri ya da ötekisi, bugün sana ne oldu böyle, Gruber, diye soruyor. "Birinci takıma girmek mi istiyorsun yoksa?" Gruber gülüyor ve soruyu yanıtlamak ister gibi görünüyor ilkin, ama sonra düşünüp vazgeçiyor ve gözlerini çarçabuk yere indiriyor. Ve etrafta gürültü ve şamatanın yeniden başlaması üzerine usulcacık nişe çekiliyor, yere oturup ürkek ürkek sağına soluna bakıyor, iki defa hızlı hızlı nefes alıyor, yeniden gülüp bir şey söylemeye davranıyorsa da ona aldıran kalmamıştır artık. Kendisi de dördüncü takımda yer alan Jerome, bir tek o Gruber'in yeniden ellerine baktığını, ölgün ışıkta bir mektubu hecelemeye çalışan biri gibi bu ellerin üzerine eğildiğini görüyor. Ve az sonra yaklaşıp soruyor Gruber'e: "Elini mi incittin yoksa?" Gruber irkiliyor, "Nasıl?" diyor o alışılmış, tükürük içinde yüzen sesiyle. "Göster şu elini bakayım!" diyor Jerome ve Gruber'in elini alıp ışığa tutuyor. Başparmağın altı sıyrılmış biraz. "Bak bunun için bir ilaç biliyorum ben," diyor Jerome. Evden kendisine hep İngiliz plasteri yolluyorlar. "Sonra bana gel!" diye ekliyor Jerome. Gruber onu adeta işitmiyor, dosdoğru salondan içeri bakan gözleri, belirsiz bir şey görüyor. Sanki, salonda değil, dışarıda pencerelerin önünde; oysa karanlık dışarısı, vakit geç ve mevsimlerden güzdür.

Bu anda astsubay yüce dağları ben yarattım tavrıyla bağırıyor “Gruber!” Ama Gruber’de hiçbir değişiklik yok, önü sıra uzanmış duran ayakları kaygan zemin üzerinde, kaskatı ve beceriksiz, biraz ileriye kayıyor. “Gruber!” diye kükrüyor astsubay yeniden, sesi havada taklalar atarak ilerliyor. Bir süre bekledikten sonra çabuk çabuk ve kısık bir sesle, çağırdığı kişiye bakmaksızın, “Dersten sonra bana geleceksiniz. Size göstereceğim bakalım...” diyor. Ve ders saati ilerliyor. “Gruber,” diyor Jerome, kendini giderek daha çok içeri çekip nişin duvarına yaslanan Gruber’e eğilerek, “tırmanma sırası yine sendeydi, git de bir dene, yoksa Jastersky denen bu adam başına bir iş açar, anlatabiliyor muyum.” Gruber peki der gibi başını sallıyor. Gelgelelim doğrulup kalkacağına, gözlerini yumuyor ansızın, Jerome’nin sözlerinin arasından kayıp gidiyor, adeta bir dalga taşıyıp götürüyor kendisini, yavaş yavaş ve sessizce derinlere, gittikçe daha derinlere kayıp gidiyor. Oturduğu iskemle de kendisiyle geliyor. Ve Jerome, ancak Gruber’in başının iskemleye sertçe çarpıp öne düşmesi üzerine anlıyor olup biteni. “Gruber!” diye sesleniyor sesini kısarak. İlkin kimse farkına varmıyor işin. Ve eli iki yanına düşmüş, çaresizlik içinde oracıkta dikilen Jerome bir kez daha sesleniyor: “Gruber, Gruber!” Onu tutup kaldırmak gelmiyor aklına. Derken birinden bir tekme yiyor, kaz kafalı diyor biri, bir başkası da onu itip uzaklaştırıyor oradan. Jerome, kımıldamadan öylece duran Gruber’i tutup kaldırdıklarını görüyor. Önünden taşıyıp götürüyorlar onu, bir yere, belki de bitişikteki odaya götürüyorlar. Üsteğmen koşup geliyor derken. Sert ve yüksek sesle kısa kısa emirler veriyor. Bunun üzerine boşboğaz pek çok oğlanın uğultusu bıçak gibi kesiliyor. Sessizlik. Yalnızca sağdan soldan kimi kıpırdanmalar görülüyor: Bir alette salınım, hafif bir atlayış, ortada neyin söz konusu olduğundan habersiz birinin gecikmiş bir gülüşü. Ardından birbirini izleyen telaşlı sorular: “Nasıl? Nasıl?” Ve giderek çoğalıyor sorular. Derken biri bağırarak, “Bayılmış,” diyor. Ve kızarmış yüzüyle üsteğmenin peşinden seğirten takım komutanı Jastersky, kötü niyetle yükseltiyor sesini: “Bayılmış numarası yapıyor, üsteğmenim, bayılmış numarası yapıyor!” Üsteğmenin ona hiç aldırdığı yok. Doğruca karşıya bakıyor gözleri, dişlerinin arasında bıyığını çiğniyor, sert çenesi daha bir sivri ve enerjik öne çıkıyor böylece. Zaman zaman kısa bir talimat veriyor. Gruber’i taşıyan dört öğrenciyle bitişikteki odaya girip gözden kayboluyor derken. Çok geçmeden dört öğrenci odadan çıkıp geliyor. Bir hademe koşarak geçiyor

salondan. Sağdan soldan iri iri açılmış gözlerle dört öğrenciye bakıp sorularla sıkboğaz ediyorlar: “Nasıl durum? Ne olmuş Gruber’e? Kendine geldi mi?” Hiçbirinin doğrusu bir şey bildiği yok. O anda salondan içeri sesleniyor üsteğmen, beden eğitimi dersinin sürdürülmesini istiyor, kumandayı da Başçavuş Goldstein’a bırakıyor. Barparalelde ve barfikste yeniden başlıyor çalışmalar. Üçüncü gruptaki kısa boylu, şişman öğrenciler bacaklarını açabildikleri kadar açarak yüksek kuzuya tırmanmaya uğraşıyorlar. Ama bütün hareketlerde öncekine göre bir başkalık var; sanki bir kulak kabartış hepsinin üzerine abanmış bekliyor. Barfiksteki sallanmalar sona erdiriliyor ansızın, barparalelde ise küçük egzersizler yapılıyor. Sesler eskisinden daha az karışık çıkıyor şimdi, tümü birden daha hafif bir uğultu oluşturuyor, hepsi de sürekli bir tek sözcük söylüyor adeta: “Ess, ess, ess...” Bu arada ufak tefek, açıkgöz biri olan Krix odanın kapısının önünde durmuş içeriye kulak veriyor. İkinci takımın astsubayı kendisini uzaklaştırmak istiyor oradan, kıçına vurmak için elini kaldırır kaldırmaz, Krix bir kedi çevikliğiyle geriye sıçrıyor, sinsi sinsi parıldıyor gözleri; öğreneceğini öğrenmiştir. Kimsenin kendisine dikkat etmediği bir anı gözleyerek “Alayın doktoru gelmiş,” diyor arkadaşı Powlowitch’e. Eh, Pawlowitch’i bilmeyen var mı; bütün o arsızlığıyla sanki kendisine bu yolda bir emir verilmiş gibi salonda takımdan takıma dolaşıp hayli yüksek sesle, “Alay doktoru içeride,” diyor. Astsubayları da ilgilendirmişe benziyor haber. Gözlerini giderek daha bir sıklıkla odanın kapısına çevirip bakıyorlar. Egzersizler giderek yavaşlıyor: yukarıda, barparalel üzerinde oturup kalan kara gözlü ufak tefek bir oğlan, ağzı açık, gözlerini dikmiş odaya bakıyor. Havada insanı felce uğratan bir şey var adeta. Birinci takımdaki en güçlü öğrencilerin hâlâ biraz çalıştıkları görülüyor, bacaklarıyla dönüş hareketlerinde bulunuyorlar. Tirol’den gelmiş yapılı biri olan Rombert kolunu büküp gömlek içinde bütün kalınlığı ve gerginliğiyle kendini belli eden kaslarına bakıyor. Ufak tefek, çevik biri olan Baum hatta koluyla birkaç dönüş hareketi daha yapıyor ve ansızın bu zorlu hareket bütün salonda tek başına kalıyor, kocaman, ışıl ışıl bir çember, genel sessizlik ortasında adeta tekin sayılmayacak bir şeyleri barındırıyor kendisinde. Ve ansızın ufak tefek öğrenci duruyor, içerlemiş diz çöküyor yere, oradakilerin hepsini küçümser gibi bir yüz takınıyor. Ama sonunda onun küçük, duyarsız gözleri de söz konusu odanın kapısına takılıp kalmaktan kendini alamıyor.

Artık gaz lambalarının alevlerinin cızırtısı ve duvar saatinin sesinden başka şey işitilmiyor salonda. Derken çalan duvar saati saatin kaç olduğunu haber veriyor. Bugün yabancı ve bir tuhaf çıkıyor sesi; ayrıca, hiç beklenmedik bir anda kesiliyor, orta yerinde ara veriyor konuşmasına. Ama Başçavuş Goldstein görevinin ne olduğunu biliyor. “Sıraya gir!” komutuyla yükseltiyor sesini. Ama kendisini işiten çıkmıyor. Kimse anımsamıyor bu sözcüğün daha önce taşıdığı anlamı. Daha önce, ne zaman? Başçavuş, “Sıra ol!” diye bağırıyor kısık sesle, kötü kötü; onun ardından öbür başçavuşlar da seslerini yükseltiyorlar: “Sıra ol!” Ve öğrencilerden bazısı da kendi kendine söyler gibi adeta uykuda, “Sıra ol! Sıra ol!” diye yineliyor. Ama aslında biraz daha beklemenin uygun olacağını bilmeyen yok. Ve o anda açılıyor odanın kapısı; bir süre hiç ses çıkmıyor, derken Üsteğmen Wehl çıkıp geliyor odadan gözleri iri iri açılmış, kızgın, sert adımlarla. Sanki bir defileye çıkmış gibi yürüyor ve kısık bir sesle. “Sıra ol!” diye bağırıyor. Anlatılamayacak bir çabuklukla sıra oluyor oradakiler. Kimse kıpırdamıyor, bir general gelmiştir sanki. Ve derken bir komut: “Dikkat!” Sessizlik. Ardından kuru ve sert bir ses: “Arkadaşınız Gruber az önce ölmüştür. Kalp sektesi. Dağılın!” Sessizlik.

Ancak bir süre sonra nöbetçi öğrencinin sesi, ufak ve yavaş: “Sola dön! Bölük marş!” Adi adımla ağır ağır kapıya yöneliyor öğrenciler. Jerome en sondan geliyor. Kimse dönüp bakmıyor arkasına. Öğrencileri holden gelen soğuk bir esinti karşılıyor. Biri karbol kokusu geliyor burnuma diyor. Rombert, rahatsız edici kokuyla ilgili olarak yüksek sesle bayağı bir espride bulunuyor, ama kimse gülmüyor espriye. Jerome ansızın birinin sıçrayıp gelerek koluna yapıştığını hissediyor. Krix, koluna sarılıyor. Gözleri parıldıyor, bir şeyi ısırmaya davranır gibi ışıldıyor dişleri. Fısıldayarak, nefes nefese, “Onu gördüm,” diyor ve Jerome’nin kolunu sıkıyor. İçinde gülmek için bekleyen bir şey var, sağa sola silkip sallıyor kendisini. Zor konuşuyor: “Çırılçıplak, yanakları çökmüş, upuzun yatıyordu. Ve ayak tabanları mühürlenmişti...”

Ve sonra kikirdemeye başlıyor, iğneleyici ve gıdıklanmış gibi kikirdiyor, dişlerini Jerome’nin koluna geçiriyor.

Notlar

[←1]

Ave Maria (Latince Selam Sana, Meryem), dört büyük melekten olan Cebrail'in (Gabriel) Meryem'e selamı (Luka İncili. 1,42). hannes'in talimatı üzerine 1326'dan beri her gün sabah, öğle olmak üzere yapılan dua. Dua vakti çalacak çanlarla bildirilir.

[←2]

(*) Nasıra (Nazareh): Filistin’ in kuzeyinde bir köy, İsa’nın memleketi (Ç.N.)

[←3]

İbranice takdis ediliş anlamında sözcük; Tevrat'ta krallar döneminden beri Tanrı'nın takdis edilmiş elçilerinin yaşamı öykülenir. Bunlardan pek çoğu Tanrı'nın (Jahwe) kendilerine biçtiği göreve sadakatten ayrılmıştı. Büyük yıkıntı dönemlerinde İsrailli peygamberler yeni bir Davut'un geleceğini sürekli haber vermiştir. Bu yeni Davut kendinden öncekilerin hepsinden daha yüce bir konumda olacak ve parçalanan Yahudi halkını yeniden birleştirecekti. Daha ilk Hıristiyan cemaati İsa'ya geleceği müjdelenen Messias (Mesih) gözüyle bakmıştır. (Ç.N.)

[←4]

Tevrat'ta Tanrı'nın halkının başına geçip onu bizzat yöneten İsa sahnede daha ilk göründüğü zaman böyle bir krallığın çok yakın olduğunu haber vermişti. Bunun da koşulu da insan to niden yapılandırılarak kardeş sevgisiyle birbirine bağlı birey topluluğa dönüşmesi oluşturacaktı. (Ç.N.)

[←5]

Ne istiyorsun? (Ç.N.)

[←6]

Dikkat et. (Ç.N.)

[←7]

Sebat ve Sadakat. (Ç.N.)

[←8]

Sana bu fazla yavrucuğum. (Ç.N.)

[←9]

Solgun gül.

[←10]

Plastik sanatlarda Meryem'in kucağında Isa Çocuk, çevresi meleklerle tasviri. (Ç.N.)

[←11]

Bir çeşit likör. (Ç.N.)